

89-5
L 13

FILOZOFISKĀ BIBLIOTEKA

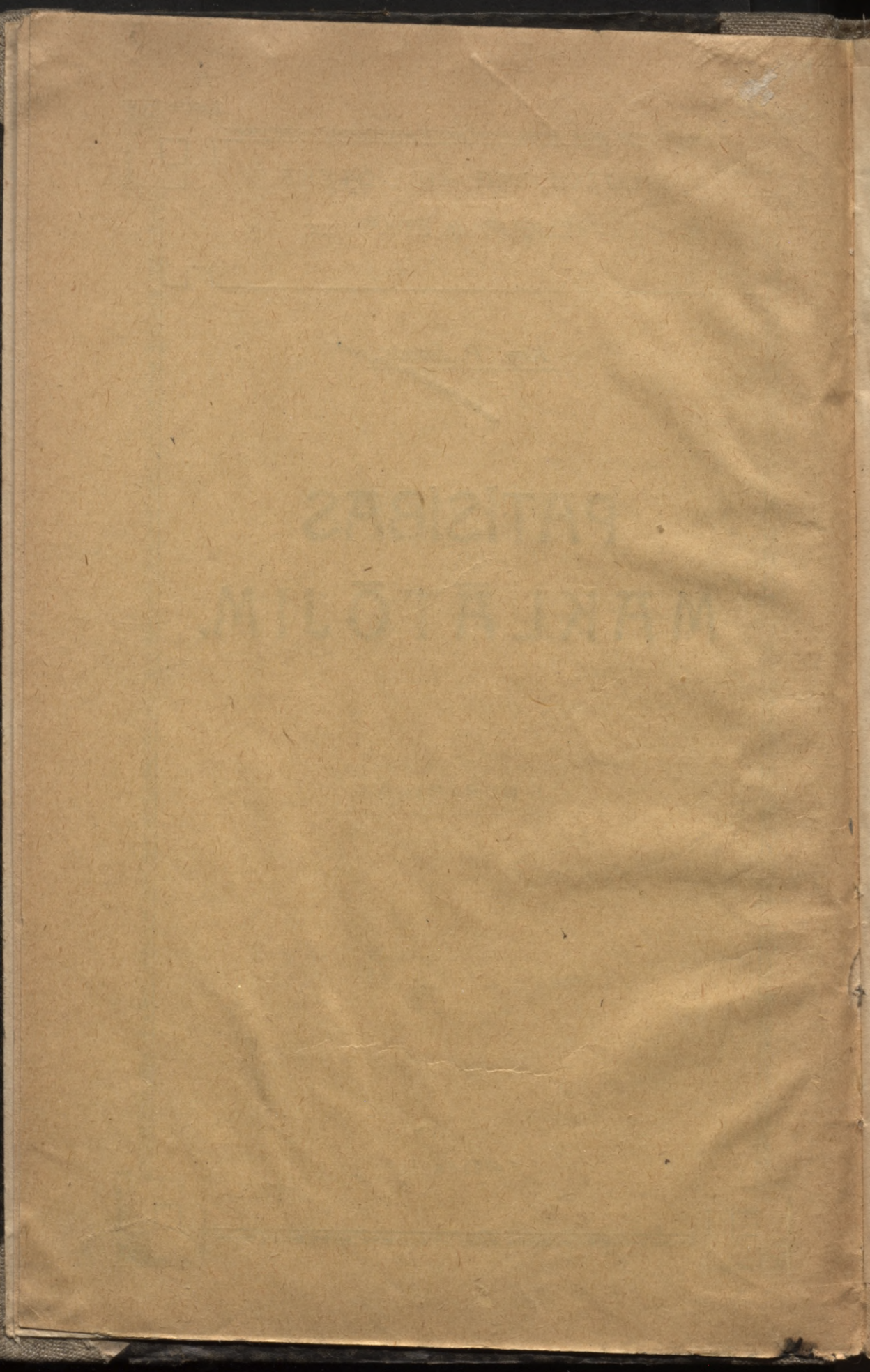
:::: RELIGIJĀ un ETIKĀ. ::::

Kap. P. Strods

PATĪSĪBAS MĀKLĀTŌJIM.

I. BURTNICA.

Rēzeknē.

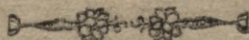

L
22

1.9

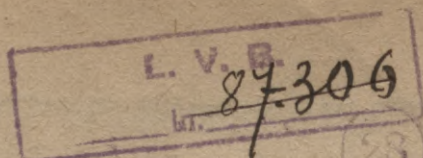
Tik tys pazeis patisibu,
Kas pec wiņas censis.

Patisibas
Maklatōjīm.

Kap. P. Strods.

Rēzeknē, 1922.

28

0307064793

Uz Lasitòjim.

Cinejami Tautiši un Tautites!

Stròdodams školòs pi Myusu Dòrgòs Jaunòtnes, pastòwigi sateiku idéalas dwéseles, kuras ceņšas uz gaismu, patisibu un Wysaugstokò Ideala sasnegšonu. Šej Idealò Jaunòtne narimst ar tom zinibom, kaidas wiņai teik pasnagtas školā, bet weļ ceņšas izraisīt wysaidus, nareizi ļūti dziļus, filozofiskus un religiozus jautòjumus. Un nawaradama atrast myusu wolùdā taidu gròmotu, kuras šūs jautòjumus izraisitu, jaunòtne swaidas uz wysom pusem pec patisibas igušonas, — jej sareikoj jautojumu wokorus, prikšlasijumus un t. t.

Iwarojut tū, ka pi manis ir sasalasijušas wairokas desmites isnagtūs man jautòjumu, es grybu wiņus, pyrmkort, sakūpot atsewiškòs grupòs, un tod par kotru grupu plašok parunot rokstā.

Pyrmajā grupā es apwinòju wysus par Diwa byušonu jautojumus, jo šī ir poši dzili un pamats deļ wysim cytim.

Diwa byušonas jautojumā ir diwejas golwonòs teorijas — tejistu un atejistu. Tejistī par Diwu atzeist Wysup'jnigoku Goru un atejisti Diwa—Gora, byušonu pawysam nūlidz. Pec atejistu dumom asut tikai radzamajs pasauljs—doba, bet itnikaidu gorigu byutiu: dwéseļu, engeļu, walnu un Diwa nāsut. Atejisti wysus tejistus — ticīgūs, nusauc par „tumšim un dullim“. Ticiba, pec atejistu dumom, ir tikai cylwaka sapņošona. Atejisti, pat nareizi, atsasauc uz zynotni, sacidami, ka wiņa Diwu asut nūgozuse nu Jòkrásla. Lai izsprist, pa kò pusei patisiba, pasawersim šoin obejom teorijom tywok pyrmajā wèstulē.

Šòs jautojumu izskaidrošonas wèstules dowynoju Munim Dòrgim Āudzèknim un Āudzèknem Jūs dzeiwes ceļā par paleigu.

Autors.

I-mò Wèstule.

(Ātbilde Ātejista kungam).

Isnagtūs man jautojumūs jyus, Atejista k-gs, sokat: „Zynotne ir nugožuse Diwu nu Jò krasla, un tagadejūs gaismas laikūs tikai tumši nu dulli tie kaidam tur naradzamam Diwam.“ Sowā rēkstā jyus atzeistat tikai radzamū dobu — pasauli, bet itnikaidas gora byutes nateistat. Pēc jyusu dūmom, radzamò doba ir bez isokuma asuša, un joj poša ir iwaduse wysu mērkibu — kōrtibu, dobā un poša ir izdawuse pyrmū dzeiwibu wers zemes, nu kuròs pamožom ir atsateistijuse tik tōli, ka izgojis eylwakš. Wōrdū sokut, jyus atzeistat tikai materiju wai tū, kū radzat, dzēržat un warat aptaukstit. Jo tai, tad eylwakam prōta ari nawajag atzeit, jo prōta mes nawaram ni redzet, ni dzērdet, ni saūst, ni aptaukstit. Un tūmar, prōta byušonas eylwakā jyus nanūlidzat, jo poši protojat un uz kotra sūļa radzat eylwaka prōta panokumus — prōtigus dorbus. Un asu porlieynots, jo kas jyusus nūsauktu par muļki — naprōtigu, jyus tulaik lyktu molā sowu teoriju un šowa prōta byušonu aizstowatu. Un patiši, kas war nūligt eylwakā prōta byutibu? Bet eylwaka prōts tak naw materija, jo jis saprūt taidas byutes, kuras ir gerigas, pim.: taisnibu, lykumu, skaistumu, breiwibu, leidzonibu, pretiwibu, wadjadzibu un t. t. Jo myusu prōts byutu materijals, tad nawaratu dybynōt wysporein jedziņu, pim.: pazeitu tikai atsewiškus eylwakus wai zyrgus, bet nabyutu spejigs it pi tō sledziņa, kas ir eylwakš wai zyrgš wyspōri jamūt. Un myusu prōts na tik igyun wysporejūs jedziņus, bet weļ iznas wysaidus spridumus, nareizi, pilnigi pretrunigus myusu misas nujantom, pim.: ērkla wai wāzda ilaista yudini, myusu jyutom izalik porlauzta. Tūmar kotrs pasacis, ka wiņā naw porlauzta, ka mums tik redzis wiņā tai. Jo myusu prōts byutu materijals, tad nikod storp wiņū un nujantom nawaratu celtis taida pretruna. Eylwaka runa taipat skaidri pirōda tū, ka jam ir prōts, ar kuru jis škiras nu zamokim dzeiwinikim. Eylwaka runa ir sowu dumu izsacišona ar wōrdim. Un dažim zamokim dzeiwinikim ir ļūti lobi runas organi, bet wini narunoj tamdeļ, ka naw spejigi dūmot, naw spejigi dybynōt kaut kaidus teikumus. Jo pajemsim papugaili un izmocisim jū runot, tad wiņš wasalas tyukstušas reižu runos wīnu un tū pati, bet nikod naplliks pi tōš runas niwīna wōrda. Tys nurōda tū, ka papugailš naspej dūmot, bet wiņš izsoka myusu dūmas, wai nu mums izmocitus wōrdus. Un eylwakš, pldzimis pat okls, kurlš un mams, tūmar ir spejigs izdut sowas wolūdas skanās, kai šitū pirōda Louis Arnould, 1904. g. Un cilweces atsateistišona kuļtūras un tykumibas ziņā ari skaidri mums pirōda tū, ka myusu prōts ir goriga

byute. Jo myusu pròts byutu tikai materijas izaweidošona smedziņūs un nerwūs, tod pyulatus izgudrot taidu aparatu, ar kurū waratu nu-
gyut cylvaka dūmas.

Jo jau myusu pròts ir gorīga byute, tad ar šitū win jau byutu apgožams Atejista kunga sledziņš, itkai doba byutu tikai materija. Skaidra lita, jo myusu pròts ir gorš, tys zeimoj, ka pasauli ir gora byutes. Jo gora byutes ir, tad wajag byut ari olūtam, nu kurò wiņas ir calušs, jo nu pošas materijas gors celts nawareja, — un nu nikò taipat nikas pats sewis izcelt nawar. Jo kas waratu izsaukt pats sewi nu nabyutibas par asušu, tod taidā gadījumā iznyktu starpiba storp litas byušonu un wiņas nabyušonu. Bet šej starpiba iznykt nawar, jo diwejas pretrunigas litas nawar byut obejas parcizas, pim.: jo wius sacitu, ka zeme ir un utrs—ka zemes naw. Šos dūmas ir pilniģi pret-runigas un wiņas obejas parcizas byut nawar. Jo zeme ir, tad wiņa tymā pat breidi nawar nabyut, un jo zemes nabyutu, tad wiņas tymā pat breidi nawaratu byut. Šitys lykums ir kotram tik skaidrs, ka naw wajadzibas itnikaidu pirodijumu, jo kotrs par itu ir pilniģi pòrsali-cynojs. Un tamdeļ, jo myusu pròts nawareja celts nu pošas materijas, tad, gribut—nagribut, jòatzeist deļ wiņa gorigu olūtu, nu kurò wiņš ir cēlis. Ar šitū jau waratu rēkinot Atejista kunga spridumu par ap-
goztu — likwidetu.

Tūmar pasawersim šimā jautojumā tywok, lai izsprist, kas dulloks: wai tys, kas Diwa byušonu atzeist, wai tys, kas atzeist tikai tū, kū spej aptaukstit. Lai šū jautojumu parcizi izsprist, porsawersim wel trejs nokušus jautojumus: nu kurines cēlias dobā—pasauli mērkiba—körtiba; nu kurines wers zemes cēlias pyrmò dzeiwiba un-kustiba pasaulē?

A. Mērkiba, wai körtiba dobā.

Daudzejūs leidzekļu apwinošona un wiņu at-teicigā weidā nukortošona, kaida panokuma sa-snegšonas deļ, saucas par mērkigu dorbu; pim: doktors, gribadams izdarit slymajam operaciju, pyrmkört, pyulejas pamatigi ipasazeit ar slimibu un tulaik sameklej wysus wajadzīgūs iručus un leidzekļus pi operacijas izdarišonas. Taipat kara wodūnis pyrms, kai west kareiwius kanjā, pamatigi izstrodej kanjas planu: kur un kai war apkarot inaidniku, kur darit golwonu spidini, kur tik kairynot; kū darit, jo inaidniks porrautu fronti tamā wai cytā witā, kai atwiļkt karaspaku, lai jis natyktu inaidnikam par laupijumu un t. t. Wòrdu sokut, ši wysaidi leidzekli teik apwinoti un nukortoti at-teicigā weidā tamdeļ, lai ar jūs paleidzibu sasnegt zynomū, igribatū panokumu, wai mērki. Tai tad, par wysu tūs leidzekļu apwinošonas un nukortošonas inesli ir tys panokums—merkis, kurū gribam sasnegt. Bet ikwinam imesļam jobyun pyrms tam panokumam, kaidu wiņš iz-sauc, pim.: guņsgraks war nutikt tik tulaik, jo byus piteikūšs imeslis,

izsaucējs; mežā kūki byus lauzti tik tulaik, jo byus auka; cītumā byus josed cylvakam, jo byus kū ļaunu padarijis un t. t.

Nu šim nadaudzejim un cytim pīmarim waram druši pōrsalicynot, ka imeslis ir wysod pyrmok, na panokums, kaidu jis izsauc. Bet mērkis, deļ kurō sasnegšonas teik apwinoti wysaidi leidzekli, jis, lai gon ir dorba imeslis, tumar teik sasnagts tikai pec leidzekļu apwinošonas un jūs pareizas dzeiwē izwesšonas, pīm.: jo cylvaks grib kū nuzagt, tad wiņš tū zagšonas panokumu—litu, igrib pyrmok sowā prōtā, un, izstrodojis zynomu plānu, stojas pi dorba, lai tū litu igyut. Šitys zeimoj, ka par zagšonas imesli ir tej lita, kaidu cylvaks nalykumigā kōrtā grib igyut. Jemit, pīmaram, zemniku, kurs pawasaram atejut, stojas pi sowas zemites apstrodošonas. Kamdeļ wiņš tai gryuši strodoj? Kamdeļ mat zemē sekliņū? Tamdeļ, lai, rudīnam atejut, sajemt angļus, wajadzīgus baribai. Otkon radzams, ka angli ir par tū imesli, deļ kurō sasnegšonas teik tik daudzi strodots un līts swīdru. Bet angli tak tiks sajēmti tikai rudinī, un weļ jautojums, wai wini izaugs, wai natiks numaitoti nu krusas, korstuma wai cyta ļauna. Un tamdeļ, šej angļu igyušona, kai radzam, pastow tikai cylvaka prōtā. Un šej angļu igyušona ir par tū panokumu—mērki, kaidu cylvaks grib sasnegt, ar gryutim swīdrim apstrodo dams sown zemes gabaliņū. Wōrdu sokut, joatzeist tys, ka merkigs cylvaka dorbs war byut tikai tulaik, jo wiņš pyrmok cylvaka prōtā tyka igribats, un jō sasnegšonas deļ tyka apwinoti wysaidi leidzekli un nukortoti taidā weidā, kaidš wad uz šō panokuma—mērka, sasnegšonu. Un tamdeļ, wajag atzeit tū, ka winigi prōtā ir spejams idumot nu igribet tū, kō mums weļ naw, bet kū waram sasnegt—igyut, nōkutnē.

Pasawersim tagad dobā. Wai dobā—pasaulī, atrunam merkīga dorba panokumus. Jo dobā atrunam mērkīga dorba panokumus, tad joatzeists ari tys, ka pi pasaūļa ikortošonas ir bejis prōts, wai Diws. Jo cylvaks, braukodams pa jjurom, uz kaidas solas atrostu eisu rokstu, pīm: „Lai dzeiwoj breiwiba!“, byutu porlicynots, ka tur jau ir bejis kaidš cylvaks, ka nu pošas dobas šitys uzroksts celtis nawareja. Jo otkon cylvaks irauga kaidu mašini, tad jis interesejas jū tywok pazeit. Un pazinis tywok, izzynojis, kū ar wiņu dora, it pi tō sledziņa, ka šōs mašines izgudrotojs ir bejis na tik prōtigs cylvaks, bet weļ breiws, kurs ir salieis tikai taidus skritulišus, kaidi šamā mašinē beja atteicigi, wajadzigi.

Jo ikwina, pošā mozō mašinite, ir cylvaka prōta panokums; jo bez prōta izlitošonas wiņa nawareja celtis, tad tū wairok wysa pasaūļa apbreinojušō mašine, ar wysu sown merkīgu ikortu, skaidri pīroda mums tū, ka pi pasaūļa ikortošonas ir bejis izlitots bezgaligilels prōts. Pajemsim tikai dažus mērkibas dorbus dobā.

a) Mērkiba storp dabasu litom.

Dabasu litu skaitlis ir nasaskaitami lels, jo winā putnu ceļā ir sarēkinots pori par 18 miljonim zwaigzņu. Un wysas wiņas atsarun pastowīgā kustībā, staigodamas tej ap tū, pa zynomu kotrai nuroditu ceļu. Un pasauls, kaidā tōs wysas zwaigznes staigoj, ir tik lels, ka nu dažom zwaigzņem wēļ leidz myusu laikim naw atgojuse gaisma. Tys zeimoj, ka tōs zwaigznes ir tik tōli nu zemes, ka ir wjadzigi wairoki miljoni godu, lai nu jom byutu spejams atit leidz zemei gaismai. Un wajag zynot, ka gaisma nu zwaigzņem winā sekundā porskrin 280 tyukstušu werstu.

Un šimā leļajā pasaulī pastowīgi skrin wasalas tyukstušas wysaidu menesniku apleik sowom planetom; planetas reizē ar menesnikim skrin apleik sowom saulem; un tōs saules ar wysom sowom planetom skrin apleik wysa pasauļa centralū sauli. Un nasawerut uz tū miljonu zwaigzņu kustibas dažaidibu, storp wysom tom zwaigzņem ir tik styngra kortiba, ka wiņas niwina napaskrin ni dreičok, ni palik ipakal, ni nuit nu sowa ceļa. Un tikai pateicut tai apbreinojušai kustibas kōrtibai, zynotniki war par wasalom tyukstašom godu ipriķš izrekinot un pasacit, kod byus saules aptumsšona, kod menesnika, kod pasarodis taida wai cytaida zwaigzne tywok pi zemes. Un wysz zwaigzņu milzums sastōda winu radzamō pasauļa mašīņu, kurā ir tik daudzi skritulišu, cik dabasu litu, zwaigzņu. Un šl wysi skrituliši—zwaigznes, ir apwinoti winā mašinē pateicut piwilkšonas—grawitacijas lykumam, atrostam nu Newtona. Jo ikwinai mašīnei ir wjadzigs prōtigs jōs izgudrotojs, tad tū wairok wysa pasauļa apbreinojušai mašīnei ir wjadzigs bezmērigi lels prōts, kurajs jū tai mērkigi ir ikortojis. Un wysi pasauļa astronomi it pi tō sledziņa, ka eistyn ir tys bezgaligi gudrajs meisters, bez kurō pasauļa ikorta, kōrtiba, naw warama byut iztulkota.

b) Jau narunojūt par wysa pasauļa ikortu, bet jamut tikai myusejū saules sistemu un werszemes ikortu, atrunam naapgožamus mērkiga dorba panokuma pirodijumus.

Sōksim nu myusejōs saules. Saule, kai wysim ir zynoms, ir napanišami wjadziga deļ dzeiwibas wērs zemes. Bez saules nabyutu wers zemes ni piteikušas gaismas, ni syltumas, ni yudiņa garaiņu, ni leita, ni upiu, ni kaida cyta wolgonuma, bez kurō dzeiwiba wers sausas zemes naw warama. Un tamdel, zeme atteicibā uz sauli ijam taidu attolumu, kaidis wyslobok ir atteicigs deļ dzeiwibas paturešonas wers zemes. Jo zeme byutu nu saules toļok, kai wiņa ir, tad zeme byutu wysod nūsoluse un dzeiwibas nabyutu. Jo zeme byutu tywok pi saules, tod wiņa pastowīgi dagtu un ari dzeiwibai nabyutu warams byut.

Jo otkon zeme, skrinut ap sauli, taisitu tik lelu elipsu, kai tū dora cytas planetas, tod otkon dzeiwibai nabyutu warams wers zemes pastowet, jo byutu lūti leli klimatā kontrasti.

Un saule syuta uz zemi na tik sowus gaismas un syltumas storus, bet un kimiskus sawinojumus, ļūti wajadzigus deļ dzeiwibas wers zemes. Un otkon zynotne ir pirodijuse, ka deļ dzeiwibas ceļšonos nu sēklinom ir ļūti wajadzigi fi saules kimiski sawinojumi un gaismas stori. Un tamdeļ dobā ari nuteik tai, ka, pawasaram atejut, wers zemes saules kimiski un gaismas stori dora styproku ispaidu na syltumas stori. Un wosorai atejut, kad jau wysa labiba ir izdeiguse, kad ir wajadzigs zidet un audzet grydus, tulaik wysi trejaidi saules stori dora winaidu ispaidu uz zemes angim. Un rudinam atejut, kad auglim wajag kōrst, tulaik saules kimiski un gaismas sawinojumi naw tai wajadzigi, kai syltumas stori, un tamdeļ rudiņ wini na dora taida ispaida, kai nu pawasara, bet daudzi mozoku. Un syltumas stori rudini dora leloku ispaidu un tai paleidz dreizok auglim nukorst.

M e n e s n i k s, kas skrln apleik zemi, ari ir napacišami wajadzigs deļ dzeiwibas wers zemes. Jis dora ispaidu uz jjurom, izsaukdams yudina piplyudumus un atplyudumus. Jo jjuurōs nabyutu pi-plyudumu un atplyudumu, tod yudins pyutu un pyudams nūmerdatu wysus jjuuras dzeiwinikus, nu kurim pyustut tyktu sakezets yudins. Un tej slimiba nu jjurom porsanastu uz sansu zemi, un wysi dzeiwini-iki izmertu. Un winigi jjuuras pi-plyudumi un atplyudumi atteirej jjuurōs yudini un dora jū warama deļ jjuuru dzeiwinikim.

M y u s u z e m e s a p k o r t e j ō k o r t a ari ir ļūti mērkigi sawincta, lai jamā waratu augt wysuwysaidi augi. Slowonajs kimikis, Liebig, soka: „Wysā kimijā naw taida sawinojuma, kas tik tōli apbrei-notu myusus, kai zemes gorūzas sastows atteicibā uz augim.“ Cys zynotniks, Salm Herstmar, soka: „Auza bez kroma byutu wōja, nužalo-jama; bez kalkas nūmertu, ūtrū lapiņū izdudama; bez potasa wai so-das—naizaugtu leidz trejim colim lela; bez magnezijas—byutu meikstu-sazwylušū cisiņū; bez fosfora—naizdatu gryuda; un bez dzeļža—nawi-naiž augtu.“ Un wysi ši elementi, tai wajadzigi augim deļ angšonas, atsarun zemes gorūzā.

Y u d i ņ s, bez kurō nawaratu itūkaida dzeiwiba pastowet, aizlej trejs caturtdaļas zemes gorūzas. Un ar yudini nuteik taišni apbrei-nojušs izjamums wysā dobā. Jis, pawasaram atejut, kreit uz zemi leita weidā, lai sasiļdit zemi un numozgot jū nu sniga plēwes. Bet rudinam atejut, tys pat yudins kreit uz zemi wigla sniga weidā, lai apsegt wysu zemi pret zimās soltumim, kuri naapsagtai zemei izsaldatu wysas kūku saknes.

Pasawersim tywok, kai šitys wyss nuteik ar yudini. Yudins tak ir gryutoks par gaisu, un kamdeļ jis eelias uz augšu? Ir dobā - pasaulī, taidis wysporejajs lykums, ka ikwina lita syltet plēšas, bet solstut raunas. Par šitū dobas lykumu nikas nasastreides, jo wiņš kotram war byut wigli pirodits. Un šimā lykumā ir wins ļūti swarigs izja-mums ar yudini. Yudins taipat nu 4. syltumas gradim leidz wiršonai pamozam plēšas, un, kad sōk wirt, tad ļūti pēški plēšas: jis tik tōli

izaplēš, ka palik wigloks pār gaisu, un tamdeļ sata weidā skrin uz augšu. Un izacelis gaisā, tys suts, pateicut wējam, teik pōrnasts wers gausas zemes un kreit uz jū wai leita, krusas, wai sniga weidā. Bet kas nuteik ar yudini ejut uz saļšonu? Wai jis taipat raunas, kai cytas litas? Na. Yudiņš nu 4. gradim, ejut uz saļšonu, otkon pamozam plēšas; un soldams yudiņš lūti pēški plēšas, un tamdeļ lads ir daudzi wigloks par yudini, un nagrimst uz dybynu. Jo šitō izjamuma ar yudini nabyutu, jō yudiņš soldams rautus, tad upes, okas, azari un jyuras rudinī aizsoltu leidz pošam dybynam un wysi dzeiwiniki izsoltu. Un pawasaram atejūt, lads naizkyustu, bet saldatu wysus kūpā. Un tikai pateicut tam, ka yudiņš soldams plēšas, lads nagrimst uz dybynu. bet nūkloj yudiņa wersu, sorgodams jū nu porokas atsaļšonas, lai naizsoltu yudiņa dzeiwiniki. Un, lai byutu yudiņa dzeiwinikim gais, wajadzigs ar kū elpot, azarūs un upēs teik rautas zimu izes, kuras laiž yudinī gaisu.

Jo pajemsim gaisu—atmosferu, kas apkloj myusu zemi, tad atrassim, ka wiņš sastow nu taidom daliņom, kuras ir wyslobok atteicigas deļ cylvaka, dzeiwinikim un augim. Angi igyun sewi nu gaisa tos daliņas, kaidas jim wajadzigas un izelpoj nu sewis taidas daliņas, kaidas winim ir likas, bet wajadzigas dzeiwinikim. Un dzeiwiniki otkon jam nu gaisa tōs daliņas, kaidas ir wajadzigas winim un izelpoj nu sewis taidas daliņas, kuras ir wajadzigas augim.

Jo pasawersim tywok organiskom byutem, tod atrassim storp wiņom weļ leloku mērkibas panokuma pirodijumu. Jan winkorša šyuniņa, nu kaidom sastow wysas organiskos byutes, ir kaut kas taidis, kō zynotne naw spejiga pataisit. Tū wairok josoka par pošom organiskom byutem, wai jemsim sēniti, kūku ar jō organizmu, wai ziwi, pūtnu, lūpu un cylvaku, wysūs atrassim bezgaligas mērkibas panokumus. Jemsim, pimaram, aci wai ausi. Ši organi ir tik kompliceti un sastow nu wysuwysaidom atsewiškom daliņom, lai nu jom sastōdit winu redzes wai dzērdes aparatu. Leidzkai ikwins aparats war byut pataisits tikai nu prōtigas byutes, taipat un wysu organiskūs byutiū daba ar wysaidim komplicetim organim skaidri pirōda tū, ka ir bejis kaidis bezmērigs prōts, kas šōs byutes ir pataisijis. Lelajs prototojs, Newtons, pamatigi porstudejis redzes organu, teicia: „Patiši, tys, kas pyrmū aci ir izbyuwejis, ir zynojs wysus optikas lykumus.“ Slowonajs fizikis, Helmholtz, teic: „Acs ir tej byute, kurū tikai wysuagstokō gudriba wareja pataisit“.

Un tai redzim wysapkort sewim un sewi pošūs wysaidus mērkiga dorba panokumus. Jo dobā— pasauli, mes redzim mērkiga dorba panokumus, tad wajaga atzeit, ka pasauli pi jō ikortošonas lūti lelu lumu ir ijemis prōts. Bet pošā daba tok ir naprōtiga. Niwins pats lelajs atejists weļ naw pasacijis, ka zeme, saule, menesniks wai zwaigznes byutu prōtigas byutes. Jo pošā daba—radzamajs pasauls, ir naprotiga, tod mērkibas dorbus dobā wajag atzeit taidai byutei, kurō naw materijala, wai ap-

taukstama. Un tej byute, kurò naw materijala, bet ir prõtiga, war byut tikai gors. Un šu goru, kas ir idwesis wysā dobā mērkibu—körtibu, mes, tieigi, saucam par Diwu. Un, atzeidami šo Diwa byušonu, mes naasam okli, wai dulli, kai jjus, Atejista kungs, tū sokat, bet redzīt, ka mums ir styngrī, naapgožami Diwa byušonas pirodijumi.

B. Šitūs mērkibas dorbu panokumu jjus, Atejista kungs, nikai naiztulkosit, jo naatzeisit Diwa byušonas. Un na tik šitò naspesit iztulkot, bet wēl nawaresit atbīdet, nu kurīnes cēlias pyrmò dzeiwiba dobā. Tagad mes zynam, ka ikwīns dzeiwīnīks cēlias nu sowim dzymdynotojim; kuks wai zòle nu sekliņom, saknitem wai zorim. Bet nu kurīnes cēlias pyrmò, dzeiwò šyuniņa dobā. Mes tak zynam, ka beja taidis laiks, kod myusu zeme un ari wysas cytas planetas beja leidz wairokom tyukstušom gradu korstuma. Jo platina tikai pi 1771. grada palik škeista, tad ir cyti metali, kurim wadjadziga daudz augstoka temperatura, lai wiņus porwerst škeistā weidā. Un zynam, ka myusu zeme nu ari cytas planetas ir bejušas nazkod nu lela korstuma škeistā weidā.

Un dzeiwi aizsekliši, pa lelakai daļai, izneikst leidz 100 gradu korstuma un druši war sacit, ka leidz 600 gradu niwīns izdzeiwot nawar. Jo tai, tad wajag atzeit tū, ka myusu zemē pec jòs atdzisšonas niwīna dzeiwa aizsekliša nabeja, jo zeme ogrok beja wairokas tyukstušas gradu korsta. Cēlias tagad jautojums, nu kurīnes cēlias pyrmò, dzeiwò šyuniņa dobā.

Leidz tam laikam, cikom nabeja atrosti palelynojami stykli, pat zynotnē beja taidis wērziņš, ka daži zamoki dzeiwīnīki, pimaram, tōr. pini war celtis nu nadzeiwas dobas pateicut saules storim un gaisam. Kai pirodijumu jemīa lupa wai eylwaka misu, kurā pec nowes pamozom pisawairinoj lūti daudz tōrpu. Bet jau 1698. g. Redi piròda tū, ka ši tōrpini cēlias tamdel, ka tur nu mušom beja imasti mozini aizsekliši. Un kad tyka izgudroti palelynojami stykli, tad, pateicut jim, gaisā, yudini, zemē un cytur tyka pamaniti lūti mozi aizsekliši, nu kurim atēcīgūs dzeiwes apstoklūs, pateicut saules storim un gaisam, pamozom pisawiš tys torpiņu daudzums. Un nu šo laika zynotne piemīa pastowīgu sowu spridumu: Omne wiwum ex wiwo, wai ikwīna dzeiwiba tikai nu dzeiwa. Jaunas šaubas šamā litā tyka caltas ar yudiņa meginojumim. Jemīa atteiritu yudini un wiņu, salitu stykla traukūs, lyka uz saules; un par ilgoku laiku jimā atsaroda dzeiwīnīki. Un otkon daži pasludynoja, ka nu nadzeiwas dobas—yudiņa, pateicut saules storim un gaisam, cēlias daži lūti mozini dzeiwīnīki. Un tulaik frančū kimikis, Ludwīks Pasteur, nupltni jemīas šimā jautojumā pi dorba. Un jis pamanīja, ka tymā yudini dzeiwibas aizsekliši porgōja nu gaisa. Un tamdel, lai šitu pamatīgi izsmelt, Pasteur jemīa yudini, saworeja wiņu leidz wairokim simtim gradu korstuma, un tulaik jemīa stykla traukus, kurus taipat atteirīja nu aizseklišim; un gaisu,

caur kuru lēja yudini trankūs, taipot atteirija nu aizseklišim. Un, sa-
lejis tū yudini tymūs stykla traukūs, jis aizlyka jīm wersu ar higros-
kopisku watu, kurò laidia cauri gaisu, bet nalaidia cauri aizseklišu.
Un šaidi trauki ar yudini stoweja wairokas dezmites godu uz saules
un tumar itnikaida dzeiwa šyuniņa jīmūs naatsaroda. Yudiņš palyka
wysod teirs bez kaut kaidim aizseklišim. Un kad Pasteur's šitū sowa
meginojumu pasludynoja, tad angļu zynotniks, Tyndall, kontroleja šū
wysu un ari dagoja pi tò pat sledziņa. Un wysi cyti dobas petitoji ar
šū jautojumu tywok aizinteresejas un, taisidami wyswysaidus megin-
ojumus, wini styngri pirodija tū, ka nu nadzeiwas dobas nawar celtis
itnikas dzeiws, bez izaucēja—dzeiwas byutes.

Franču zynotniks, Berthelot, gribadams apgozt Pasteur'a pirodiju-
mus, sòka wyswysaidā weidā winaot elementus, nu kaidim sastow
dzeiwas šyuniņas, lai nu taidim sawinojumim sasnegt tū dzeiwū šyu-
niņu. Un tūmar ni jis, ni wysi jò peņoceji, weļ šū bōlt' din' naw
sasnaguši itnikaidas dzeiwas šyuniņas; un wysi ir spīsti atzeit tū,
ka dzeiwiba ir tik augsta spēja, kaidas nadzeiwa doba izdut nawar.

Pec Berthelot'a waram atzeimet weļ cytus slowonus zyaotnes weirus,
pim: Errera, Burke nu Cambridge un Dr. Leduc, Nantes mediku
skūlas profesoru. Pedejais sown meginojumu ir izdarijis 1906. godā.
Jis ir jēmis cukura gryudiņu un iwitojis wiņu moksligā yudiņa, žela-
tina, dzelža, potasa un sòļa plazmā. Un cukura gryudiņš ir
bridis, izlaidis osnu, stūbrīņu leidz 30 centimetrim, saknites un pat
lapiņas. Ar winu wōrdn, wyss nurodija tū, ka nu šim sawinojumim
ir izaukta dzeiwiba. Tumar šis tryums beja ļūti eiss. Dreizā laikā
cyti zynotniki pirodija tū, ka šis gadījums pidar pi cytim fizikas ga-
dījumim, nusaucamim par „osmos“, un ka nikaidas dzeiwibas tymā
naw. Pat apgaismošonas ministrs, kas beja pazeimojis Leduc par
Collège de France profesoru, izzynojis, ka Leduc'a meginojums tyka
apgozts, saplesia pazeimešonas papeiru.

• Weļ daži grib pirodit, ka naw rubežu storp dzeiwū un nadzeiwū
dobu. Jī grib piròdit, ka kristali ir tai pat dzeiwi, kai un wysas
cytas dzeiwas byutes. Tumar šej teorija naiztur itnikaidas kritikas, jò storp
kristalu un dzeiwīniku ir taida starpiba, kurò pastow tymā, ka dzei-
winiks ir eistyn dzeiws un kristals ir piņņigi nadzeiws. Jau poša kris-
tala forma nūroda sowa nadzeiwibu. Kristals ir wysod geometriskā
formā. Tam laikam dzeiwu byutiu forma war byut wyswysaida.
Tū pat josoka par kustību. Kristalā kustiba ir pawysom cytaida, kai
dzeiwīnikūs. Kristalūs kustiba pyulejas uudybnot styngroku leidzsworu
storp jò molekulom, bet dzeiwā byutē molekulu kustiba ir tamdeļ, lai
pastowigi atjaunot elementus, kuri ir napacišami wajadzigi dzeiwīnika
dzeiwibai.

Kristals najam sewi baribas, bet palik leloks, pisawinojut atteicigu
elementu daliņom un dybinojut klot jaunus kristalus. Tam laikam
dzeiwos byutes ijam sewi baribu un aug pasawairunojut dzeiwu

šyuniņu dandzumā. Kristalus var izsaukt kimija, bet niwinas dzeiwas šyuniņas zynotnes weiri leidz myusu laikim naw sasnaguši. Pats lelais atejizma pikritejis, Haeckel's, soka: „Naw cytas izejas: wai pašradiba, wai breinums. Jo pašradibas zynōtne naatzeist, tod naatlik cytas izejas, kai atzeit Katoļu baznicas mocibu par Raditoju“.

Jo tai, jo nadzeiwō doba itnikō dzeiwa izdut naspej, celias tagad jautojums, nu kurines atsaroda wers zemes dzeiwas byutes. Daži grib pirodit, ka pyrmō dzeiwiba uz zemi warejuse byut pornasta nu cytom planetom. Bet wers cytom planetom nu kurines tod wareja celtis dzeiwiba, jo cytas planetas ogrok nu lela korstuma taipat beja škeistā weidā. Un dobas lykumi, kaidi atsarun wers zemes, jī taidi pat pastow wysur. Un tamdeļ, jo jau wers zemes poša zeme naspej izdut nikō dzeiwa, tod tys lykums ir taidis pat un wers cytom planetom. Jo pat pilaist tū, ka wers cytom planetom byutu bejuse dzeiwiba, tod tamar tej dzeiwiba nikaidā ziņā nawaratu byut pornasta uz myuseju zemi, jo apleik cytom planetom ir pawysom sawaidoks gais—atmosfera. Un tamdeļ, tī dzeiwīniki wers zemes nabyntu spejigi dzeiwot. Pa utram, storp zemi un cytom planetom ir storpplanetu jūsla, kurā ir 273. gradi soltuma. Un šaidis soltums weļ lobok na korstums nusystu tūs aizseklišus.

Un kai lai tī aizsekliši wāratu byut pornasti nu tom planetom uz zemi? Šū jautojuma daži grib izskaidrot ar meteoru paleidzibu un daži ar saules storu spīdini. Pyrmi soka, ka meteors, skridams garum tai planetai, apleik kuru bejuši tī aizsekliši, aizgrobis wiņus un porne-sis uz zemi. Bet šaida prōtošona ir bez pamatim, jo meteors, skridams garum tai planetai, nu lela korstuma ir škeistā weidā, kas ikwinu aizsekli tī jau pats sadadzynotu. Tad toļok tam meteoram byutu jo-porskrin caur storpplanetu jūslu, kurā ir 273. gr. soltuma, kurs weļ lobok na korstums nusyt wysu dzeiwīniku aizseklišus. Cyti otkon soka, ka saules stori warejuši aizgrobīt tūs aizseklišus nu tom planetom, caur kurom jōs stori skreja garum. Bet ari šej hipoteze ir bez wysaidim pamatim. Nawaram tok pilaist tō, ka tys aizseklits wāratu dzeiwot wairokas tyukstušas godu un wysaidōs atmosferōs. Un lels jautōjums, wai saules stori atspistu uz zemi tūs aizseklišus pat pec wairokom tyukstušom godu. Wōrdu sokut, šōs hipotezes ir dybynotas uz wēja un niwīns zynotniks jōm napikreit. Jo jau tai, ka dzeiwiba nu cytom planetom nawareja byut atnasta uz zemi, un poša zeme, otkon sowkort, bez aizseklišim naw spejiga izdut kaut kū dzeiwu, tod dzeiwibas olutu jomeklej orpus radzamai dobai, materijai. Un tai ir joatzeist tys, ka orpus dobai ir bejuse dzeiwa byute, kurō sowu dzeiwibu ir ilejuse zynomā elementu sawinojumā, un tai ir izsaukuse dzeiwas byutes wers zemes. Un tū dzeiwū byuti, kura ir izsaukuse wers zemes dzeiwas byutes, mes, ticīgi, saucam par Diwū. Un otkon redzit, atejista kungs, ka bez Diwa, wai winas, myažigi bez isokuma asušas, dzeiwas byutes, jyus itnikai dzeiwibas ceļšonus wers

zemes naiztulkosit; joatzeist wīnu byuti, absolūti bez isokuma asūšu — dzeiwu. Un šej, absolūti bez isokuma asūša dzeiwò byute, kai redzejam, naw materijala, bet-goriga. Un tai, gribut -nagribut, joit pi tò sledziņa, ka ir wīns gors, absolūti bez isokuma asūšs — dzeiwš, kurū mes saucam par Diwu.

C. Sowā rokstā „Ticigi sapņoj“ jyus, Atejista k-gs, sokat, ka kustiba dobā asut bez isokuma un byušut myužigi, wai bez beigom. Labi. Pasawersim šam jautojumam tywok. Jyus, godoju, nimos naapstreidesit tò, ka wysa doba, radzamajs pasaušs, sastow nu materijas. Šitam jyus piļnigi pikrissit, jo asat materijalists, kas atzeistat tikai aptankstamòs materijas byušonu. Taipat asu porlieynots, ka atzeisit ari tū, ka šej materija nikod naw bez energijas, wai zynoma nūslāptòs spējas daudzuma. Šos spējas, energijas, atsarassõnu materiā, mes uz kotra sūļa radzam. Jemsim, pimaram, kūku. Šis kūka gobols ir na tik zynoms materijas daudzums, bet weļ wiņš sewi slēp zynomu energijas, nūslāptòs spējas, daudzumu. Ši nūslāptū kūka spēju, energiju, mes waram nu wiņa izsmelt un izlītot, apkurinojūt wysaidas mašīnas un iwadut jòs kustibā ar suta spidni.

Jo pajemsim gaisu, wiņā taipat atrassim ļūti daudz nūslāptòs spējas, energijas. Gaiss ar sownu energiju iwad kustibā lelu patmaļu skaitli.

Menesnikā ari ir ļūti daudz tòs nūslāptòs spējas, energijas, jo wiņš izsauc lelus yudiņa piplyudumus.

Saule ari pastowigi syuta mums sownu energiju, barodama myusus ar gaismu, syltumu un kimiskim sawinojumim. Wòrdu sokūt, naw wajadzibas šamā litā pirodijumu, jo wysa dobas zynòtne aizstòw tū, ka naw materijas bez energijas.

Runojūt par materijas energiju, wajag iwarot diwejas litas: wīna ir wysim labi zynoma, tai saucamò energijas naiznikšona daudzuma ziņā; un ūtra — energijas porsaweidošona kaiduma ziņā.

Energijas nazusšona daudzuma ziņā ir wysim labi zynoma nu dobas zinibom. Leidz kai poša materija nikod nazyud daudzuma ziņā, bet tikai pòrsamaiņa — porsaweidoj, nu wīnas byutes ūtrā, taipat un energija ari nikod nazyud, bet tikai porsaweidoj kaiduma ziņā, poridama aktiwā darbībā. Jo pajemsim zynomu materijas daudzumu un pormainisim wiņu nu wīna weida ūtrā, tod materijas daudzums wysod paliks tys pat, pim.: yudiņš wai jis byus lada, yudiņa wai suta weidā, — nikod nazaudis ni pošas mozokòs materijas daliņas — wysod jimā byus tys pat materijas daudzums.

Bet kaiduma ziņā šis materijas daudzums war igyut wysaidus weidus. Ikwina lita war byut trejaidūs weidūs: citā, škeistā un gaza weidā. Un tūmar wysūs šimūs weidūs materijas daudzums palik tys pats.

Tū pat jòsoka par energiju. Kaiduma ziņā wiņa pastowigi mainās, bet jòs daudzums dobā wysod palik tys pat. Nīwīna wysumozokò energijas daliņa nikod nazyud, naizneikst. Jo, pimaram, lelgobola lūde kreit

uz citūkšņa myurim, tod jōs skrišonas energija pōrit syltumā un myura iznycynošonas spējā. Kū citoka byus citūkšņa sina, tū cišok sasiļs lūde, jo jai tiks dats styproks pretspāks. Un tai, energija dobā nazyud daudzuma ziņā.

Bet kas nūteik ar energiju kaiduma ziņā? Wai kaiduma ziņā wiņa pastow tymā pat spējas pakopini, kai wairokas tyukstušas godu atpakaļ? Na. Kaiduma ziņā energija pastowigi zaudej sowu dorba spēju, izadalidama dobā. Jo pajemsim tagadeju zemes energiju un saleidzynosim wiņu ar seneju, tod, bez šaubom, byus joatzeist, ka tagad myusu zemes lūdē ir daudz mozok energijas, kai jamā beja tulaik, kad wiņa formeja Gimalaju un Alpu kolnus.

Tū pati jōsoka par cytom pasaulja litom. Tagadejā atsolušajā mēnesnikā ir daudz mozok energijas, kai jimā beja tulaik, ka wiņš nu lela korstuma beja škeista weidā. Tys pat nuteik ar wysom saulem un zwaigzņem, kuras pastowigi zaudej sowu nuslaptū energijas spēju, izbōrstidamas wiņu pa apleicejū pasauli—dobu.

Un ir nūwarots dobā apbreinojušs brōlibas lykums, pateicut kuram, wina byute jam deļ sewis nu ūtras tū, kas jai ir wadjadzigs, un utrai atdud otkon tū, kas šai atsalik, bet tai ir pitryukušs. Uz šitō lykuma pamata wysa doba pyulejas dait pi galigō leidzswōra storp wysom jōs daļom. Un šis leidzswors nūtikis tūlaik, kad wysa doba sasadalis wysmozokēs daliņōs—atomūs. Tulaik ikwinā daliņā—atomā, byus wysss tyss, kas un cytōs daliņōs—atomūs. Un kad šis leidzswors tiks dobā pilnigi sasnahts, tūlaik izniks wysa kustiba dobā un wysss radzamajs pasaulš pōris myužiga mira—nakustešonas, stowukli.

Lai gon tys laiks, cikom izniks padejō kustiba dobā, byus ļūti gars, warbyut milijardu miljardi godu, tūmar wysa šej energijas izaškurstišona, ejut pec dobas lykuma, dais pi iznikšonas, jo doba naw bezgaliga, bet ir zynoma leluma, materijas daudzuma.

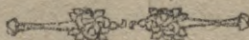
Bet celias tagad jautojums, wai šej kustiba ir cāluses zynomā laikā, wai ir bez isokuma myužigi asuša, kai jyus, Atejista k-gs, šitū sludynojat. Jo pilaissim, ka radzamō doba ir bez isokuma myužigi asuša, tod joatzeist ari tū, ka energija byus taipat bez isokuma—myužiga, jo naw materijas bez energijas. Un šai energijai tulaik wadjadzatu byut wai bez isokuma kustibas stowukli, wai kaidu zynomu laiku nakustibas weidā. Jo pilaissim, ka šej nūslaptō spēja—energija, beja bez isokuma kustibā, tod taidā gadījumā byus joatzeist ari tū, ka myusu radzamazam pasauljam jau seņ wadjadzeja dait pi kustibas iznikšonas, wai myužigō mira, jo taidā gadījumā kustibas laikmets dobā jau seņ byutu beidzis tamdeļ, ka doba byutu pasadalijuse wysmozokēs daliņōs—atomūs, storp kurim byutu energijas leidzswors.

Bet doba, kai radzam, pi šō nakustibas stowukļa weļ naw dagojuse, jo wysas zwaigznes pastowigi kust. Un tamdeļ joatzeist ari tū, ka dobā kustiba naw bez isokuma, bet ir izaukta zynomā laikmetā. Jo pilaissim, ka materija un energija ir bejušas bez isokuma, un ka

enerģija leidz zynomam laikam ir bejuse nakustamibas stowukli, tod celias otkon jauns jautojums, kas šu energiju wareja izmudynot pōrit kustibā. Jo mes pilaišsim, ka nu isokuma šej energija beja nakustamibas stowukli, tod šitys nuzeimoj tū, ka tūlaik storp wysom dobas daliņom — atomim, ir bejis pilnigs leidzswors. Jo storp šim atomim tūlaik beja pilnigs leidzswors, tod wini poši kustibā nikaidā ziņā it nawareja. Un jo tūmar šī atomi tagad atsarun kustibā, tod šitys pirōda tū, ka orpus atomim ir bejis weļ kaidis cyts spāks, kurajs-šūs atomus ir iwedis kustibā.

Un tū breiwū byuti, kurō ir iwaduse wysu dobu kustibā,mes, ticigi, saucam par Diwu. Un tai radzam, ka orpus wysai dobai — materijai, weļ wajag byut winai, bez isokuma asūšai, byutei: gorigai, prōtigai, dzeiwai un breiwai, kurō ir iwaduse wysā dobā mērkibu—kōrtibu, dzeiwibu un kustibu. Un šu byuti mes saucam par Diwu. Par šos byutes hyušonu waratu jums, Atejistā k-gs, dut weļ daudzējus cytas pirōdijumus, bet šu reiz lai pitiks. Nu šim wini pirodijumim jau warat sprist, kas eistyn sapņoj—wai ticigi, wai jyus poši.

Radzat, Atejistā k-gs, ka naw wys taisniba, itkai zynotne byutu nūgozuse Diwu nu Jō krasla. Kai radzam, zynōtne weļ šu bolt' di' pazemigi lē sowa golwū pret Diwu un soka: Lai Tewi, Diws, slawej wysas cilts un tantas!

Bet kas ir tī — ticigi?

Jyus, Atejistā k-gs, gribadami nūgozt Diwu nu Jō krasla, bet naspādami šita izdarit ar zynōtnes paleidzibu, kerates pi ticigūs ļaužu nusmodešonas un wiņu izzubošonas, nūsankdami wiņus, ticigūs, par mōsiņom, — par tumšim un dūllim, — par zynotnes, wai gaismas pretinikim, — par atpakaļ rōpulim un t. t. Lai uz šim pōrmatumim pareizi atbīdēt, pasawērsim tywok tim ticigajim, un tod redzesim tū, cik tōli wini ir bejuši poši mōciti un kaidus pakolpojumas ir izdarijuši wysai cilwecei zynōtnes laukā.

Jo pajemsim sen—senejus laikus pyrms Kristus dzimšonu, tod at-rassim skaidras pirodijumas, ka tymūs, sērmās senotnes myužūs, zynotnes weiri ir bejuši ticigi. Wai jemsim indišus, wai kinīšus, wai babilōnišus, wai egiptīšus wai žeidus, — wysur atrassim tū, ka wiņu seneji gudriniki ir bejuši ticigi. Poši seneji cilweces roksti, kaidi ir izaglebojuši nu 4000. g. pyrms Kristus dzimšonu, skaidri nūrōda mums, ka wiņu autori ir bejuši dziļs ticibas cylvāki. Egiptīšu „Nūmyrušus gromotā“, sarakstīta 4000 g. pyrms Kristus dzimšonu; kinīšu kronikas „Šu — king“, sarakstītas nu 2357. leidz 627. g. pyrms Kristus dzim.

un kinīšu 305. dzismu krojums „Ši-king“, sarakstīts nu 1766.—586. g. pirms Kristus dzim.; indišu dzismu krojums „Rigweda“ un žaidu „Lykums“, sarakstītas utrajā gadu tyukstušā pirms Kristus dzimšonu skaidri nuroda mums tū, ka wysu šus gromotu autori ir bejuši dziļas ticibas cylvāki. Bet wini tok naw bejuši ni tumši, ni dulli, bet poši gaišoki sowa laikā, un, nareizi, mums, wiņu peenocejim, labi win ir jopadūmoj, lai izprast tūs cylvaku dziļas dūmas. Un tai, pošā dziļajā westuriskā ļaužu senotnē tieigi ir bejuši tū poši gaiši sowa laika zynotnes weiri.

Porisim uz grekim un romišim pirms Kristus dzimšonu. Kam naw zynomi cilweces prōta geniji: **Aristoteles, Platon's, Pitagoras, Sokrates, Seneka** un cyti. Wysa cilwece šū bolt' din' ļauž sowas golwas pi šūs filozofu rokstu izprasšonas. Un niwins, jats lelajs atejists — Diwa byušonas nulidzejs, nabyns spejigs pasacit, ka šī weiri byutu tumši wai dulli, bet, gribut—nagribut, jam byus joatzeist tys, ka šī weiri ir bejuši eistyn dziļa prōta cylvaki. Un wysi šī filozofi ar sowom ilg-gadigom protošonom ir dagojuši pi naapgožamim Diwa byušonas piro-dijumim.

Taipat sloweni greķu un romišu rakstniki, kai pim.: **Homer's, Sofokles, Herodot, Ksenefon, Wirgilius, Cycero, Cosar** un cyti, sowūs rokstūs pišķir ļuti lelu nuzeimi religijai, slawedami wiņu.

Un na tik seneji Prōtotoji ticeja Diwam, bet un padejūs laikūs taipat poši golwoni zynotnes weiri tie Diwa byušonai, kuru atzeist par napacišami wjadzigu deļ myusu prōta un sirds. Dobas zynōtniks, **Dr. Dennert**, porstudejis padejūs četra godu simtiņu slowonus mōcitus weirus, atrōda, ka nu 300. tikai 20. ir bejis naticigu. Un kad wiņš ipasazyna ar šim padejim tywok, tod atroda tū, ka wiņim nabeja nikaidu zynotnisku pirodijuma pret Diwa byušonu, bet ji nagribeja Diwa atzeit tamdeļ, lai byut pilnigi naatkarigim wysūs sowūs ļaunūs dorbūs. Pasawersim tywok kristticigim laikim, lai ipasazeit ar šūs religijas tieigim zynotnes weirim. Jau narunosim par religijas pētitojim, kaidu ir ļuti daudzi, bet jemsim tikai tūs zynotnes weirus, kuri strodōja pasauligas zynotnes ļaukā. (Un storp šim padejim atrassim wys-wysaidas zynotnes specialistus: socut nu mechanicim un beidzut ar dzilim dobas un filozofijas pētitojim. Storp kristticigim filozofim galwenu witu ijam **Sw. Augustiņš, Alberts L., Aleksandrs** nu **Halesa, Duns Skott, Fr. Suarez, Tomas** nu **Akwinas, Kartezijus, Leibnitz, Wolf, Pascal, Balmes** un daudzeji cyti. Ar sowom dziļom protošonom šī weiri igiwa sew namerstamu gādu un pirodija tū, ka pamatiga prōtōšona nikod naatwālk cylvaka nu Diwa. **Bakon's** soka: „Pawērsiga filozofija war atwiltk cylvaku nu ticibas, — bet pamatiga filozofija pat naticigū grīž atpakaļ uz Diwu.“ Jo pajemsim tieigus un naticigus filozofus, tad redzesim, ka prota dziļuma ziņā naticigi filozofi naspej leidzynotis ar taidim prōtotojim, kai **Augustiņu, Albertu L., Tomasu** nu **Akwinas**. Un tū naticigus puses filozofi, kuri wysuangušok stow prōta

ziņā, arī it pi tō sledziņa, ka Diwam jobyun, jo cytaidi naasam spejigi izprast pasaļu ar wysim jō lykumim. Šai protoj Kant's, W. James, Eucken, Renouvier un cyti.

Pat ti filozofi, kaidim naticigi atdud wysleloku gūdu, kai pim.: John Stuart Mill, H. Spencer un W. Wundt, sowus spridumus ir dagojuši pi tō sledziņa, ka Diws ir. Mill sowā rokstā „Par religiju“ soka: „Gors ir tik reala byute, par kurōs asamibu nawaram šaubetis“. Jis sowōs protošonōs daif pi tō sledziņa, ka eylwaka dwesele namerst pec nowes, un ka Diws ir par pasaļu porzynotoju.

Spencer's sowā „Autobiografija“ soka: „Winpusiga prōta audzynošona nuwedia mani pi tykumibas naiwarošonas, un tamdeļ soku ineist religiju“. Un cytā witā Spencer's atzeist tū, ka wiņa 50. g. prōtošona ir nūgojuse napareizu ceļu, jo wiņa naw spejiga iztulkot dzewes nūslapuma.

Wundt's, Leipzigas uniwersitates filozofijas profesors, soka: „Religijozos jyutas atdora eylwakam ceļu uz Wysuangstokōs byutes pazeišonu, — uz atrasšonu tō, kas ir pasaļu izsaucejs un mērkis... Tamdeļ nu sen — senejim laikim“, soka jis, „tikai aprūbežotō zynotne atmat religiju“.

Lai gon par Diwa byušonu, golwonā kōrtā, prōtoj filozofija, tūmar arī cytas zynotnes, narcizi, dud sowus ļuti swarigus Diwa byušonas pirodijumus. Pasawersim, wai ir mums, tieigajim, sowi priksštowi astronomijā, matematika, fizikā, kimijā, paleontologijā, mineralogijā, botanikā, zoologijā, un cytōs nūzarēs.

Mums ir astronomi:

Kopernik's († 1543. g.) beja ļuti padiwigs katoļu goridzniks. Jis ir pyrmajs tagadejōs astronomijas dybynotojs. Jis pyrmajs atroda tū, ka zeme reizē ar cytom planetom it apļeik sauli. Jis ilgoku laiku beja Romā par matematikas profesorū.

Galilejs († 1642. g.)—soka, ka astronomija pawairinoj un styprinoj myusu dweselēs Diwa slawešonu. Jis pamatigi iztulkoja un pirodija Kopernik'a teoriju; atroda lykumu par dobas litu krisšonu; pimaroja teleskopu astronomijā; nūrodija kolnus wers menesnika un Jupitera ceļa bīdrus; jis atkloja Saturna riņķus un Weneras fāzas; izgudrōja pyrmu mikroskopu un t. t.

Kepler's († 1630. g.), kas pyrmajs pazyna planetu ceļu, jis šū sowu panokumu atzeist par Diwa dowonu.

Newton's († 1727. g.)—īkdinas apmeklēja uniwersitates kaplicu un sacidams wōrdu, Diws, wysod nujemia capuri. Jis ir slowons astronomijā ar grawitācijas (piwilkšonas) lykuma atrasšonu, bet, sewiški, jam ir leli nūpaļni matematika un fizikā.

Herschel's († 1871. g.) beja styngri porlicynots par Diwa byušonu un eylwaka dweseles uamērstamibu. Jam ir ļuti leli nūpaļni astronomijā. Jis ir izlobojis teleskopu; ir atradis saules sistemas kustešonu atteicibā uz Herkulesu un ļuti daudzi ir nūrodijis par zwaigzņu dažaidibu.

Lewerrier († 1877. g.), kas atroda Neptuna ceļu, ar kotru dinu, pamatigok izdibinedams zwaigžņu ceļus, palyka styproks Diwa byušonas pirodijumūs, un mērstut, beigdams sowus rokstus, izteicia: „Tagad, Kungs, atlaid' towu ikš mira“.

Secchi J. T. († 1878. g.), rakstidams sowlu gromotu „Par sauli“, nūrōda, ka astranomija na tik nasapretoj Katoļu Baznīcas moeibai, bet ir par ticibas atizstōwatōju. Tad astronomi: Faye, Arago, Deaza, Ferrari, Hagen, Hyrtl, Respighi, Piazzzi, Heis un cyti beja slowoni sowā zynotnē un ari ticibas aizstowešonā.

Mums ir slowoni matematiki:

Ludwiks Cauchy († 1857), kas XIX godu simtē beja pats slowonajs matematikis, jis kotru nedēļu gōja pi Sakramentim. Cauchy pametia mums sowlu ticibas izzinību, kurā soka: „Asu kristieigs reizē ar wysim cytim slowonim astronomim un matematikim. Asu ari katolis. Un jo mani kas pawaicotu par munas ticibas pirodijumim, es piroditu, ka muna ticiba naw tymsa, bet ir dziļu pētišonu anglis.“

Wiktors Puisieu ari na tik ticeja, bet un praktikeja sowas ticibas lykumus.

Karlis Hermite, pec sowas uz ticību atsagrīžšonas, ar kotru dinu auga padiwibā.

Mums ir slowoni fiziki:

Galwani († 1798 g.), kas atroda daudz jaunumu elektrībā, jis beja na tik lobs katolis, bet weļ prikszeimigs sw. Franciska III brolestes luceklis.

Woļta († 1827 g.), izdarija ļuti lelu pakolpojumu zinibai elektrības nūzarē, izgudrodams elektroformu, elektroskopu, kondensatoru, Woļta stulpu un t. t. Kad daži teišu prōtu sōka par wiņu izplatit maļdigas ziņas, itkai wiņš byutu moztieigs, tulaik Woļta publiski pasludynoja sowas ticiba simboli. Jis aizrodija, ka ir katoltieigs un ka nimoz šos ticibas nasakaunej, jo tikai wiņu winigu atzeist par estu un pareizu.

Ampère († 1836 g.), franču fizikis, slowons ar sowim panokumim elektrodinamikā. Jis ir bejis tik toli tieigs, ka jau dzeiwodams ir spējis izparst dabasu prieu. Jis lyugšonas laikā ir bejis bezmerigi aizgrobtis ar Diwa milibu un izamocijīs nu prota wysu „Kristum pakaldarišonas“ gromotu.

Wil. Thomson († 1907 g.), pats lelajs angļu fizikis, kam ir leli nupajni syltumas un elektrības nūzarēs, jis sowūs rokstūs soka: „Zynotne spīž myusus atzeit Waru, kurō porwolda pasauli un kurōs darbiba škiras nu wysom fiziskom un kimiskom spējom.“

Franklin (1790 g.), kas pyrmajs izgudroja aizsorgotoju nu parkyņa un daudzi jaunumu aizrodija elektrībā, jis beja ļuti dziļas ticibas cylvaks.

Un fiziki: Huyghens, Coulomb, Fresnel, Fraunhofer Fizeau, Ohm, Faraday, Faucault, Regnault, R. Mayer, Siemens, Oerstedt, Röntgen un daudzeji cyti beja slowoni zynotniki un ari ticigi.

Mums ir kimiki:

Chewrenil († 1899 g.), pats slowonajs XIX godu simtes kimikis un Parizes Akademijas luceklis, tik toli beja religiozs, ka niwinu din' naaplaidia „Rūžu krūņa“.

Dawy († 1829 g.), izsoka sowlu porlicību par cylvaka dweseles namerstību un nūtisoj wysus atejistus.

Ludwiks Pasteur († 1895 g.), beja slowons kimikis, fiziologs un bakteriologs. Jis tik toli izslaweja sewi ar wysaidim atrodumim, sewiški bakteriologijā, ka Huxley atzeist jō nupalnus deļ Francijas dorgokus par 5 milijardim, kaidus jej numoksoja Wōcijai. Wasali miljoni laužu teik izzoliti nu trokuma pateicut Pasteur'a izgudrojumim. Šis zynōtnes weirs izsoka tū, ka eistyno zynotne nikaidā ziņā nawar atwiļkt eylwaka nu Diwa, bet pretiwigi, ku dziļok eylwaks mōcas, tū styprok tie wysim tieibas gobolim. Pasteur numyra ar kristu rūkā, sacidams: „Es tyeu ikš Diwu“.

Taipat un cyti kimiki, pim.: Lewoisier, Gay-Lussac, Bischof, Liebig, Berzelius beja tieigi un padiwigi.

Tieigajim ir sowi slowoni prikšstowi geologijā un paleontologijā. Storp šim zynotnes weirim golwonu witu ijam Charles Lyell († 1875) g., Fraas, Joachims Barrande, de Beaumont, de Quatrefages, de Lapparent, G. Heer, d' Omalius etc.

Storp tieigajim mineralogim pyrmū witu ijam kristalografijas dybnotojs, Irenejs Hauy, kurs ir atzeits par šos zynotnes golwonu izdibinetoju. Cuwier soka, ka Hauy asut bejis tik toli padiwigs, ka uz „Kunga Engelis“ wysod portraucis sown dorbu un atsametis, ceļus, skaitijis šu lyugšonu.

Storp tieigajim fiziologim un biologim ir slowoni: šyuniņu teorijas dybnotojs Teodors Schwann, Klaudijs Bernards, par kuru soka, ka wiņš wysu sown dzeiwi asut uperejis zynotnei un Diwam; Cawier, Flourens, Kaller, Wasmann un cyti ir padarijuši lelu pakolpojumu zynotnei un religijai.

Storp botanikim ir slowoni: Linneus († 1778) g., kurs soka: „Wysumozokōs byutēs man izadewia atrast Diwa byušonas pirodijumus. Kaidu speju, gudribu un pilnibu šos byutes nuroda sowam Radi-tojam...“ Mērdams pametia sowam dālam dzeiwes ceļa rokstu, kurs socas ar wordim: „Dzeiwoj nawainibā, jo Diws ir wysod klotu.“

Botaniks Martins pisacija izšyut uz sowa nowes krakla zaļu kristu. „Krišū tamdeļ, ka asu kristticigs, un zaļu — jo asu botaniks.“ Joh. Reinke, Getyngas prof., soka: „Dobas zynotne wad myusus pi Diwa byušonas atzeišouas. Leidz kai nasašaubam par dobas byušonu, taipat ari naasam spejigi šaubetis par Diwa byušonu.“

Lelajs zoologs, Lamarek († 1829) g., ewolūcijas teorijas dybnotojs, par kuru daudzēji pawysom napareizi izateic, itkai jis byutu bejis atejists, styngri izastoja pret wysim tim, kuri runōja, ka Diws un doba asut wins un tys pat. Lamarek soka: „Diws ir radijis materiju — dobu un ir idewis jai wyswysaidas ipatnibas — spejas, un šej materijs byus tik ilgi, cik ilgi Diwam patiks, lai jej byutu.“

St. Hilaire († 1844) g., kas kupā ar Lamarek'u nudybynoja ewolūcijas teoriju, soka: „Jo astu kaut ku derigu izdarijs, lai byus par šitu Diwam guda“

Zoologs H. Fabre nareizi runōja: „Es na tik tyeu ikš Diwu, bet weļ radzu Jū. Bez Diwa wysš byutu tymss — naizprutams, bez Wiņa it nikō naizprōtu dobā.“ Nu šim nadaudzejim pimarim ikwins lobas gribas eylwaks war porsalieynot, cik dandzi tieigi weiri ir padarijuši cilwecei pakolpojuma zynotnes laukā. Waratu aizrodit wairokas desmites cytu nopitnu tieigus weiru, bet par jim parunošu atsewiškā brošurā. Kas gribatu ar jim twok ipasazeit, iteicu porlasit Dennert'a „Die Religion der Naturforscher“ wai Knellera „Chrzeszejant'stwo a przedstawiciele nowoczesnej wiedzy przyrodniczej.“ Pi gadijuma aizrodišu tikai katoļticigus goridzniku un mūku pakolpojumu zynotnes

laukā, lai atwert acis tim, kuri pastowigi runoj, itkai Katoļu Baznica ejut pret gaismu, ropojut atpakaļ, karojut ar kulturu un t. t.

Pasawersim tywok wysaidim zynotniskim atrodumim, lai iznest pareizu spridumu par Katoļu Baznicas goridznikim šamā litā.

Weiskups Ulfilas († 381) g. izgudroja gotu alfabetu un sw. Cyril's († 869) g. seneju slawišu alfabetu.

Bawarijas klosteri X g. simtē soc perwet uz stykla.

Baznicas rakstiniks Kassiodors († 505) g. izgudroja stundiniku, kuru X g. simtē porlobōja Gerbert's, kas beja par pawestu ar wordu Silwesters II.

Gwido nu Arezzo XI g. simtē atroda tonu skali, harmonijas lykumus, muzikas linija un atslagu sistema.

Aleksanders Spina, dominikanu mūkis, XIII g. s. izgudroja brilles—ōkularus.

Alberts Lelajs XIII g. s. atroda cyku un aršeniku.

Bertoļds Schwarz's 1330 g. atroda šaunamū pulweri.

Aļawins Gioja, diakons, izloboja kompasu.

Rogers Bakon's, franciskanu mūkis, izgudroja mikroskopu, binokli un izloboja Juliusa kalendari.

Opats Rišards Welingfort's 1326 g. izgudroja pirmū astronomisku pulkstini.

Regensburgas weiskups, Regiomontanus, 100 g. pyrms Kopernika, mōcija, ka saule stow, bet zeme it apleik sauli. Šam weiskupam ir leli nupaļni algebrā un trigonometrijā.

Pawests Leons X un Julijs II. ļuti mīloja zynotni un mōkslu. Ji izsnedzia lelu pabolstu zynotnikim, mōkslinikim un rakstnikim.

Mūkis Fra Mauro 1459 g. izzeimeja pasaulā karti, kuro Wasco di Gama'm un Kolumbam idwesia dumas par jauna zemes apwyda byušonu un paleidzeja atrast Ameriku un ceļu uz Indiju.

Hispanišu mūkis Pedro de Ponce († 1544 g.) un bkgs Ch. de l' Epocē pyrmi aizaintereseja ar kurlmamim un izgudroja jus apmocišonai metodi, kuru izloboja Jezuits Lana.

Sw. Iezups Kalasanty, pijaru dabynotojs, 1597 g. nadybinoja Romā pirmos bezmaksas školos.

Jezuits Scheiner's († 1650) izgudroja helijoskopu un pantografu.

Jezuits Lana 1670 g. izstrodoja gaisa kugia planu un 1720 g. mūkis Gosman's byuweja wiņu un cēļas gaisā.

Jezuits Kircher's († 1680 g.) izgudroja artiziansku oku.

Diakons Rollet's diwi godi pyrms Franklina sludynōja, ka zibines un parkyuni cēļas nu tyuču elektribas. Parkynņa nuwilceju pyrms Franklina jau izgudroja Prokops Dawis's. Apgaismošonas gazu izgudroja Jezuiti un pyrmi ju sōka litot Anglijā.

Jezuits Grimaldi 1752 g. izgudroja aeroplanu, ar kuru porskreja nu Calais leidz Dower.

Bgs Pianton's 1845 g. izgudroja diwritini un pirmajs braucia uz wiņa.

Jezuits Secchi (1878 g.) pirmajs isocia analizet zwaigzņu spektru un izgudroja meteorografu.

Kardinalam Angello Mai († 1854) ir ļuti leli nupaļni paleografijā. Anglija wiņam dowynoja zalta medali.

Weiskups Eligijus Cosi 1880 g. izgudroja jaunu kinišu abeci.

Bkgs Candid († 1882 g.) pirmajs plmaroja elektribu warganūs.

Jezuiti Žukotinskis un Fenyi izbyuweja aparatu deļ elektribas wiļņu gyušonas.

Pijaru mūkis, Alfonsi, Florences astronoms, ipriķš pasludynoja Messinas zemes treisešonu 1908 g. 28 decembrī.

Jezuīts Algué, Manilis obserwatorijas direktors, izgudroja aparatu, ar kuru ir apgodoti amerikanišu kara kagi. Šis aparats saucas baronocyklometrs. Jis nuroda taifuna (okeana wisyula) tywynošonus.

Jo pajemsim wysa pasaļa slowonus rakstinikus un wysaidu nuzaļu mokslinikus, tad ari storp winim poši nupitni ir ticigi. Kam naw zynami taidi weiri, kai Dante, Mickiewič's, Krasinski's, Sienkiewič's, Prus's, Tolstojs, Mikels d'Angelo, Giotto, Dominiks Weneciano, Angelico da Fisoie, Tycyan, Weronese, Leonardo da Winci, Rafael's Santi, Murillo, Wan Eyck un daudzeji cyti.

Ikwins objektiwi protojušs cylwaks, porlasijis cilweces dzeiwes westuri, wysod atzeis tū, ka religija ir bejuse par gaismas sējciu. Sewiški, jo pajemsim Kristus religiju, tod redzesim, ka wiņa ir wysos zynotnes un mokslas nūzarēs pilykuse wysas pyules, lai sasnegt wys augstoku un augstoku jus pakopi. Un Kristus religija ir izwaduse nu mežonibas stowukļa wysas tagadejos Europas tautas. Tik tys Kristus Baznicai naatzeist nupalnu kulturas, zynotnes un mokslas laukūs, kas styurgaļwigi karoj pret Baznicu un Diwu.

Dorgū Draudziņ'! pagodoj pats sewi, wai ir Towim pormatumim pret Diwa byušonu un ticigus wigļprotibu kaut kaidi pamati? Redzeji, ka pasaļa mērkiba, dzeiwibas ceļšonos un kustiba skaidri piroda Diwa byušonu. Tad redzeji, kas ir ti ticigi. Redzeji, ka wini nimos naw tymsi un dulli, bet ir poši slowoni zynotnes weiri wysos nuzarēs. Un tamdeļ pagodoj, pa kō pusei patisiba?!

Il-rò Wèstule.

Dòrgù Tomas!

Làti pateikami man, ka Tu aizaintereseji ar religiozajim jautojumim, sewiški man pateik tys, ka Tu wairok nagribi sauktis par atejistu. Tu soki, ka esi ikritis lelōs šaubōs par wysaidim religiozajim jautojumim un gribatu ticet, bet naspēj izraisit sowu šaubu. Es Tewi pilnigi sapratu. Tu ilgoku laiku beji zam atejistu ispalda un pastowigi dzerdeji tikai pormatumus pret ticibu, bet nabeja, kas tus maldus Tew izskaidrotu. Un tamdeļ koleidz kas, es pyulešus, wysupyrms, izraisit tus jautojumus, kuri izsauc Tewi šaubas par Diwa byušonu. Tu soki, ka pamatā pikreiti munai pagujušai westulei, bet naesi ar wiņu wysā apmirinots tamdeļ, ka jamā natyka izskaidroti wysi Towi pormatumi. Bet redzi, munai pagojušai westulei par merki beja nudybynōt wysom myusu tolokajom sarunom fundamentu. Un tys fundaments ir nudybynōts. Redzejam, ka apbreinojušō pasaula ikorta, dzejwibas ceļšonos un kustibas pastowešona dobā skaidri pireda Wysupilnigokō Gora, wai Diwa byušonu. Tad utrs fundamenta akminis ir tys, ka, gondreiž, wysi nūptni zynotnes weiri Diwa—Gora byušonu atzeist. Un ar šim fundamentalajim pirodijumim jau wajadzatu rēkinot wysus pormatumus pret Diwa — Gora byušonu par likwidetim — izbeigtim. Tūmar deļ Towu šaubu izkaisišonas, dašu uz wysim Towim pormatumim paskaidrojumas.

1. Tu soki, ka Diwa warejuši izdūmot goridzniki, gribadami walđet par ļaudim.

Bet padūmoj, kas pyrmok atsaroda pi ļaudim: wai ticiba ikš Diwa, wai goridzniki. Kai Tew likas, kas pyrmok atsaroda: wai dzeļzeļš, wai dzeļzeļniki? Jo jau pilaist, ka goridzniki izdūmoja Diwu, tad wajadzatu atzeit, ka dzeļzeļniki izdūmoja dzeļzeļu, lai jim byutu nūpeļņa. Tam laikam Tu atzeisi, ka nikaidā ziņā pyrms dzeļzeļa izgudrošonu nabeja dzeļzeļniku, ka wini atsaroda tik tulaik, ka beja wajadziba. Talpat ari goridzniki wareja ceļtis tik tulaik, ka ļaudis jau ticeja ikš Diwa, jo eytaidi, koleidz ļaudis nabeja ticigi, toleidz nabeja nikaidas wajadzibas pec goridznikim. Tai tad, ticiba ir caluses pyrms goridznikim, un goridzniki ir ticibas auglis.

2. Tu soki, ka ticibu ikš Diwa warejuši izmest ļaudim pasauligi walđitoji, gribadami igyut sew autoritetu un lykumu pilđišonu.

Bet padūmoj, wai walđitoju bolss spatu porbaidit ļaudis ar Diwa stropi par lykuma napiļđišonu, jo storp ļaudim nabyutu ticibas ikš Diwa. Nikaida baidišona ar Diwa strōpi naspātu apgryutynot eylwaka sirdsapziņas, koleidz wiņš nabyutu ticigs. Un kai gon spatu wysa pasaula lykumdeweji winbaļsigi nusarunot un baidit ar Diwu, jo wini poši tam Diwam natycatu. Nikaidis lykumdewejs nanubaidis eylwaka ar tū, ikš kō eylwaks natycatu. Un westure rōda, ka, pyrms lykumdewejim, ļaudis jau seņ ogrok ir ticejuši ikš Diwa.

3. Tu soki, ka wysaidi, senejam cylvakam naizprutami, dobas spāki, kai pim.: parkyuns, zibiņs, aukas, mēri etc., porbaidijuši cylvaku un izsaukuši jimā ticību ikš Diwa.

Wysupyrms, pareizō westure aizroda mums, ka cilvēce nu pošā isōkuma naw bejuse taidā mežonibas stowuklī, kaidu jai grib uzbozt. Cilwece nu isōkuma ir stowejuse augstā gora kuļturalā pakopinī un tikai weļok ir nūgrimuse un ikrituse mežonibā. Ir tok bejis laikmets, kod Babiļoniā un Egiptē dažōs nuzarēs zynotae ir stowejuse daudz augšok, na tagad. Kū zynoja egiptiši, mes weļ šū bolt' din' naasam spejigi sasnegt.

Pa ūtram, jo jau nazynami dobas spaki ar baidišonu byutu izsaukuši ļaudis ticību, tad taidā gadījumā wajadzatu bynt pi mežonim tikai bailigajim diwim, bet pi winim tak ir ari lobi diwi un pat beja ticiba, ka ir wins naradzamajs — nazynomajs Diws. Un tamdeļ pareizok ir atzeit sw. Augustina un Bakona nu Weruļamas wōrdus, kuri soka: „Deum esse nemo negat, nisi cui Deum non esse expedit,“ kas zeimoj: „Nikas cyts Diwa byušonas nanulidz, kai winigi tys, kam bez Diwa ir izdewigok.“

Pa trešam, jo jau ticiba byutu izsankta cylvakā nu nazynomim dobas spakim, tad cylvakam, pazeistut wiņus, wajadzatu palikt naticigam. Tūmar tai naw. Ikwins kū wairok pētej dobu, tū styngrok porsalicynoņ par Diwa byušonu. Pamatiga dobas spaku pētišona ikwinu porlicynoņ, ka ir wina, absolūti bez isokuma asušō, Byute — Gors, wai Diws.

4. Tu soki, ka senejus ļaužu nazynošona un najāga wareja izsaukt jimūe ticību ikš Diwa wai diwēkliu.

Jo jau tai, tad pasoki, kas izsancia ticību ikš Diwa cilweces genijūs: Aristotelī, Pļatonā, Augustinā, Tomasā, Paskali un cytūs apbreinojuša prota weiūs? Jo jau pošī dzili cilweces prototoji tie ikš Diwa, tad šitys piroda tū, ka ticiba ikš Diwa naw nu zynotaes apgožama. Tai tod, ticibas olutu wajag meklet cywaka sirdi. Kai radzams, pats Diws ir ilejis cylvakā religiozū steigsmi, kurō war byut izkupta wai otkon apspista — nūmidzita. Ikwinā ir ilitajs dzeiwes ceļa roditojs — sirdsapziņa. Šis ceļa rōditojs pastowigi soka cylvakam, kas ir lobs, kū jodora — un kas ļauns, nu kō josasorgoj. Jo cylvaks dora tū, kū jam sirdsapziņa pisoka, tad wiņš banda sewi priu un atolgojuma pinocibu par dorbu, turpretim, jo padora kant-kū taidu, kō wiņam sirdsapziņa naatļau, tad wiņš saļjut sēwi nazkaida bolsa — sirdsapziņas pormatumus, kurs pastowigi runoj cylvakam: tai napidar darit, tai nalab', tu esi peļnejis strōpi. Un šis bols atsasaņe pat tulaik, kad mes doram pošus nūslaptus dorbus, par kurim nikas cyts nazyna, kai mes pošī un sirdsapziņas De-wejs — Diws.

Taisniba gon, ka šū tykumibas nuroditoju — sirdsapziņu, waram numidzit, uz zynoma laika apkarot jū tik tōli, ka wiņa nadaris mums pormatumu par ļaunim dorbim, bet nikod nasam spejigi nūmidzit wiņu uz wysim laikim. Ogrok wai walok, bet tumar atis tej dina, kad myusu sirdsapziņa par ļaunu izamuss. Jo jau wysūs cylvakūs šis tykumibas nuroditojs ir, tad, bez šaubom, joatrun wiņam olutu, nu kaida wiņš ir cēlis. Nimoz nawaram iztulkot winigi ar audzynošonas paleigu tykumibas saprasšonas ceļšonus, wai sirdsapziņas bolsu. Jau barnam, koleidz wiņš weļ naw nikō dzērdejis par tykumibas lykumim, jō sirdsapziņa nuroda, kas lobs un kas ļauns. Ikwins barns labi saļjut sewi, ka malot ir ļauns, peļjams dorbs, bet runot

taisnību ir lobs, teicams. Un tikai ar šitu idzīmtu loba un ļauna sapraššonas bolsu, mes waram iztulkot barna kaunu un jō baili pec pyrmō padarītō ļaunō dorba.

Pyrmō tykumības sapraššona, kai pīmaram, ka naw breiwi zagt, ka nuzogtū litu joatdud atpakaļ, ka dzymdynotojus wajag mīlot un t. t., ikwinam barnam ir pīļīgi saprutama. Bet nikō leidzīga mes nasateikam pi zamokim dzeiwīnikim. Jo jau sirdsapziņa byutu atkarīga tikai nu cylvaka audzynošonas, tad, pyrms wiņas izkupšonu, barnā nawajadzatu byut nikaidai saġagai par tykumību un natykumību.

Un jo tykumības lykumi byutu atkarīgi tikai nu pošim ļaudim, tad pošī ļaudis waratu atmeit tū lykumu, kurs nulidz darit ļaunumu, jo ikwīns, kas kaida lykumu spēj izdot, war ari kotrā breidī wiņu atmeit. Tam laikam, lai pat wysi ļaudis nuspristu, ka malot, zagt, laupet-breiwi, tumar sirdsapziņa sacis cylvakam, ka šus dorbus darit naw breiwi, ka wini ir natykumīgi. Tad redzim, ka ļauna darišonas nulidzejs naw atkarīgs nu pošim ļaudim, un tamdeļ ari nawar byut nu ļaudim iznecynots sirdsapziņa.

Jo jau ikwīns sewī tykumības lykumus saġyut, jo šī lykumi nawar byut ni nu kaidas ļaužu waras iznecynoti, tad šitys jau pīroda tū, ka wini ir dybynoti na nu ļaudim, bet nu kaidas wersdabiskas byutes, — tik Tys wareja ilit wysu ļaužu sirdis tykumības lykumus, kurs ir wysu ļaužu waldetojs un Raditojs. Pogōnu prōtotojs Cyceero soka: „Pi wysim protīgim weirim wysod beja tej porleiba, ka tykumības lykums naw izdumots nu ļaudim, bet ir myužīgājs lykums, kurs ar sowim pisacījūmim un nūligūmim wolda par wysu pasauli — un par galigu šus lykumu fundamentu ir Diws, kurs wysā kamā izdud wysuprotīgokus pisacījumus“ (De leg. II,4,8.)

5. Toļok Tu soki, ka augi naw nikas cyts, kai apbreinojušs šyuniņu sawinojums, — un, ka dzeiwiba ir tikai fizisks un kimiskus spaku sakūpojums. Un šos dzeiwos byutes ceļšonus Tu aizrodi ļuti winkorši — Tu jū iztalkoj ar ġadījuma paleidzību. Tu soki, ka nutyka taidis laimīgs ġadījums dobā, kad ti atomi tai sasawinōja, ka nu winim cēļās pyrmō dzeiwō šyuniņa. Un šej pyrmō šyuniņa pamožom atsateistīja wys augšok un augšok, koleidz nu jos izgoja augi, tad dzeiwīniki un nu dzeiwīnikim cylvaks, un bez itnikaidas Diwa paleidzības wyss šitys, pec Towom dumom, wareja tai nutikt. Kas zeimojas dzeiwīniku jyntu: redzes, dzerdes, usšonas, taustišonas un ġaršas, taipat ari cylvaka prota un breiwas ġribas, tad ari šos funkcijas Tu ġribi iztulkot ar winkoršu atomu sakustynošonu.

Bet pasawersim tywok, wai war šitū wysu tai iztulkot, kai Tew likas? Wins nu ġolwonokajim woew antropologim (antropologia ir zynoņne, kurō pētej cylvaka dzeiwību, wiņas ceļšonus un wysaidas funkcijas) Joh. Ranke, Lindenās kongresā 7 sep. 1899 g. šaidn protošonu nusaucia par fantazijas lidojumim.

Un pīļīgi pareizi, jo 1) jau ġagojušā westulē redzējam, ka dzeiwiba ir taida spēja, kura nikaidā ziņā nawar byut izsaukta nu kaut — kaida atomu sawinōjuma. Pec dobas zinību pētejumim niwina dzeiwa byute nawar celtis cytaidi, kai winīgi nu dzeiwības aizsēklišim (sekliņas, ūlīņas, saknites); un šī aizsēkliši, sowukort, tikai nu dzeiwom byutem. Pat lelājs Darwina pikritejs, Hekslī, atzyna tū, ka Pasteur's asut ġalīgi iznecynojs pašradības teoriju.

2) Jo iwarot cylvaka un dzeiwīniku organizmu, tad atrassim

storp winim ļūti lelu starpību. Šū starpību pirodija profesors Ranke un arī cyti dobas zynotniki viņu atzyna.

3) Dūmas, itkai dzeiwiniku sajujtas un cylvaka prota darbība byutu tikai šyuniņu kustešonas panokumi, ir pilnīgi pretrunīgas myusu wasalas protošonas pidzeiwojumim. Un patiši, kur atrassim leloku pret-runu, kaidā atsarun storp myusu protu un šyuniņom. Jo prots byutu tikai šyuniņu kustešonas panokums, tad viņš byutu energija, kurū waratu gyut, izmerit un apwertet jos spēku. Tumar myusu dumu nīkas naspej ni nūgyut, ni izmerit, ni nūswert. Wins nu anatomim teicia: „Idudīt man atejista mēli, un ikwina jos dzeisliņa lieynos par jō maļdim.“

4) Jo pajemt wysus izrokumus, kaidi ir plašūs apmarūs dariti, tad wini skaidri pīrōda, ka ni augiu, ni dzeiwiniku waļstis naw nūtykuši pōrgojumi nu winas kōrtas utrā. Tad pīmini, ka ewoļucija zynomūs rubežūs tyka atzeita jau wydūs myužūs un pylnōs ewoļucijas teorija, kaidu sludynoj Darwins, ir calnsēs senejā Grekijā, kur šū hipotezu sludynoja Anaximenes. Bez šaubom, Dīws, radejis pyrmū dzeiwiņū šyuniņu, wareja ilit viņā taidu spēju, lai tej wys augšok un augšok atsateistitu. Un Diwa waribai un gudribai nīkas nabyutu pre-tim, jo Wiņš byutu tū šyuniņu tik tōli atteistijis, ka tai misigai byutei byutu spējams idwest namerstamu dweseli. Wysu šitu Dīwam ir pilnīgi warams izdarit, bet wai eistyn Dīws tai ir izdarijis, wai eistyn ir izdewis cylvaka mīsu nu dzeiwinikim, šitō nīkas naspej pīrodīt,—sewiški tamdeļ naw spējams pīrodit, ka padejūs laikūs tyka galīgi apgozta Darwina teorija, itkai cylvaks byutu cēlis nu merkaķa. Tagad ir pīrodits, ka nu merkaķa nīkaidā ziņā cylvaks izaweidot nawareja, un kas gon waratu byut bejis cyts, nu kō waratu cylvaks izaweidot, šitys cyts weļ naw nīkur atrosts. Leidz šam wysi izrokumi nuroda mums tikai mērkaķa kaulus un cylvaka, bet nīkaidu cytu, kuri byutu leidzīgi cylvakam, weļ naw atrosts. Un mums, ticīgajim, tys naw nīmoz nu swora, kaidā weidā ir izwasta cylvaka mīsa nu zemes: wai ewoļucijas ceļā, wai winā breidī — tys mums wina olga. Mes konstatejam tikai tū faktū, ka cylvaks naw wairs wīkoršs dzeiwiniks, bet ir prōtīgs radijums—un tamdeļ jam, kai protīgam radijumam, kuram ir namerstama dwēsele, wajag pyuletis pazeit sowu un wysa pasaulā Rāditoju, Wiņu gudynot un pec Jō lykumim dzeiwot. Wordu sokut, cylvakam wajag byut par cylvaku, pylnā šō wōrda nuzeimē, bet na par lūpu. Jo materialisti grib cylvaku pīleidzynot lūpam, tad ar šitu wini it pretim pošī sowai teorijai. Jo jau atzeit ewoļuciju, tad nīkaidā ziņā naw breiwi cylvaka nu jō prota pakopiņa dzeit zemē pi naprōtīgim dzeiwinikim.

5) Cik tōli materialistu teorija, ir napareiza, šitu skaidri pīroda viņu uzskoti par ļaužu sugu (rasu) ceļšonus. Taidi materijalisti, kai Biuchner's, Moleschot's, Fogt's, Burmeister's un cyti, gribadami karot ar ticību, soka, ka sw. Rokstu azirodijumus par ciļwēces ceļšonus nu wina ļaužu pora asut maļdīgs, jo soka storp ļaužu sugom (rasom) asut ļūti lela starpība. Tad redzi, kas, pec šus prototoju dumom, iznok. Iznok tys, ka cylvaks wins nu utra paīt nawar, bet nu mērkaķa, ja! Un padumoj pats, storp kū ir leloka starpība: wai storp winn un utru ļaužu sugu (rasu), wai storp cylvaku un mērkaķi?

Kad profesoram Fogt'am wins nu jō draugim aizrodija šaidā uzskotā logikas tryukumu, tad viņš atbiļdeja: „Man gribējas baznīcas dorzā imest akmini“. Pats korstajs Darwina teorijas aizstowatojs Heckel's, gribadams pīrodit cylvaka atsateistišonu nu mērkaķa, izde-

wia 1889 g. lelu gromotu. Šamā gromotā wiņš iwitoja wysaidus cylwaka un zamokus dzeiwiniķu organu zeimejumus. Pec šim zeimejumim dzeiwiniķu un cylwaka organi beja ļuti winaidi. Bet jau wiņa draugi pamanīja, ka ti zeimejumi naw pareizi; un kad wini par šitu runōja Heckeļam, tad wiņš jim atbiļdeja, ka taisniba gon, ka ši zeimejumi naasut pareizi, bet, soka, šam nabejis nu swora aizrodit tus organus taidus, kaidi wini eistyn asut, bet šis gribejis aizrodit, kaidim bej asut wajadzigs byut tim organim pec šo pētejumim.

Un slowonajs Berlines uniwersitates profesors Pauļsen's, porlasijs Heckeļ'a gromotu, roksta tai: „Es porlasiju šu gromotu un mani porjemia bezmērīgs kauns par myusu tautas ļuti zamu zinibas un filozofijas jāgu. Mani porjam skumes un sōpes, ka taida gromota tyka sarakstīta, nudrūkota, izperkta, lasīta, slaweta un ar uzticību lasīta“... (Philosophia militans 187). Nu šitō redzim, ar kaidim mōnu leidzeklim materijalisti pyulejas sasnegt sōwu mērki. Wini izzeimej cylwaka un merkaķa kaulus un cytus organus tik leidzīgs winus utrim, ka naspecialists dobas pētītojs naw spejīgs nikō pretim ībiļst. Un ar šaidom maldū gromotom wini wasalas tyukstušas winkoršu lasītoju iwad maldīgā porlicībā. Jo jau taidā Wocijā winkorša intelligence nabeja spējīga nūmanīt Heckeļ'a rokstūs maldynošonas, tad par mums nawār byut i runas. Pi mums ar taidom gromotom ļuti wigli materijalistim zwejoj sōwūs teklūs, jo myuseji dobas pasnedzeji pošī naw tik tōli specialīsti, lai waratu nurodit, kurs ir pareizs organa zeimejums un kurs ir maļdīgs. Un tamdeļ, Dōrgū Draudzīn', esi uzmanīgs, losut materijalīstu gromotas; pīmīn', ka wini wysōs nuzarēs pyulejas wysu iztulkot pa sōwam, lai tik līt dubļus uz Baznīcas un Dīwa. Losi nupitnu weiru, gromotas bet na wysaidas brošuras, sarakstītas nu šaidim—taidim namokūlim, ļaunprōtigim maļdītōjim.

6. Tu soki, ka dobā ir nuwarojams ļuti daudz wysaidu tryukumu, kurim dzē nawajadzejis byut, jo doba bej asut ikortota nu Dīwa.

Na, Draudzīn', dobā—pasaulī, naw nikō, kam nabyutu sowa prōtiga mērķa. Wina tik nalaime, ka mes naasam spējīgi wysōs dobas lītōs atklot nuslaptū jamōs mērķību. Bet šītyš weļ nīmoz napiroda, ka wiņas byutu bezmērķīgas. Aprūbežotam cylwaka prōtam naw izprutami Dīwa nudumi wysaidūs dobas nūslāpumūs, taipat kai barnam wai winkoršam cylwakam naw izprūtamās mokslnīka dumas un nulyuki, kaidus wiņš gribeja sasnegt, glēznodams tū wai cytu biļdi. Un tamdeļ, wysi ti panokumi dobā, kaidi mums izalik par bezmērķīgim, nīmoz naw bezmērķīgi, bet wini tikai nūroda mums tū, ka myusu prots naw spējīgs izdibinet un izprast wysus Dīwa nūdumus.

Tad, jo pajemsim tus dobas panokumus, kaidus naticīgi grib atzeit par bezmērķīgim, pīmarām, kamdeļ augim ir daudz wairok zīdu, nakai augļu, tad ari šīs zīdu pōrokums nīmoz nanuroda tō, ka šaidis dobas panokums byutu bezmērķīgs; pawysam pretīwīgi. Jwarojut zīda wojumu un jō inaidnīku daudzumu, Dīws dud tus zīdīpus porokā apmarā, lai kaut zynoma jus daļa sasnagtu sōwu mērki—izdutu augļus.

Taipat ari wysaidi krupli, kaidus nareizi dzeiwojut saiteikam, naw pošas dobas panokumi, bet ir izsaukti pateicut wysaidim orejim nalabwēlīgim imeslim, pīm.: dzymdynotoju alkoholizms, pormerīga dzeršona wai palaidnība war byut par wīpu barna krupļošonas imesli, wai otkon kaidis cyts barna organizma normalai atsateistīšonai kaitīgs imeslis.

7. Tu soki, ka dobā ir ļuti daudz wysaidu parazitū, kuri dzei-

wai tikai uz augstokas byutes rēkina un ir kaitīgi cylvakam un cytim dzeiwinikim.

Pilnīgi pareizi, ka dobā parazitu ir ļūti daudz; taipat pareizi, ka wini zynomā marā dora dzeiwinikim ļaunumus, izsyukdami wiņu misas. Bet ari šim parazitim ir zynoms un ļūti mērķigs ekzistešonas (pastowešonas) nulyuks. Wini wysam dzeiwiniku wysumam atnas lelu pakolpojumu tamā ziņā, ka wini paleidz uzturet wysā dobā zynomu wajadzigu leidzsworu storp wysim dzeiwinikim; paraziti uzmadynoj karu par ekzistešonu (pastowešonu); paleidz dzeiwinikim šimā karā atsateistit; dažus aizsorgoj nu pōrokas pasawairinošonas; storp dažim otkon nyeytoj wojokus un pamat spēcigokus, lai wini itu uz atsateistišonu; moca dzeiwinikus pašus sewi aizsergot un t. t.

Kai gorigā dzeiwē pi dweseles izkupšonas un jos speju styprinošonas ir par lelu paleigu kars ar dweseles inaidnikim, taipat ari misigā dzeiwē, lai atteistit jos fiziskus spakus, ir wajadzigs kars ar sowim inaidnikim, par kaidim nareizi ir ari paraziti.

8. Tu soki, ka cylvaka doba naasut merkiga, jo jamā pastowigi teikut izsauktas fiziskas cisšonas.

Taisniba gon, ka mes ļūti cēški baudam wysaidas misas cisšonas, bet padūmoj, wai tom cisšonom naw piškerts sows ļūti swarigs mērķis; padūmoj, wai bez cisšonom waratu cylvaks dzeiwot; padūmoj, wai ļauds sorgotus nu tō, kas jus misai atjentu dzeiwibu, jo misas iwaiņojumi naizsauktu cylvakā cisšonu, — wai itu slymajš uz doktori, jo wiņam nikas nasopatu, — wai pyulatus cylvaks strodot, jo olkonums wiņam nadutu cisšonu? Ja, cisšonas laigon ir napateikamas, bet ir napacišami wajadzigs, lai kotrs atsewišks cylvaks un wysa cilwēce waratu dzeiwot un it uz sowa mērķa sasnegšonu. Un myusu cisšonom ir na tik misigā dzeiwē lela nuzeime, bet sewiški gorigā, jo wiņas myusu goru izkup, izdailynoj, padora drusu un spēcigu.

9. Tad tu soki, ka cylvaka dobā asut pat wōdigi organi, pimaram, oklōs zornas tōrpweidigajš piaugums, jo ļūti cēški nuteik wiņa ikaisums.

Tai gon spridia par šū organu leidz padejim laikim, bet padejūs laikūs tyka pīrodita šo mozō organa mērķiba un wajadziba. Wairoki mociti weiri, kai pimaram: J. Koch, L. Aschoff, Macewenn, Klemm, E. Albrecht etc., atzeist, ka šis organs izstrōdoj limfu, napacišami wajadzigu, sewiški bārna organizmam. Un mēģinojumi, izdariti ar mozim baraim, kurim šū oklōs zornas torpweidigu organu izgrizia, pirodija, ka šis organs ir wajadzigs cylvakam, jo nu barnim, augūšim bez šō organa, izgōja nanormali cylvaki. Tys pats nuteik ar cytim cylvaka organim, par kurim zynotne weļ šū bolt' dīn' naw dawuse sowa galigō sledziņa. Lai gon wini izalik par nawajadzigim, bet wini wysaidā ziņā ir wajadzigi, tik mes weļ naasam spējigi izzynot par jus galigū mērķi. Atis laiks, kad ari wiņu mērķiba byus pīrodita, jo dobā naw niwina panokuma, kuram nabyutu sowa mērķa.

10. Tu soki, ka dzeiwiniku dorbūs, kaidus wini ar apbreinojušu pilnibu izpylda, nawajagut meklet mērķiga idzymto jīmūs instinkta, bet šus dorbūs atzeit par prōtigim, leidzigm cylvaka dorbam.

Patiši, werutis uz dzeiwiniku dorbim, nareizi izalik, ka wini jus dora apzinigi, bet jo isadzilinosim šamā darbībā, tad redzesim, ka tur wysu dora tikai naapzinigajš instinkts. Pajemit, pimaram, biti, kurō tik skaisti taisa sowas šyuniņas, ka nasawerut uz strodniku dau-

dzumu, wysod wysas šyuniņas ir, kai wina, leidzonas. Un izdurit šyuniņā caurumu un mokslīgi izsyucit nu wiņas madu. Bite otkon pyulesis tū šyuniņu aizpīldit. Un tai warat wasalom nedeļom syukt nu tos šyuniņas madu un bite nu reita leidz wokoram ness un liks wiņā madu, bet nimoz nasapyules atrast wainiģu. Jo jau bitei byutu kaut moza samana, tad wiņa pyulatus izmeklet, kamdeļ wiņa naspej tos šyuniņas pīlit, wai otkon porstotu lit taidā šyuniņā.

Jo dzeiwiniki byutu prōtigi, jo wini ar sowu saĵagu daiĶu pi taidu dorbu darišonas, kaidus wini dora, tad taidā ģadiĶumā mozūs un ĵaunūs dzeiwiniku dorbūs mes radzatu daudzi klaidu; tulaik dzeiwiniks pi wysim sowim dorĶim daiĶu pamozom, wys angšok un angšok atteistidams sewi prōta spēĶas. Tamlaikam nikō leidziga storp dzeiwinikim naredzim; ĵaunoki strodoj wysus sowus dorĶus tai pat piĶnigi, itkai wini byutu tus dariĶuši ĵau wairokas tyukstušas reižu. Un pyrmajs patna pereklis naw nimoz woĶok iztaisits par dasmytū wai symtaju. Kai picas tyukstušas ģodu pyrms Kristus dzimšonas bezdeliga taisiĶa sowu perekli SeneĶā Eģiptē, taipat wiņa taisa ĵū šadiņ bez wysumozokas pōrmaiņas, wai progresā.

Ikwina bezdeliga pyrmū rudiņ tik pat labi atrun ceĶu uz syltajom molom, leidz kai symtim ģodu byutu ĵau tū ceĶu skraidijuse.

Un tamdeļ, iwaroĶut wysus dzeiwiniku dorĶus un naatrunut ĵimūs itnikaida progresā atsateistišonas ni saĵagas, waĵaga atzeit, ka ši dorĶi nimoz naw prota panokumi, bet winigi idzymtos spēĶas, wai instinkta anglis. Un šaida instinkta dzeiwinikūs naspeĶa ilit poša doĶa, bet wiņu wareĶa ilit tikai Bezģaligajs prots — Diws.

11. Tu soki, ka kustiba, kaida pastowigi atsarun doĶā, teik paturata nu pošim doĶas spēĶim.

Taisniba ģon, ka doĶā ir wysaidi piwiĶķšonas un atstumšonas spēĶi: akmiņš krcit uz zemi tamdeļ, ka wiņu zeme piwalk; yudiņš skrin nu angstim kolņim uz leĶu, tamdeļ ka zemes spēĶs wiņu raun wys zemĶok un zemĶok; parkyņš nuteik tamdeļ, ka ģaisa elektriĶa pēški winoĶas wai ar zemes elektriĶu, wai ar utras tyucis elektriĶu. Stundiniks, pakorts pi sinas, it (kustynoĶ mēli un ceirus), tamdeļ ka ir swori wai pedere, kuri kustynoĶ — ģriž skritulišus winu ap utru. KuĶmašīna kuĶ un wēteĶ labibu ar wysaidu iruĶa paleidzibu, kuri teik iwasti kustibā wai ar zyrga spēĶu, wai ar yudiņa, suta, wai elektriĶas spēĶu. Tai pat fabrikōs izstrodoj wyswysaidas litas, pateicut mašīnu kustibai. Un kaidu win mašīni mes ĵemtu, wiņa tikai tulaik strodos — kustes, ĵo byus kustynotōjs. Un lai mes ģģodotu sew kaut taidu mašīni, kurā byutu miliardu miliardi wyswysaidu i mozu, i lelu skritulišu, tamar šej mašīna nu šō win skritulišu daudzuma weļ nikaidā ziņā nakastes, ĵo nabyus kaida eyta kustynotōĶa — patisibu sokut, kĶ wairok byus skritulišu, tū ģryušok byus tū mašīni ģrizt.

Un leidz kai niwina mašīna poša sewis naspeĶ iwest darbībā — kustibā, taipat ari wysa pasaĶa poša leĶō un poša piĶnigokō mašīna naspatu kustynot sowu skritulišu — zwaigzņu, ĵo nabyntu winas nakustynoĶamas byutes, kurō poša nu eytim nateik kustynota, bet, byudama sewi breiwa, spēĶ un iwad kustibā eytas byutes, — un šū kustibu patur tik ilgi, cik ilgi wiņai šitys patiks. Un teĶ absolūtō, ni nu kō nakustynoĶamō byute, kai ĵau pyrmajā westulē redzēĶam, ir bez isokuma asuša, dzeiwa, protiga un breiwa. Un šū, myuĶīgi bez

isokuma asušu, Goru, Tū pyrnu un namainigū imesli, mes ticigi saucam par Diwu.

Tad redzim, ka materialistu uzskots, itkai byutu winigi materiā ar sowim spēkim, ir pawysam maļdigs.

Taipat ir maļdigs pantejistu uzskots, itkai Diws byutu tej pat radzamò doba kupa ar wysim jos spēkim un wysaidim panokumim.

Pec pantejistu dumom wyss tys, kas tik ir (ekzistej), ir tys jus diws. Pantejisti móca, ka Diws asut saprūtams ar diwejom ipatnibom: a) witas aizjemšonu un b) protošonu. Wysa materialò doba, kurò aizjam zynomu witu, asut Diwa daļas un cylvaka dwelese asut tò pantejistu diwa protošonas panokumi. Kad cylwaks mers, tad wiņa dwelese, pec pantejistu dumom, sasalis ar Diwu.

Pec šos teorijas, Diws naw pašapzinigs; Jam naw jāgas par sowim dorbim un wysi Diwa dorbi pait napacišami nu Jò dobas bez itnikaidim spridumim par winim.

Tad redzim, ka šej teorija nūlidz Diwam breiwu waju un ari protu, jo Jam naatzeist pašapzinibas. Un cylwakam atļau darit wysu bez kaut kaidas bailes par siròpi, jo kas gon lai cylvaku stropatu? Cylwaks tok, pec pantejistu dumom, byutu tys pat Diws.

Bet pagodoj, kas pec šos teorijas iznok?

Iznok tys, ka Diws pats pret sewi karoj pretim, jo pasauli ir wysaidi ļauds: i lobi, kuri dora lobus dorbus, i ļauni, kuri dora wysaidus nagantigus dorbus. Un wysi ši lobi un ļauni dorbi byutu jau na cylvaka dorbi, bet pašā Diwa. Un kur gon atrast taidu byuti, kurò pašā sewi byutu padalita?

Jo jau Diws nawar pats pret sewim karot, tod nawar ari šej teorija byut pareiza. Tū wairok, ka mes tak redzejam nu ogrokajim pirodijumim, ka Diws ir Wysupilnigajs Gors. Un gors nikaida ziņa nawar byut bez prota un breiwas wajas. Tai tad Diws — Gors ir wysuprotigò un wysubreiwokò byute. Un tej byute, kurai ir prots, wiņa ir reizē ari pošā sewis apziniga un apziniga par sowim dorbim, — wai cytaidi sokūt Diws ir personigs.

Un mes pošī nu sowom pòrlieibom druši win atzeistam šu teoriju par maļdigu. Mes labi zynam un asam druši porlicynoti, ka mes asam na Diwa ipatnibas, bet pawysam atsewiška byute. Mes asara apzinigi par sewi un par myusu dorbim; mes, ejut medibā wai sytat utram cylvakam, labi prutam, ka šitu doram na pošī sew, bet kam cytam, kam naw itnikò kupiga ar mums. Jo jau mes byutu Diwa dalija, tod mes nikaida ziņa nabyutu pašapzinigi, bet mes byutu tikai nazkaidas byutes weids.

Taipat ari deizms ir napareiza un maļdiga Diwa saprasšonas teorija. Pec šos teorijas Diws ir tys wysupilnigajs Gors; Jis ir bez isokuma asušs; Jis ir radijis wysu radzamū pasauli; Jis ir idewis dobai wysus lykumus, pec kaidim wyskas pasauli nūteik. — Šitys wyss ir eistyna taisniba. Bet maļdigums šos teorijas sladzas tymā, ka dejisti naatzeist Diwa apsaweršonas, porzynošonas par pasauli. Diws, pec wiņu dumom, pec pasaļa radišonas un wysas radzamos kortibas istodišonas, ir pawysam atsaškeiris nu pasaļa un itnikaidas pasaļa dzeiwē dalibas najam.

Bet pagodoj, kurs byus pilnigòks: wai tys, kurs radijis pasauli jems wiņa dzeiwē dzeiwu dalibu, wai tys, kurs nu pasaļa dzeiwes at-

saškertu ar nazkaidu kinišu sinu? Bez šaubom, atzeisi, ka tys, kurs, reizi radijis pasauli, napamat wiņa nazynošonā, bet pastowigi interesejas ar wiņa ekzistešonu un wysaidom wadjadibom, ir pilnigoks par utrū. Un Diws ir tys, par kuru nikò pilnigoka byut nawar. Un tamdoļ byus pilnigi pareizs sledziņš wysu ticigus, wai **tejistu**, kuri atzeist, ka Diws na tikwin ir radijis pasauli un cylvaku, bet weļ pastowigi jam dzeiwu dalibu pasaļa un cylvaka dzeiwē ar, tai saucamu, ap-saweršonu.

Dorgū Draudzin', idūmoj Tu sewī, ka wysi šī pormatumi, kaidus Tu man lyki priškā, ir na Towi, bet kò cyta; un ari munus izraisijumus naiwaroj par munim, bet pimin', ka wini duti nu wysaidu myužu prototojim—filozofim,—un tai bez wysaidim personigim uzskotim pòrdūmoj wiņus un iznes pareizū slédzini. Jo objektiwi protosi, tod asu porlicynots, ka dāisi pi patisibas, pec kuras tai korsti slopst.

Lai Diws Tew palcidz!

III-šò Wèstule.

Dòrgù Tomas!

Ar pricu losu Towu wèstuli. Radzu, ka Tu eistyn interesejis ar isnagtajim jautojumim un pyulejis atrast patisibas ceļu. Jo Tewī wēļ ceļas dažas šaubas par izraisitim pormatimim, tad šej ir pilnigi dabiska lita. Towi waci, maļdigi uzskoti nawar byut tai dreži iznycnoti; wini nu laika leidz laikam mūstas,—bet nasabeist. Kū toļok pyulesis sowas šaubas izraisit, tū mozok paliks wiņu, — un atis laiks, kad wyss Tewī porsamainis, kad Tu uz wysu pasauli ar jò ikortu un cylwaka dzeiwi pawysam sowaižok wērsis, kai tagad. Un tamdeļ nanagurstuši steidzis pec patisibas, kuro izglobs Tewi nu drynumuma — pesimizma, un parodis Tew dzeiwes mērki.

Sowā westulē Tu man roksti, ka gribatu tywok ipasazeit ar cylwaka ceļšonus wers zemes un wiņa dweseles asamibu. Lūti pateikami, ka pec Diwa pyrmajā witā Tu ceļ jautojumu par cylwaku, jo cylwakam napiteik zynot tikai tū, ka ir Diws, bet wēļ wajaga zynot, kas ir pats cylwaks: wai wiņš ir tikai dzeiwinks, kurs ar nowi gali iznyktu, wai laikam cylwaks škiras nu zamokim dzeiwinkim, laikam jò pinokums ir dybynot kaidus sakarus ar sowu Raditoju — Diwu. Jo atrassim, ka cylwaks ir protigs, par ku nawar byut nikaidu šaubu, tad wajag atzeit, ka cylwaka pinokums ir nadybynot pareizus sakarus ar sowu Raditoju. Un tamdeļ, lai izsprist šu jautojumu, wai cylwakam ir jodybynoj un jopatur sakari ar Diwu, un kaidā weidā jonudybynoj ti sakari, tad pyrmajā kortā wajag mums tywok ipasazeit ar pošu cylwaku.

Cylwaks, kai wysi filozofi wiņu nūsauc, est animal rationale — prōtigs dzeiwinks. Un tej byute, kurā ir prots, wiņa ir ari breiwa sowūs dorbūs. Tad cylwaks ir taida dzeiwa byute, kurai ir mīsa, prōts un breiwa griba (waja). Jo jau cylwakā ir prots un breiwa griba (waja), tad wiņam wajaga zynot, kaidom jōbyun atteicibom storp ju un jò Raditoju.

Ti, kuri nagrib atzeit kaut kaidu sakaru wajadzibas storp Diwu un cylwaku, grib pīrodit, ka cylwaks ir tys pat winkoršajs dzeiwinks tikai augstokā pakopinī. Lai šu jautojumu tywok nuskaidrot, tad, wyspyrms, pasawērsim, kaidas ir golwonos teorijas par cylwaka izsaukšonu, wai radišonu.

Šimā jautojumā ir trejs golwonos teorijas: wina atzeist, ka pyrmajs cylwaks tyka izsankts taišni nu zemes bez wysaidas ipriksējōs ewolūcijas; tad utra teorija pilaiž ewolūciju zynomūs rubežūs un soka, ka Diws asut radijis atsewišku grupu priksstowius—pyrmōs šyuniņas, un wiņom dewis taidu waru, ka nu jom izaweidojāši cyti, wiņom leidzigi; un trešo teorija pyulejas pirodit, ka Diws pi dzeiwus byntiu izceļšonas nu wiņ atsaateistišonas naasut jemis un najamut itnikaidas dalibas. Ši pyulejas pirodit, ka wysa dzeiwiba asut caluses nu winas pyrmos dzeiwōs šyuniņas, kuro, sowkort, asut caluses nu nadzeiwas dobas, pateicut laimigam gadījumam; un pošā bez wysaidas Diwa paleidzibas asut atsateistijuse wys augšok un augšok, cikom golu golā nu mērkaķa izgojis — izaweidojis, cylwaks.

Pirmos teorijas aizstowatoji pamatojas uz Sw. Rokstim, kurūs ir sacits, ka Diws ir radijis wysus augius, putnus, ziwis un lupus, kotru pec sowa weida. Un, pa utram, šos teorijas golwoni prikšstowi, Linnejs, († 1778) un Cuvier († 1831), pyulējas pirodit, ka storp augim, putnim, ziwim un lupim nikaidas ewolucijas nu wina weida ūtrā naasut bejis. Tumar padeja laiku paleontologia un zoologia ir pirodijušas, ka tagadeji augi un dzeiwini ir tikai leidzigi senejim, bet naw taidi pat. Tad, pa utram, Sw. Rokstu wordi, „Diws radija wysus pec sowa weida“, nimoz naw jamami tamā nuzeimē, itkai kotram augiam un dzeiwinkam byutu dewis tū formu winā breidi bez wysaidas ewolucijas panokumim. Un Sw. Rokstiūs nikur naw pasacits, cik wysa un kaidus ir radijis augiu un dzeiwinku weidus un ari naw nikas sacits, ka tagadeji dzeiwini nu augi ir taidi pat, kai seneji. Jan pawests Leons XIII sowa rokstā, „Providentissimus Deus,“ soka, ka Sw. Roksti naasut dobas zinibu gromota, bet religijas sludynošona, — jus nudums ir pamecit laudis ticibai un tykumibai, bet na dobas zinibom. Un tamdeļ ari tū wordu „weids“ nawajagut jemt taidā nuzeimē, kai dobas zinibōs wiņš teik litots, bet jemt wiņu, kai tus pyrmajus augiu, putnu, zywu un lapu pamaiformas, nu kaidom ir izaweidojuši wy: i augi un dzeiwini. Un tamdeļ ari, lai kaidas tos pyrmajos formas byutu aizroditas nu dobas zinibom, wiņas nikod nabyus pretim Sw. Rokstim, jo jimūs tōs formas — weidi, naw nimoz nuteiktas. Tad redzim, ka Sw. Roksti naw saprutami tymā nuzeimē, itkai Diws byutu radijis kotru augi un dzeiwinku atsewiški. Nu Sw. Rokstim ir mums tikai tys pirodijums, ka ni augi, ni dzeiwini naw calušis poši nu nadzeiwas dobas, bet wiņu prikšstowi — šyunipas, ir raditas nu Diwa.

Utrō teorija aizstow tū, ka wysi augi un dzeiwini, kaidi ir wai ir bejuši, wareja ar Diwa dntu pyrmajom formom spēju, izaweidot pamozam ewolucijas ceļā nu pyrmajom pamatšyunijom. Sowus pirodijumus šej teorija smēļ nu botanikas, zoologijas un paleontologijas. Pastowigi redzim, ka oreji nusacijumi dora lelu ispaidu uz augiu un dzeiwinku weidim: tys pats gryuds sowaidok deigst uz kolna un sowaidok pikaļņē; zynotne spēj izdarit ar augim tū, ka winim pyrmok byus zidi un tod lopas. Tys pats monoms storp dzeiwinkim, — zimeļu dzeiwini tō pat weida ir pawysam sowaidoki, kai dinwydu; un pat winā un tymā pat klimatā waram nuwarot lelu starpiu, kaida storp winim nuteik zimu un wosoru.

Embriologia taipat nuroda, ka ewolucija ir bejuse, jo pi embrionim teik nuwarotas taidu organu atlikas, kaidi tagadejim dzeiwinkim naw wairs wajadzigi.

Paleontologia taipat piroda mums, ka ewolucija ir nutvkuse. Ku dziļok rukames zemē, tu mozok atrunam sowaidokuma storp augim un dzeiwinkim. Tai tad, pec šos teorijas dumom, Diws ir radijis tikai pamatšyunipas, nu kurom par wairokim milionim godu ir izaweidojuši wyswysaidi augi un dzeiwini, ikwins atkarigi nu tim imeslim, kaidūs wiņam beja joatsateista. Šej teorija škiras nu materialistu ar tu, ka jej pilaiž wairokus weidus pamatšyunijom nu, pa utram, atzeist tū, ka šos šyunipas naw calušos pošas pa sewim nu nadzeiwas dobas, bet ir raditas nu Diwa ar taidom spējom, lai wiņas waratu atsatei tit. Tam laikam ewolucionisti, materialisti, grib pirodit, ka wysi augi un dzeiwini ir izaweidojuši tikai nu winas pyrmōs šyunipas un bez wysaidas Raditoja paleidzibas.

Ticīgus ewoļucionistu teorija nīmoz nāw pretīwīga Kristus religi-jai un Katolū Baznīcas mōcībai, jo wīņa nāw pretīwīga Dīwa byušo-nai un Jō gudrībai. Slowonajs zoologs, jezuits Wasmann's, sowā refe-ratā, nulasītā 12 feb. 1907 g. Berlinē, soka: „Jo mes atzeistam Dīwu par wysa pasaūļa Radītoju, un jo atzeisim, ka nu Wīņa radītajs pasaūļs ir izaweidojis patstowīgi, pateicut idutim dobas lykumim, tad myusu saprasšona par Dīwu byus daudz augstoka un skaistoka, nakai tulaik, jo mes pīlaistu, ka Dīws pastōwīgi aizajam ar dobas—pasaūļa, ikortošonu.—Idumojim sewī diwejus biliardā spalatojus, kurim kotram ir symts lūžu. Kad wins nu jim izlītos symtu sitiņu, lai wysas tos ludes padzeit wīnā wērzīnī, bet utrajs wysu tū symtu lūžu ar wīnu sitīni padzeitu wīnā wērzīnī... tad šū padeju, bez wysaidom šaubom, mes atzeisim par daudz weikloku, na pyrmū. — Jau Tomas nu Akwīnas atzyna, ka „īkwīna imesļa spaks tū byus lelōks, kū ilgok palīks wīņa darbība.“ Dīws najam dobas dzeiwībā teišas dalības tulaik, ka šītu jej spēj darīt pateicut idutajim dobas spē-kim (tys zeimōj, ka Wīņam nāw wajadzības radīt jaunus augiu wai dzeiwīniku weidus, jo wīni poši war izaweidot pateicut idutim dobas lykumim ewoļucijas ceļā). Šej nāw jāuna, bet ļūti seneja hipoteze, kurō war byut pīlīgi saskapōta ar kristticīgus uzskotim. — Jo šai wersīmes uz pasaūļa ikortu, tad organiskō pasaūļa ceļšonus waram pīleīdznot tai gromotai, kurā ir milīonu milīoni puslopu, kurōs ir aprakstīta pakopīnīska pasaūļa izaweidōšona, bet kurōs gromotas wers-roksts wysod palīks wīns un tys pat: „Nu īsōkuma Dīws ir radījis dabasus un zemi.“

Tagadejūs laikūs storp dobas zynotnikim, gondreiž, naat-runam taidū, kuri ewoļucijas naatzeitu. Tagad ewoļucija teik atzeita na tikwīn wīnā un tīmā pat augiu wai dzeiwīniku weidā, bet pat ir atzeita waramība pōrīt nu wīna weida utrā. Tikai wīns nāw galīgi iztulkots, nu kō ir atkarīga wīna weida porīšona utrā. Zynotniki, dobas pētītoji, aizroda dažaidus imesļus, kuri asut īzsaukuši šītu weidu pormainī—ewoļuciju.

1. Lamarek's ir pyrmajs, kurs ewoļucijas teoriju jau 1809 g. ir apstrodojis sistematiskā weidā. Jis soka, ka augiu un dzeiwīniku organi styprinojūtis, t. ir atsateistut pateicut wīņu lītošonai, turpretim, jo kaidis organs nateikut lītots, tad wīņš palīkut wojoks un wojoks, cikom, golu golā, pawysam īzneikstut. Par šos teorijas pīrodījumu war byut jemtās iznykušus organu atlikas, kaidas atrunam pī dzeiwīnikim. Un tamdeļ Lamarek's par golwonu jaunus weidu īzsauceju atzeist organu izlītošonu wai wīņu amortizaciju—īzmeršonu, pateicut nalītošo-nai. Lamarek's, pīmaram, aizroda, ka garkoji putni asut calūšis tamdeļ, ka wīņu seņčīm bejis jodzeiwoj purūs un peisūs, kur wīnim pastowīgi bejis josapyulej staigot ar īzstīptom kojom, lai namerktu wadars. Un pateicut šai koju wyngriņošanai, wīņas augušas wys garokas un garokas un tai īzgojuši putni garkoji.

2. G. St. Hilaire 1830 g. pasludynōja jaunū hipotezī par weidu ceļšonus—ewoļuciju. Pec wīņa dumom, par jaunū weidu ceļšo-nos—ewoļucijas īmeslim ir oreji apstokli, tys ir gaisma, syltums, sol-tums, mytrums, barības pormaiņa, dzeiwes īkorta un t. t.

3. Karlis Darwin's 1859 g. pasludynoja weļ jaunū ewoļu-cijas īmesļu teoriju. Jis aizstow, ka augiu un dzeiwīniku weidi īgy-nut jaunās īpatnības golwonā kortā caur dzīmšonu, tys ir diweju weidu sasawīnošonu, lai dzemdet jaunū wideju weidū.

Pa ūtram, pi veidu atsateistīšonas ļūti lels nūpalns kreitūt pa-
stōvūšai dobā parōdībai, t. i. ceīnai vysu pret vysim. Pateicūt šai ceīnai
vysod vōjōki organismi gaistūt, bet palikūt tikai styprōki. Ši styprōki
otkon karojūt sovukōrt, un tāi palikūt vys styprōki un styprōki, bet
vōjōki ejūt iznikšonā.

Šū sovu teoriju Darvin's paskaidroj ar praktiskim pidzeivōjumim.
Jo, soka, saimnīks gribūt izlobōt dzeivniku sugu vai radīt pavysam
jaunu, tad taidā gadījumā viņš vīnojūt vinas sugas dzeivnikus ar ū-
ras sugas dzeivnikim. Un pateicūt diveju sugu (rasu) savīnōjumam,
teikūt raidītu jauna suga, kurai pīsavynojuētis jaunas īpatnības, un šos
īpatnības, pōrejūt nu paaudzes uz paaudzi, vys styprōk un styprōk
iejūt šos sugas dobā un pijamūt nūteiktas jaunas sugas formas. Kū
varūt izdarīt eylvēks, vīnōdams dažaidas sugas kūpā, tū pastōvīgi do-
rūte poša doba, kurā naapzīnīgi nūteikūt sugu savīnōjumi un izdūdūt
jaunu sugu priķštōv'us.

Un dobā, soka, pateicūt lelai dzeivniku pasavairinōšonai celjūtis
navīnaida spāka dzeivniki. Un kad ļaunu dzeives apstōkļu dēļ pī-
tryukstūt šam vysam dzeivniku daudzumam barības, tad storp viņim
teikūt izsaukts kars vysu pretīm vysim. Un šimā karā par ekzistēšonu
(dzeivību) vysī vōjōki dzeivniki gaistūt un palikūt tikai spēcīgōki. Un
ši spēcīgōki sovukōrt, vīnojūtis vīna suga ar ūtru, izdūdūt jaunas, vēļ
spēcīgōkas sugas. Un šī jaunūs sugu dzeivniki, otkon karojūt par ek-
zistēšonu (dzeivību), iznycynojuēt vōjōkūs un palikūt tikai spēcīgi. Un
tāi par vairōkim miļjonim godu, vīnojūtis vīna suga ar ūtru un pa-
stōvīgi karojūt par ekzistēšonu (dzeivību), izdūdūt vys jaunōkas un spē-
cīgōkas dzeivniku byutes ar jaunom īpatnihom, kuras, nu paaudzes uz
paaudzi pōridamas, atsateistūt, pastōvīgi īgiudamas nūteiktōkas un nū-
teiktōkas jaunōs sugas formas.

Nu šitō redzim, ka Darvina teorija nav tys pat, kas evo-
ļucija. Evoļucija pyulejās atrast vysus tūs īmesļus, kuri ir izsaukuši
atsateistīšonu, — tamlaikam darvinisms nūrōda tikai vīnu evoļu-
cijas īmesli, jo Darvins par evoļucijas īmesli atrūn, golvonā kōrtā, tikai
sugu vīnōšonūs. Evoļucija ir vyspōreja — plaša mōcība par aug'u un
dzeivniku atsateistīšonu, bet darvinisms, golvonā kōrtā, nūrōda tikai vī-
nu evoļucijas īmesli. Un tamdēļ, ka evoļucija un darvinisms ir divejas
atsevišķas lītas, ari zynōtnīki sovaižōk verās uz evoļucionismu un so-
vaižōk uz darvinismu. Evoļucionisms pādejūs laikūs nu vysim dobas
pētītōjim teik atzeits, bet tī pat dobas zynōtnīki Darvina teorijai vysā
vysumā napīkreit, jo šai teorijai rūnās daudzi ībyldumu: sugu savīnō-
šonai pādejūs laikūs nateik atzeits tik lels nūpalns dēļ evoļucijas, kai
šitū atzyna Darvins.

Ivārojami ir O. Hertviga vōrdi, kurus viņš izsacīja 1900. g. Ak-
visgranā, dobas zynōtnīku kongresā: „Evoļucijas zynōtne paliks vysod
taida, kaida viņa ir tagad, — pat tūlaik nanūtiks jamā pōrmaiņa, jo
Darvina teorija byutu galīgi apgōzta.“

Kaidi ir pret darvinismu pōrmatumi?

A.) Darvina teorija naspēj iztulkōt mums,
kaidā veidā nu pošim vīnkōršajim dzeivnikim
varēja atsateistīt angstōkī, ar pīlņīgōkim organim.

1. Darvinisms mums spēj iztulkōt tikai tū, kamdēļ vōjōki karā
par ekzistēšonu (dzeivību) izneikst, kamdēļ kaitīgas sugai īpatnības
teik iznycynōtas, bet naiztulkoj mums tō, nu kurines un kaidā veidā
cēļās jaunpīdzymušajā lobōs īpatnības, kaidu nabeja pi jō dzymdynōtōjim,

De Wries soka: „Sugu vīnōšona pīleidynojama sītam, kurs sejojūt atšķir smīlktis un vysaidus vōjōkūs, smolkōkūs gryudīpus, bet naspēj radīt jaunu, lelōku... Vai otkon, leidz kā dōrza revēšona atteirej jū tikai nu nazōlem, bet nimoz nadūd saknem kaidu jaunu, lobōku īpatnību, taipat un sugu savīnōšona var iznycynōt tikai vōdīgas īpatnības, bet īlit jaunās, lobōkas, kā pošūs dzymdynōtōjūs, viņa viņa pošā nav spējīga šū izdarīt.

5. Tad darvinisms naspēj iztulkōt mums tō, kamdēļ tōs īpatnības pōrīt nu paaudzes uz paaudzi, kamdēļ eistyn byutu sasavīnōjuši taidi sugu priksštōvi, nu kurim šōs lobōs īpatnības varēja celtis. Šitū Darvins pyulejās iztulkōt tikai pateicūt laimīgam gadījumam. Bet tej teorija, kurō pamatojās uz laimīgu gadījumu, navar byut īvārōta par nūpītnu, zynōtnisku teoriju. Vōrdu sokūt, darvinisms spēj mums nūrōdīt tikai negatīvūs īpatnību izzušonu, bet naspēj nūrōdīt olūta, nu kurō byutu iztecejušās pozitīvās jaunūs sugu īpatnības.

B. Darvinisms nasaskaņ ar zynōtnes pētījumu.

1. Viņš aizstōv, ka vysim organismim asūt spēja atsateistīt leidz bezgalībai, — tamlaikam ir pīrōdīts, ka atsateistīšonas spēja var nūtikīt tikai ar dažim organismim un leidz zynamam pakōpīnam.

Ir taidi dzeivnīku veidi, kuri nu pošim senejim laikim ir palykuši vīnā un tymā pat atsateistīšonas pakōpīnī, un pat storp atsateistījušim dzeivnīkim atrūnam taidus veidus, kuri pastōvīgi atsarūn sova augstuma pakōpīnī un nimoz napōrīt nu viņa veida ūtrā. Šitī gadījumi nūrōda, ka evolūcija nūteik pateicūt īkšejim atsateistīšonas lykumim. Šūs īkšejūs evolūcijas lykumu dēļ nūteik tūs bynt'ā atsateistīšona, bet šitō Darvins nimoz naīvāroj. Jo īkšejūs atsateistīšonas spēju nabyutu, tad taidā gadījumā nabyutu sistematiska evolūcija, bet byutu pilnīgs chaoss.

2. Jo sugu savīnōšona byutu golvonajs evolūcijas īmeslis, tad taidā gadījumā vajadzātu byut pōrejūšim tīpim — videjim augū un dzeivnīku veidim. Tamlaikam i botanika, i zooloģija, i paleontoloģija aizrōda, ka pōrejūši tīpi ir ļūti reti atrūnami.

3. Jaunūs sugu īpatnības, kaidas ceļās nu diveju atsevišku sugu savīnōjumim, ir tik napastōvūšās, ka pat mōkslīgā veidā viņas ir ļūti gryuti izsorgōt nu iznikšonas. Un tamdēļ pīlaist, ka šōs īpatnības pateicūt laimīgu gadījumim ir izaglobōjušās un atsateistījušās, šaids uzskots byus dreizōk fantazisks, kai zynōtnisks.

4. Nav ari taisnība, ka karā par ekzistēšonu (dzeivību) iznyktu tikai vōjōkī, — vysi neikst: i vōjōkī, i spēcīgī. Un ari palik dzeivī šimā karā na tikai spēcīgī, bet ari vōjōkī.

5. Jo kars par ekzistēšonu (dzeivību) darītu tik lelu īspaidu uz jaunu veidu izsaukšonu, tad nu ikvīna dzeivnīku veida vajadzātu izaglobōt pošim spēcīgajim priksštōvim, tamlaikam paleontoloģija nūrōda, ka ļūti daudzi veidu ir pavyssam izničis.

Ivārojūt šitūs ībyldumus pret Darvina teoriju, navarim atzeit viņas vysā vysumā par pareizu, bet ari navarim teikt, ka viņa bytu pilnīgi maļdīga, — viņa blokum cytom evolūcijas teorijom nūrōda dažus īmesļus, kaidi varēja darīt īspaidu uz auģu un dzeivniku pakōpinisku atsateistišonu.

C. Runojūt par darvinismu, navarim* pamest molā viņa uzskotu par cylvāka izaveidōšonu nu zamōkim dzeivnikim.

Sovas grōmotas pirmajā izdavumā, kurs pasarōdija atklōtibā 1859. godā, Darvins runōja tikai par tū, kaidā veidā nu radītom pyrmšyuniņom pakōpiniski asūt izaveidōjuši vysī auģi un dzeivniki, bet par cylvāku nimos naminēja. Ejūt Darvina ceļu, Vogt's Vōcijā un Huxley Anglijā izsacēja sovas dūmas, ka ari cylvāks asūt izaveidōjis nu zamōkim dzeivnikim. Pēc šūs veiru rokstim Darvins pasaļōv'a Haeckel'a īspaidim un 1871. godā laid'a pasaulī sovu grōmotu „Par cylvāka izaveidōšonu,“ kurajā pyulejās pīrōdīt tū, ka taidā pat ceļā, kai izaveidōjuši vysī auģi un dzeivniki, asūt izaveidōjis ari cylvāks.

Šū Darvina teoriju vēļok paplašinōja Haeckel's, kurs nūrōdija vasalu vērtini cylvāka priķšnōcēju, pakōpiniskā kōrtībā. Šej Haeckel'a klasifikaeija natyka tūmār atzeita par zynōtnisku, jo zynōtne videjō tīpa storp cylvāku un zamōkim dzeivnikim nazyna. Bet pīlaisim, ka evolūcija ir tik tōļi nūgōjuse, ka ari cylvāks bytu izaveidōjis pakōpiniski. Vai ar šitū jau religijai bytu kas kaitīgs? Vai šaids uzskots jau bytu pretrunīgs svātim Rokstim?

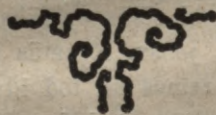
Nimos nā! Dīvs, radīdams pyrmū vai pyrmōs šyuniņas, lyka viņom, sakarā ar vysim dobas lykumim, atsateistīt, lai pēc vairōkim syntim tykstušu vai miljonu godu tyktu izveidōta taida byute, kurai bytu spējams īdvēst prōtu, breivu gribu un sirdsapziņu, vai cytaidi sokūt, kurai bytu spējams īdvēst prōtīgu dvēseli. Un kad pēc vairōkim miljonim godu tyka izveidōta taida byutība, kurai beja spējams dūt prōtīgu dvēseli, tad Dīvs šajā byutībā īdvēša prōtu, breivu gribu un sirdsapziņu un taidā veidā cēļās cylvāks. Šaids pīlaidums nabyus nimos pretim sv. Rokstim, jo sv. Rokstūs ir teikts, ka Dīvs pyrmōk izvedis cylvākam mīsu nu zemes un tod īdvēsis viņā goru. Šimūs sv. Rokstu vōrdūs nav nikas teikts, kaidā veidā Dīvs ir izvedis cylvāka mīsu nu zemes: vai viņā breidī, vai pakōpiniski—evolūcijas ceļā. Bez šaubom, Dīvs varēja cylvāku radīt viņā breidī, izvadūt viņam mīsu nu zemes un īdvēšūt tymā prōtīgu dvēseli, bet varēja ari evolūcijas ceļā izveidēt pyrmōk nōkušam cylvākam mīsu un tad šajā mīsā īdvēst prōtīgu dvēseli, un taidā veidā radīt cylvāku. Mums nav nu svora cylvāka mīsīgō puse, kurō ir pilnīgi leidzīga zamōkajim dzeivnikim, bet mums ir nu svora, golvonā kōrtā, cylvāka gorīgō puse—dvēsele. Myusu prōts, pateicūt kuram mes pazeistam, kas ir lobs un kas ļauns, myusu sirdsapziņa, kurō mums pīsoka, kū jōdora un nu kō jōsasorgoj, myusu gribas breivība, kurō mums liecnoj, ka mes sovūs dorbūs asam breivī,

t. i. varim viņus darīt un nadarīt, myusu dvēseles jytas — vyss šis mums licynoj, ka mes naasam vīnkōrši dzeivnīki, bet ka mums jōsa-
ceļ augšōk par vysim cytim bezprōtīgim radījūmim, vai cytaidi sokūt,
mums jōnūdybynoj pareizi sakari ar sovu Radītōju—Dīvu. Šū cylvā-
kā sakaru ar sovu Radītōju—Dīvu mes saucam
par religiju.

Dōrgū Draudziņ, jo cylvākam ir prōts, sirdsapziņa, breiva griba
un augstōkas gorīgas jytas, tad, bez šaubom, viņa dvēsele ir gorīga.
Jo myusu dvēsele ir gorīga, tad viņa, mierstūt mīsai, iznikt navar,
bet viņai jōdzeivoj pēc nōves. Jo jau materija—myusu mīsa pēc nōves
naizneikst, bet tikaī pōrīt cytā veidā, tod nikaidā ziņā myusu gors—
dvēsele, mierstūt mīsai, navar iznikt, bet viņai tikaī jōmaina dzeivōšo-
nas veidu. Leidz šam viņa dzeivōja kūpā ar mīsu, bet tagad viņa
šķirās nu mīsas un dzeivoj breivi nu vysim mīsas un materijas ispaidim.

Myusu dvēsele pēc mīsas nōves navar iznikt, jo nikaidi dobas
spāki gora iznycynōt naspēj, bet Dīvs, kas ir pazeimōjis myusu dvē-
seli namierstībai, ari viņas nikod naiznycynōs, un tōpēc mes pēc mīsas
nōves pōrīsim tikaī sovaīdā ekzistēšonas—dzeivības veidā, bet nikaidā
ziņā naizniksim.

Un īvārojūt šitū, ka mes naasam dzeivnīki, bet
prōtīgi radījumi, mums jōzyna, kaī dzeivōt viers
zemes, lai byut par cylvāku pylnā šō vōrda nūzeimē,
vai cytaidi sokūt, mums jōzyna, kaīds ir myusu
dzeives mērkis un kaī viņš sasnādzams, jo, nazynūt
dzeives mērkā, mes naasam spējīgi sovu dzeives ceļu pareizi it'. Šū
jautōjumu, kas ir myusu dzeives mērkis, tyvōk nūskaidrōsim nōkūšos
sarunōs.

IV. vēstule.

Dōrgū Tomas!

Pagōjušā vēstulē redzējam, ka cylvāks škirās nu vysim zamōkajim dzeivnīkim ar tū, ka viņam ir prōts, breiva griba, sirdsapziņa un augstōkas gorīgas jytas. Cylvāka prōts nu senesejim laikim vysod ir nūsadorbōjis ar vyssvarīgōkō myusu dzeives jautōjuma izraisīšonu, tys ir pīšonu pi galīgō slēdzīņa, kaids ir myusu laicīgai dzeivei mērķis. Jautōjums par myusu laicīgōs dzeives mērķi ir tik īnteresejis cilvēci, ka vysi golvonī filozofi ir lauzuši sovas golvas pi viņa izraisīšonas, un tūmār leidz myusu dīnom nav galiģi vīnōjušis, kas atzeistams par myusu dzeives mērķi. Šis jautōjums ir tik senejs, cik seneja ir paša cilvēce. Ari myusu laikūs viņš ļūti aizgrōb kotru, sevišķi dedzīgū jannēkļa sirdi, kurō uz vysim jautōjumim grib atrast skaidru un nūteiktu atbildi, kurō grib izpētīt vysu, kas vīn intresej jū. Šis ir ļūti pateikami, ka jaunōtnes gors nav snaudūšs, bet cenšās uz prišku, uz lobōku, gaišōku nōkūtni. Un tōpēc, ka kotru jaunēkli aizgrōb šis jautōjums, kas varātu byut myusu laicīgōs dzeives mērķis, pasavērsim šam jautōjumam tyvōk un pasapyulēsīm viņu kaut padaļai nūskaidrēt.

Laī pareizi izsprīst, kas ir myusu dzeives mērķis, jōvaicoj pašu cylvāku, laī viņš mums atbild, kōpēc jis grib dzeivōt un kū viņš šamā laicīgajā dzeivē grib panōkt. Kotrs, kas grib dzeivōt, uz šū jautōjumu atbildēs vīnkōrši: dzeivoju tōpēc, ka manī ir dzeivōšonas griba, bēgšona nu cīsšonom un steigsme pēc laimības. Bet tys, kas jau vairōk dzeivōt nāgrib, kas ar šū laicīgajū dzeivi grib škiertis, teiks: maņ tik gryuši te dzeivōt, nav nikaidas cerības uz kaut kū lobōku nōkūtnē, kōpēc maņ te vōrgt?

Kū mes nu šom divejom atbildem redzim? Redzim, ka myusu dzeivē ļūti lelu lūmu ūjam trejs instinkti, vai steigsme: dzeivības instinkts, bēgšona nu cīsšonom un dziņa pēc laimības sasnēgšonas. Radzūt šūs trejs myusu laicīgōs dzeives vodūņus, jōvaicoj, kurs nu viņim ir pats golvonajs, un tū byus jōatzeist par myusu dzeives mērķa nūteicēju.

Sōksim nu dzeivības instinkta. Pi zamōkajim dzeivnīkim, kurim navā steigsme pēc laimības, nikod navar byut uzvarāts dzeivības instinkts. Nav bejis gadījuma, ka dzevnīks byutu

sev atjēmis dzeivību. Bet ar cylvāku nūteik kas cyts. Cylvāks na-reizi slapkavoj sevi, tys zeimoj, uzvar sovu dzeivības instinktu. Jo cylvāks spēj uzvarēt sevi dzeivības instinktu, šitys skaidrī rōda mums tū, ka cylvākā cytas steigs-mes, cyti intstinkti ir varenōki par dzeivības in-stinktu. Un tī varenōkī instinkti ir bēgšona nu cīsšonom un dziņa pēc laimības. Ceļās jautājums, kurs nu šim divejim instiktim ir varenōks? Nu šim divejim, bez šaubom, dziņu pēc laimības jōatzeist par varenōkū. Kōpēc tai? Otkon jemsim pīmāru. Kad Cylvāks ir īgrimis kaidōs cīsšonōs, vai viņš slapkavōs sevi tūlaik, kad viņam vēl byus kaut mozōkō ceriba palikt laimīgam? Gondreiž, ka nikod taidūs gadījumūs sevis naslapka-vōs. Bet, jo cylvāks byus zaudījis pādejū ceribu palikt laimīgs, tad, laigon viņam nabyutu kaidu lelu cīsšonu, ļūti bīži var sevi slapkavōt. Myusu bēgšona nu cīsšonom vysod ir saistīta ar steigsmi pēc laimības: jo cylvākā nabyutu myū-žīgas steigsme pēc laimības, tad viņš byutu lei-dzīgs kotram zamōkajam dzeivnīkam, kurajam tāipat blokum dzeivības instinktā ir styngra bēg-šona nu cīsšonom. Un redzim, ka pi zamōkajim dzeivnīkim bēgšona nu cīsšonom nikod naspēj uzvarēt dzeivības instinkta, tys zei-moj, ka ari bēgšona nu cīsšonom navā pats golvo-najs myusu instinkts. Tai tad jōatzeist, ka steigsme pēc laimības ir pats golvonajs myusu dzeives vo-dūnis. Un pilnīgi pareizi. Vysi bez izjāmuma: i bogoti, i bēdīgi, i mōcīti, i namōkuļi, i leli, i mozi, i vaci, i jauni, — vysi vīnmar slōpst pēc laimības. Ari tī, kas soka, ka laimības naasam, nīmoz na-nūlidz tō, ka viņi pēc jōs naslōptu, — viņi slōpst pēc laimības vēl vairōk, kā cyti, bet naspādami jōs sasnēgt un ari nacarādami viņu dzeivē baudīt, sōk sludynōt, ka laimības pavysam naasam. Pat paš-slakavi un viņi lieynoļ mums tū pat, ka viņi slōpst pēc laimības, bet zaudījuši ceribu viņu īgiut, škirās nu dzeives, jo naredz viņā vairs nikaida mērķa.

Ka laimības sasnēgšona ir myusu dzeives mērķis, par tū mums lieynoļ vysi apzinīgi dorbi: kōpēc mes, pīmāram, mōcamīs? vai na tōpēc, lai palikt laimīgōkim? kōpēc mes kautkū doram? vai na tōpēc, lai pateicūt šam dorbam īgiut kaidu laimības leidzekli. Na atrassim nivīna apzinīga dorba, kaidu mes breivi byntu darījuši, bet nabyutu gribējuši sev nikō lobō — ka īmontōt.

Jā, vysus sovus apzinīgus un breivus dorbus mes doram tikai tōpēc, lai ar viņu paleidzību palikt laimīgōkim. **Un tōpēc jōatzeist, ka myusu dzeives mērķis ir sasnēgt laimību.**

Bet kas ir laimība? Šimā jautōjumā vysvairōk škol-dās ciļvēces vodūni. Vīni atzeist, ka vyslelōkō laimība asūt mīsas

jyutu izprīca, kā tū sludynōja Aristips un Ēpikurs; cyti otkon par vyslelōku laimību atzeist cylvāka gora prīcu, kā pīmāram Demokrits; cyti otkon par vyslelōku laimību atzeist kolpōšonu sabidrībai; vēl cyti sovu pīnōkumu izpīdīšonu, vēl cyti sovas dvēseles ikšējū nūskaņōšonu, vēl cyti par vyslelōkū laimību atzeist Dīva, tyvōkō un sevis pareizū mīlību u. t. t. Nu šitō redzim, ka laimību kotrs pa sovam pyulejās izprast un sasnēgt.

Bet kas gon ir objektivi jamūt eistō myusu laimība? Jā, šū nūskaņōt gon ir gryuts. Maņ likās, ka laimība ir taidis apzinīgas byutes stōvūklis, kad viņa jyutās pīlnīģi apmīrinōta sevī, jo laimības vai nalaimes ōrpus prōtīgajom byutem navā. Tōs byutes, kaīdas izsauc myusūs laimības sajurytu, jo viņas ir bezprōtīgas, tad viņas navā ni laimība, ni nalaime, bet ir tikaī laimības vai nalaimes izprasšonas izsaucējas prōtīgā byutē. Ik vīna līta, jo viņu mes izlītōsim taidā veidā, kaīds mums, kā prōtīgai un breivai byutei ir atteicīgs, izsauks myusūs eistōs laimības sajurytu, un ari ikvīna līta, jo mes viņu izlītōsim naatteicīgā sev veidā, izsauks myusūs nalaimes, t. i. cīšonu sajurytu. Un tōpēc, lai īgiut kū varams vairōk laimības, ciļvēcei jōsasteidzi pēc materialōs, i pēc gorīgōs kuļtūras progresā. Kū tōļōk byus atteistīta materialō kuļtura, tū vīgļōk byus imontojamas tōs materialōs byutes, kaīdas izsauc myusūs laimības sajurytu.

Bet atsateistūt materialai kuļturai un baudūt viņas augļus, cylvāks ar šitū vīn vēl galīģi laimīgs palikt naspēj. Pilaissim, ka materialō kuļtura byutu pīlnīģi sasnāgta ciļvēcē, ka nabyutu vairs itnikaidu vōrgu, trynkumu, bēdīgūs, ka navajadzātu pat gryuši strōdēt, jo vyss byutu pagatavojams ar mašīnu paleidzību, — vōrdu sokūt, idūmōsim ciļvēci, kurai materialā ziņā ir sasnāgta taida pakōpe, kod viņa spēj dūt vysvairōk laimības baudījumu cylvākam, bet vai ar šitū vīn jau justūs ciļvēce laimīga? Nā! Šitō vīn vēl napiteik. Cylvākā ir vēl gorīgas steigsmes, kurūs ar materialū vīn labklōjību naspējam apmīrinōt. Un, jo šitōs gorīgōs steigsmes nabyus pareizi nūskaņōtas, tad materialō vīn kuļtura var īgryust ciļvēci vyslelōkōs cīšonōs — nalaīmēs. Jo cylvākā gorīgō puse nav pareizi izkūpta, tad viņš dreizi vīn palik par sovu jyutu vērgi, kuras pōrōk apmīrinōdams, nareizi ikreit brīsmīgōs cīšonōs — nalaīmē. Jo cylvāka instinkti (steigsmes) byutu taidi, kas poši spātu sovai apmīrinōšanai nūspraust pareizus rūbežus, tad cylvāks nikod pōrōk viņu naapmīrinōtu. Bet nalaime ir tej, ka myusu instinkti okļi steidzās pēc lelōkas un lelōkas sevis apmīrinōšanas. Jemsim, pīmāram, ēššonas, dzeršonas, vairōšonōs, pašaiszorgōšonas, atpyutas, pašmīlibas u. c. myusu instinktus. Vysi viņi ir mums napīcīšami vajadzīgi, bet nivīns nu viņim naspranž sev rūbežu, cik tōļi viņu jōapmīrinoj, turpretim kotrs nu viņim var byut pamozam ļūti tōļi

atteistīts vai otkon lelā mārā savaldāts, nūmidzīts; varim palikt par ēšsonas, dzeršonas, vairōšonōs, atpyutas (slynkuma) vērgim, bet varim šūs instinktus tik tōļi savaldīt, ka ēssim un dzersim tikai tik daudz, cik tys mums napīcīšami vajadzīgs. Ari vairōšonōs ziņā varim palikt pōrōk kaisligi, bet varim šū instinktu lelā mārā nūmidzīt; varim pasaļaut tik tōļi atpyutas instinktām, ka nikō nadarīsim, bet varim viņu uzvarēt un strōdēt caurom naķtem. Tad redzim, ka par myusu instinktu saimnīku un savaldātōju ir myusu prōts, sirdsapziņa un breiva griba. Nu šim trejim prōtam myusu gorīgā dzeivē pīdar vyslelōkajs gūds un pīnōkums byut par ceļvedi.

Myusu sirdsapziņa, laigon ir ļūti augsta un svāta spēja, tūmār viņa ir stipri atkarīga nu prōta: prōts var viņu izdailēt, padarīt ļūti jjutīgu, bet var otkon viņu aizlaist vacainē, padarīt najjutīgu, atļānūšu darīt vysu, kas vīn myusu zamōkom jjutom īsagrib.

Ari myusu griba, laigon sovūs dorbūs ir breiva, tūmār viņa ir okla, jej naapzinīgi cenšās pēc laimības sasnēgšonos, un jo myusu prōts naītu jai paleigā ar sovīm aizrōdījūmim, kas dūs viņai pareizū laimības sajyutu, viņa nareizi nūītu naceļu, pyulādamōs sasnēgt tū, pēc kō cenšās myusu instinkti, nīmoz nanūsvārdama, vai šej instinktu apmīrīnōšona ir eistyn loba vai, laikam, ļauna.

Īvārojūt tū, ka myusu steigsmes un instinkti nazyna sovai apmīrīnōšanai rūbežu, bet cenšās pēc pōrōka apmīrīnōjuma un dora īspaidu uz myusu gribu, kurō tāpat ir okla un nazyna, kas viņai dūs eistū, bet kas maļdīgū laimību, un ari zynūt, ka myusu sirdsapziņa na vysod ir pareiza, bet ļūti bīži uz dažaidīm myusu dorbīm skotās maļdīgi, jōatzeist, ka prōts ir tys vyspareizajs un vīnīgajs myusu ceļvedis. Un tōpēc, runojūt par myusu gorīgōs kuļturas sasnēgšonu, jōatzeimej, ka pirmajā vītā īzkūpams myusu prōts. Kad myusu prōts byus pareizi īzkūpts, tad viņš dūs aizrōdījūmus myusu sirdsapziņai, kurō pīsacīs mums darīt tū, kas patīši mums dūd laimību, bet nadarīt tō, kas myusus dora nalaimīgus, un myusu prōts dūs aizrōdījūmus ari myusu gribai, lai viņa slōptu tikai pee taidom lītom, kaidas patīši nas mums laimību, bet lai naslōptu pēc taīdom, kas myusus padarītu par jyutu vērgim un nalaimīgim, un galiģi mes pateicūt sovām prōtam darīsim īspaidu ari uz sovom jjutom: tōs jyutas, kuras myusus izdailoj, mes pyulēsīmīs atteistīt, bet tōs, kuras myusus zamyno, dora leidzīgus dzeivnīkim, mes censīmīs apkarōt, savaldīt.

Un tāi, jo mes sovā dvēselē panōksim tū, ka myusu jyutas byus paklausīgas myusu prōtam, ka griba steigsīs tikai pēc tō, kū viņai prōts pidōvōs asam par lobu — par laimību mums, kad myusu sirdsapziņa byus jjutīga un nūlīgs mums kotru vysmozōku ļaunumu, bet pīsacīs steigtīs pēc loba, kad myusu prōts, tej vyslelōkō myusu dvēseles īpatnība byus pareizi un augsti atteistīts, tad mes byusim sasnāguši sova gora kuļturu, kurū Aristōtēļs atzeist par vyslelōkū cylvāka laimību laicīgajā dzeivē. Tikai tad mes pareizi izlītōsim materialōs kuļturas au-

glus, kad byusim sasnāguši pareizu gora kulturu, bet jo gora kulturas nabyutu, tod materialō vīn vītā laimības cilvēcei atness tikai izdzimšonu, karus, mērus, bodu un vysaidas veneriskōs slimības.

Tai tad tyvōkajs myusu dzeives mērķis ir sasnēgt eistōs laimības baidījumus, ejūt pi materialōs un gorīgōs kulturas augsta progresā sasnēgšonas.

Bet, par nūžālōjumu, ļaužu uzskōti uz sovas laicīgōs dzeives mērķi ir daždažaidi, un tōpēc vysbižōk godās, ka sovas dzeives mērķi kotrs saprūt pa sovam, vai, cytaidi sokūt, izsprīž viņu tikai subjektivi. Šej subjektivō dzeives mērķa izprasšona cilvēcei vysod ir nasuse un pastōvīģi nas brīsmīgu pūstu. Jo cylvāks dzeivōtu vīns pats, jo viņam nabyutu jōdzeivoj cytu ļaužu sabīdrībā, tad viņš, dzeivōdams pēc sovīm personīgajīm uzskotīm, varātu īgiūt tikai sev vīnam laimību vai nalaimi, bet cylvāks ir animal sociale — sabīdrisks dzeivōtōjs, un tōpēc vysi viņa dorbi na tikai viņam pošam nas laimību vai nalaimi, bet reizē vysai sabīdrībai. Un tōpēc pareizi skotūtis uz cilvēces dzeivi, jōatzeist, ka kotram cylvākam jōdzeivoj na tai, kai viņam pošam patyktu, bet tai, kai viņam pīsoka pareizi individualōs (personīgōs) un sabīdriskōs etikas lykumi. Kotram cilvēces sabīdrības lūcekļam - cylvākam jōsapyulej, vyspyrms, pareizi izkūpt sevī gora kulturu un, nažālōjūt sovu personīgūs svīdru, jōsacensš ari pēc materialōs labklōjības progresā. Steidzūtīs pēc personīgōs laimības, vysod jōpīmiņ cylvākam sovus pīnōkumus uz tyvōkajīm: nadori ūtram tō, kas pošam napateik un dori ūtram tai, kai pašam patyktu, jo tu byutu viņa vītā. Jo ikvīns cylvāks un vysa cilvēce kūpā steigtūs pēc pareizōs laimības pa eistajīm tykumības ceļīm, dreiži vīn jū panōktu, dreiži vīn byutu sasnāgta augstā pakōpē i materialō, i gora kultūra, vai laimība.

Bet pīlaissim, ka šaida laimība byutu reizi sasnāgta; pīlaissim, ka nōks reizi svētības breidis, un cilvēce saprass sovu uzdavumu, panōks i materialū, i gora kulturu; pīlaissim, ka nōks tys laimīgajis breidis, kod nabyus ni apspīdēju, ni vōrguļu, ni bogotu, ni bēdīgu, ni krūplu, ni nabogu, ni streidu, ni karu, ni mēru, ni boda, ni izzūbōtōju, ni izzūbōtūs, ni slīņķu, ni laupītōju, ni zagļu, ni cītumu, bet vysa šej zeme byutu svātas brōlības un sadarības mōja, vai tūlaik jau justūs ļaudis galiģi apmīrinōti ar sovu taidu stōvūkli un ni pēc kō lobōka naslōptu? Bez šaubom, taidā stōvūkli ļūti lēls osoru daudzums izsusātu, iznyktu lōsti, vaimaņōšonas, bet naizdzystu nu cylvāka dvēseles myužīgō steigsme pēc bezgalīgōs laimības. Laikam, rostūs tikai daži, kas byutu galiģi apmīrinōti ar tū, kū viņi tod baudītu, pōrōkums tūmār ilgōtūs pēc lelōkas, nanūteiktas laimības, tōpēc ka tys, kū mēs reizi asam jau sasnāguši, palīk mums ikdīnišks, bet cylvāks pastōvīģi cenšās pēc

kaut-kō jauna. Šej myužīgō steigsme pēc kaut-kō lobōka, jaunōka ir vīnīgajs myusu vedējs pi progressa sasnēgšonas un dzeives vērtēšonas. Jo šōs steigsme nabyutu, jau seņ vysa ciļvēce gulātu zam zemem.

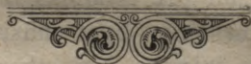
Un kōpēc šej myužīgō steigsme pēc kaut-kō lobōka ir cylvākam dūta? Vyspyrms, kāi tikū redzējam, tōpēc, lai šamā laicīgā dzeivē mes pastōvīgi steigtūs pēc progressa i materialōs, igorigōs kulturas ziņā, bet golvonā kōrtā, tōpēc, lai, sasnādzūt tikai laicīgū labklōjību, mes nabyutu apmīrinōti bez censšonōs uz Vysaugstōkū Byuti—Dīvu. Lai myusu steigsmi pēc laimības varātu galīgi apmīrinōt, mums ir jōsasnādz taidu byutību, kurai byutu nōkuši četri nūsacījumi: a) lai tej byute paša sevis dēļ mums patyktu, bet lai nabyutu par leidzekli vīn pi cytu byut'u sasnēgšonas, b) lai tej byute, reizi sasnāgta, pošā myusu napamastu, c) lai tū byuti kotrs varātu sasnēgt un d) lai viņā byutu vyss tys, kū vīn mes varātu sevi idūmōt par pateikamu mums, par idealu. Jo pajemsim radītas byutes, tad redzēsīm, ka storp viņom nav nivīnas taidas, kurai vysi šī četri nūsacijumi byutu, tys zeimoj, ka radītōs vīn byutes myusu steigsme pēc laimības vysā vysumā, vai galīgi apmīrinōt naspēj. Dīvs, radīdams cylvāku, kāi soka sv. Aaugustins, ir radījis viņu priķš Sevis un ilējis cylvākā taidu steigsmi, lai viņš byutu namīrīgs tik ilģi, koleidz jō dvēsele nasasalīs ar sovu Radītōju, nu Kurō viņa ir cālusēs.

Dōrgū Draudziņ, Tev šī sv. Augustina vōrdi, laikam, izaliks napa-reizi, laikam, pateiksi, ka ari bez Dīva cylvāks var sasnēgt laimību un justīs pilnīgi apmīrinōts. Lai uz šitū pareizi atbildēt, vyslobōk pajimt pīmārus, t. i. saleidzynōt divejaidus cylvākus: tūs, kuri grib byut laimīgi bez Dīva, un tūs, kuri sovu galīgū dzeives mērķi redz Dīvā. Pajemsim taidus genijus, kāi sv. Augustinu un L. Tolstoju. Obe-ji viņi pyrmajā sovā dzeives periodā meklēja sev laimību ōrpus reli-gijas, ōrpus Dīva. Bet kas ar viņim nūtyka? Vai viņi tū laimību sasnēdz'a? Nā, kū tōlōk viņi škeiņās nu religijas, kū styprōk viņi meklēja laimi ōrpus Dīva, tū palyka nalaimīgōki. Bet, kad viņi grī-z'ās pi Dīva atpakaļ, tod viņi atroda eistū sovas dzeives mērķi — eistū laimību. Jo otkon pajimsim vysus bezdīvīgus, kurim, redzīs, vysakō ir pilnīgi piteikūši, un jo viņus saleidzynōsim ar eistyn ticīgim, atrassim storp viņim bezgalīgu plaisu. Naticīgī sovā gorā lūti reti jytās laimīgi, turpretim ticīgi bauda sovā dvēselē naizsokamu svātū mīru, naizsoka-mu prīcu. Storp eistyn ticīgajim nikod nasatiksīm pesimistu, pašslap-kavu, bet storp vōjtīcīgajim vai bezdīvīgajim taidu vysur pylus. Eistyn religiozajs cylvāks vysūs dzeives tryukumūs atrūn sev paleigu, jyt pi sevis eistū Draugu klōtu, bet naticīgajam nikod navar atrast tik

uzticīga drauga, un laicīgās viņ lītās viņš naspēj atrast sovai dvēselei eistū mīru, bet nareizi pōrōkūs baudūs atrūn tikai slimības, vōrgus, un tad soka, ka naasam eistōs laimības viers zemes, naasam dēļ kō dzeivōt.

Jā, na vysi sovā dzeivē atrūn galīgu mērkī, un tōpēc tik daudzi lōstu un vaimaņōšonu viers zemes. Tyvōkajs viņ dzeives mērkis vēļ naspēj myusus padarīt laimīgu, jo mes dzeivojam, na tik laicīgi, bet ari myužiģi. Divs, radīdams cylvāku, ir viņu laidis uz šū zemi, lai te nailgu laiku dzeivōdams, atrostu sovu galīgū dzeives mērkī, un tōpēc, dūdams vysu šū laicīgū labklōjību, Divs ir ilējis cylvākā taidu steigsmi pēc galīgō dzeives mērkā, ka cylvāks nikod naspātu ar viņu tik tyvōkū mērkī justīs pilniģi laimīgs.

Un tōpēc cylvākam sovā dzeivē jōsapyulej sasnēgt obejus mērkūs: i tyvōkū, i galīgū. Pareiza tyvōkō mērkā sasnēgšona nav nimoz kaitīga myusu galīgō mērkā sasnēgšonai, bet ir ļūti paleidzīga. Turpretim maļdīga, napareiza steigšonōs uz tyvōkū dzeives mērkī ir kaitīga na tik galīgō, bet ari tyvōkō mērkā sasnēgšonai. Pareizajis ceļš, kas vad cilvēci pī tyvōkō un galīgō mērkā sasnēgšonas, ir eistas tykumības ceļš. Bez tykumības — gora kuļturas navar byut sasnāgts ni tyvōkajs, ni galīgajis myusu dzeives mērkis. Bet, lai nūdybynōt pareizus tykumības lykumus, napīteik vīniģi cylvāka prōta un dzeives pīdzeivōjumu, — napīcīšami ir vajadzīgs religijas paleigs. Tikai Diva sludynōjumi ir namaļdīgi un vad myusus pī eistōs brōlibas un sadarības, iteikdami cylvākam pareizu tyvōkō mērkā sasnēgšonu un censšonūs pēc galīgō myusu dzeives mērkā, t. i. sova Radītōja pazeišonas un Viņa nūmiļōšonas. Un tōpēc, ka religija mums rōda, kai vajaga dzeivōt, lai sasnēgt i tyvōkū, i galīgū dzeives mērkī, mums tyvōk jōipasazeist ar tū jautōjumu, kas ir religija. Šū jautōjumu tyvōk apskatīsim nōkūšā vēstulē.

V. vēstule.

Dōrgū Tomas!

Pagōjušā vēstulē redzējam, ka Dīvs ir radījis cylvāku tamdēļ, lai viņš, pazeidams un mīlōdams savu Radītōju, izlītōdams savā laicīgajā dzeivē vysu tū, kas vad pi tyvōkō mērķa sasnēgšonas, imontōtu sev myužīgu, bezgalīgu laimību—draudzīgū sadzeivi ar Dīvu. Dīvs nu sovas puses, byudams vysod cylvākam par eistū draugu, ari cylvākā ir ilējis tū myužīgū steigsmi pēc eistō drauga. Un taidā veidā storp Raditōju un Viņa prōtīgū radījumu—cylvāku ir cēlis tys obpusīgs drandzīgajs sakars, kurū mes saucam par religiju. Šej religija ir tik seneja, cik seneja ir eiļvēce. Pi vysom tautom, vysūs myužūs atrūnam styngrus religijas licinīkas. Vēsture un geografija nazyna tautas, kurō byutu bez religijas. Vēsture un geografija nūvāroj tikai vīnu, ka tōs religijas ir dažaidas, ka ir bejušas tautas, kā pīmāram rōmīši, kas ir ticējušas vairōkom desmitem tyukstūšu dīvu, jo Kristus laikūs vīnā Rōmas Panteonā ir bejis savōkts leidz 35.000 dažaidu eiķu (dīvaklu); vēsture un geografija liecnoj mums tū, ka vīnā un tymā pat tautā religija ir mainijusēs: ka viņa vīnā laikmetā ir bejuse idealōka, ūtrā sabojōta, vīnā laikmetā ir ļaudis sovas religijas lykumus priķšzeimīgi pilđijuši, bet ūtrā ir par viņu pilđišonu pīmiersuši vai izastōjuši pret viņim pretim, pījīmdami jūs vitā cytus. Vōrdu sokūt, vēsture mums rōda religijas fotografiju nu sen-senejim laikim, bet narōda mums tautas, kura byutu bez kaut—kaidas religijas.

Jo religija ir un ari senōk ir bejuse pi vysom tautom, tad šitys liecnoj tū, ka religija pīdar pi cylvāka dobas, ka viņa ir idzymtō cylvākā steigsme pēc Dīva, taida pat, kā steigsme pēc laimības. Storp religijozū steigsmi un steigsmi pēc laimības ir lela leidzība. Leidzkaī cylvāka steigsme pēc laimības var byut nūskaņōta pareizi—steigtīs pēc tō, kas ir eistō cylvāka laimība, vai otkon var byut maļđīga—steigtīs pēc tō, kas nav viņa eistō laimība, tai pat ari religiozajs instinkts var byut pateicūt myusu prōtam nūskaņōts pareizi—steigtīs uz tū, kas ir viņa eistajis Draugs, bet var byut ari maļđīgi pagrīzts pavysam uz cytu pusi, var byut izdarīts tik lels lauzums myusu religiozajā instinktā, ka cylvāks paliks par antireligiozū fanatiku. Religiozajs instinkts pīdar pi taidim, uz kurū varim darīt īspaidu ar sovīm prōta aizrōdījūmim, varim atļaut viņam izadailōt savā eistajā vierzīnī, bet varim viņu pagrīzt pavysam pretejā vai apmīrinōt ar kū cytu. Vysbīžōk nūteik tys, ka ļaudis Dīva

vītā nūstōda kaidu zynōtnes vai mōkslas nūzari, vai oikon kaidu ideju, pīm. kolpōt sabidribai, īgiut sev kaidu slavi, lelu īpašumu u. t. t.

Jo cylvāks Dīva vītā nūstōda kaidu radību, zynōtni vai mōkslu, tad šitys viņam, zynamā mārā, ījam religijas vītu, tūmār nikod naspēj dūt taidu laimi, kaidu cylvākam dūd eistō religija. Kotram cylvākam: i religiozam, i vīnaļdzīgām ir kautkas taidis, kas viņam šamā dzeivē vysvairōk pateik, kū viņš cenšās panōkt. Šej myusu steigsme pēc kaidom radītom lītom vēļ nav paša sevis dēļ kaitīga religijai, — viņa palik kaitīga tikaī tad, kad mes pōrōk nūmīļojām šū lītu un aizmierstam pār galīgū dzeives mērki. Pareizi nūkōrtojūt dzeivi, vysod pyrmajā vītā jōnūstōda sovu pādejū dzeives mērki un tad tyvōkū jōnūskaņoj pylnā sakarā ar viņu. Jo myusu steigsme pēc tyvōkō mērķa byus nūskaņōtas ar religiju, tad mes sasnēgsim i tyvōkū, i galīgū mērki.

Myusu religiozū steigsmi nikaī navar iztulkōt ar īaudzynōšonas vīn paleidzību, jo ir izdarīti vairōki mēginōjumi ar mozim bārnim, kurī ir bejuši andzynōti bez vīna vōrda par religiju un tūmār, izauguši leidz prōta godim, ir palykuši religiozi. Šitys skaidri liecnoj tū, ka religiozajs instinkts pīdar pi myusu dobas, ka viņš ir myusu sastōvdaļa, tai pat kaī ēstgriba vai steigsme pēc laimibas.

Jo religiozajs instinkts pīdar pi myusu dobas, jo viņš ir īlīts cylvāka dobā tai pat, kaī kotrs cyts instinkts, tad vysaidā ziņā jōatrūn viņa mērki, jo myusu dobā nikō bezmērķīga byut navar. Un kas gon ir myusu religiozō instinkta mērķis? Šū mērki atrast nav gryuši. Vajaga pōrsavērt vysas religijas un atrast pi viņom kaut—kū kūpeju. Tys, kas vysom religijom ir kūpejs, ir religiozō instinkta mērķis.

Bet kas gon ir vysom religijom kūpejs? Vysom religijom ir kūpeja cylvāka steigsme uz kaut — kaidu Angstōkū Byuti, vai Dīvu. Šej steigsme ir vysōs religijōs kūpeja, laī gon tōs religijas bīzi vīn vysā vysumā ir na tik nasadarīgas, bet taišņi pretrunīgas. Šis kūpigajis vysōs religijōs ir vēļ ļūti nu svora tamā ziņā, ka viņš mums skaidri liecnoj par Dīva asamību. Jo mums nabyutu nikaidu cytu Dīva asamības pīprasītōju, tad šis vīn jau byutu pilnīgi pīteikušs, laī naapgōžami teikt, ka Dīvs ir. Kōpēc tai? Tōpēc, ka doba nikō bezmērķīga naroda. Jo ikvīnam cytam myusu instiktam ir atteicīgas byutibas, kas viņu spēj apmīrinōt, pīm. ēstgribai — barība, slōpšonai — dzēriņs un t. t., tad ari religiozajai steigsmei uz draudzību ar Tū Angstōkū Byuti, tai pat vajaga byut apmīrinōtai. Bet šis religiozajs instinkts navarātu byut nikod pilnīgi apmīrinōts, jo nabyutu Dīva, un tōpēc atrūnūt cilvēcē religiozū instinktu, drūši jōsoka, ka vajaga byut viņa apmīrinōtōjam, t. i. Dīvam.

Īvārojūt tū, ka cylvāks ir Dīva radijums, tōpēc vysas cylvāka steigsme — instikti ir cālušis pateicūt tam, ka Raditōjs tai ir gribējis.

Un vysi cylvāka instikti ir ļūti mērķīgi un nāpicīšami vajadzīgi, lai cylvāks spātu dzeivēt, — jo cylvākā tūs instiktu nabyutu, nīkaidā ziņā viņš dzeivēt naspātu. Jo vysi cylvāka instikti ir cālušīs pateicūt Dīvam, tad, bez šaubom, ari religiozajis instinkts ir cēlis na nu kō cyta, bet viņš ir tō pat Radītōja auglis cylvākā. Šō religiozō instinkta mērķis, kāi redzējam, vysōs religijōs ir vīns un tys pat, — vysōs religijōs golvonajis religijas mērķis ir paceļt cylvāku uz Dīvu, īgailynōt cylvāka dvēselē mīlibu uz sovu Radītōju, pyulētis vīnōt viņu ar Dīvu, kāi ar vyslobōkū sovu draugu.

Ceļās tagad jautōjums, kōpēc Dīvs ir īlējis cylvākā šaidu steigsmi pēc Dīva, kōpēc Dīvs grib, ka cylvāks Viņu mīļōtu, pyulātūs palikt Jam par draugu. Uz šū jautōjumu jōatbiļd vīnu: jo Dīvs grib, ka Viņu mīļōtu cylvāks, tad, bez šaubom, ari Dīvs vēļ pyrmōk ir nūmīļōjis cylvāku. Navar tak byut tāi, ka Dīvs gribātu, lai Viņu mīļoj tej byute, kaidas Viņš pats namīļōtu. Un tāi, konstatejūt religiozō instinkta asamību, jōatzeist tū, ka Dīvs pyrms cylvāka radišonas ir nūmīļōjis cylvāku, tū prōtīgū radījumu, kaidu Viņš redzēja topam nōkūtne, un, radīdams cylvāku, ir īlējis viņā tū religiozū instiktu, t. i. steigsmi uz Dīvu, pateicūt kurai, cylvāks pyulejās sovu Radītōju pazeit, Viņu mīļōt un gūdynōt. Un redzim, ka storp Dīvu un cylvāku rūnās tys ļūti dziļš obpusīgajis sakars, kurū var pileidzynōt lobu dzymdynōtōju un bārnu obpusīgajam sakaram. Šis obpusīgajis Dīva un cylvāka sakars, kāi jau redzējam, saucās religija.

Religiozajis instinkts, leidzīgi vysim cytim instiktīm, ir naapzinīgs pats sevī; viņš okļi slōpst pēc tō, kas viņu spātu apmīrinōt. Tāi pat, kāi steigsme pēc laimības nav pašā sevī apzinīga un naspēj pareizi teikt, kas ir viņas eistajs apmīrinōtōjs—vai laimība, ari religiozajis instinkts pats vīn naspēj nūdybynōt pareizōs atteicības uz Dīvu, un tōpēc aicynoj sev paleigā prōtu. Bet ari prōts vīn nav spējīgs pareizi izsprīst, kaidom jōbyun myusu atteicībom uz Dīvu. Kāi pi laimības izprasšonas ļaužu prōts ļūti školdās, navar piit pi vīnbalsīgas laimības izprasšonas, taipat un pi izsprīšonas šō ļūti svarīga jautōjuma, kaidai jōbyun myusu atteicībai uz Dīvu, myusu prōts naspēj pareizi atbiļdēt, un tōpēc pasaulī ir cēlis tik dandzi daždāžaidu religiju. Jo cilvēcē ir bejis vairōki symti tyukstūšu religiju, tad šitys vīn jau drūši līcynoj, ka myusu prōts nav spējīgs izprast, kas ir eistinībā Dīvs un kaidom jōbyun myusu dvēseles atteicībom uz Viņu.

Ka myusu prōts nav spējīgs izprast Dīvu, šitam nav kō breinōtīs, bet byutu jōsabreīn tūlaik, jo viņš spātu pilnīgi izprast Dīvu. Myusu prōts, kāi zynam, ir aprūbežōts, bet Dīvs ir bezgalīga byute, un tōpēc aprūbežōtajis nīkaidā ziņā navar spēt izprast naaprūbežōtū. Bet kas tad iznōk? Vai naiznōk tys, ka Dīvs vad cylvāku moldūs, īlīdams viņā taidu

steigsmi, kuras cylvāks naprūt apmīrināt? Jā, nu pirmo redzes stōvūkļa tai izalik. Bet, kad mes īsadzilinojam dziļok, tad atrūnam, ka Dīvs, īlidams cylvākā šū religiozū instinktu, ir gōjis viņam paleigā pi izprasšonas tō, kaidā veidā šis instinkts apmīrinojams. Šaida Dīva paziņōšona par tū, kas Viņš ir, kaidā veidā Viņš mīļojams un gūdynojams, saucās vīersdabiskajš Dīva sludynōjums — atklōjums. Sovus vīersdabiskūs sludynōjumus Dīvs ir sōcis dūt jau pirmajim dzymdynōtōjim. Vēļok šūs sludynōjumus Dīvs ir pavairōjis un licis viņus sarakstīt atseviškōs grōmotōs, kaidas saucamas Biblija, vai svāti Roksti. Jo jau tai, ka Dīvs ir pats pasludynōjis ļaudim, kas Viņš ir un kai Viņš mīļojams un gūdynojams, tod jōatzeist, ka pareizō religija byus tikai tei, kaidu pats Dīvs ļaudim ir pasludynōjis, bet tōs religijas, kaidas uz vīersdabiskajim Dīva sludynōjumim napa-matōtas, byus maļdīgas. Šaidā ceļā mes vysas religijas sadolam divejōs grupōs: pošu ļaužu dybynōtōs, pamatojūtīs tikai uz religiozō instinkta un myusu prōta, un Dīva pasludynōtō — vīersdabiskō. Un tai viņa lela religiju grupa jau atkreit nu pareizōs religijas, jo viņu nav pasludynōjis Dīvs, bet cylvāks pats ir izgudrōjis. Laigon pareizō vīersdabiskō religija ir tikai viņa, tūmār ir vairōkas religijas, kuras sevi atzeist par Dīva pasludynōtom, un dažas pat pamatojās uz viņim un tim pat sv. Rokstim, pīmāram Katōļu, Ļuterticīgu, Pravoslavū, bet ir nasada-rīgas vai pat pretrunīgas sovā storpā.

Ceļās jautōjums, vai ir kaut viņa pareizō reli-gija vai vysas ir maļdīgas? Uz šū jōatbild tai: viņai religijai vysaidā ziņā jōbyun pareizai, jo cytaidi nivīnam cylvākam nabyutu breivi byut religiozam. Kōpēc tai? Tōpēc, ka maļdīgi Dīvu gūdynōt nav breivi, bet kai pareizi Jū jōgūdynoj, mums nabyutu zy-nams, jo nabyutu viņas eistōs religijas, un tōpēc viņai religijai vysaidā ziņā jōbyun pareizai. Bet vai navar byut reizē divi, trejs un vairōk pareizas? Jōsoka, nā! Navar taču divi litas pretrunīgas byut obejas pareizas. Pīmāram, jo vīns soka, ka Dīvs asūt tikai viņā personā, bet ūtrs soka, ka Dīvs ir trejōs personōs; vai vīns sludynoj, ka Kristus ir eistyns Dīvs un cylvāks, bet ūtrs soka, ka Kristus asūt tikai cylvāks un vēļ mōns u. t. t.

Bet kai atrast tū pareizū religiju? Lai atrast pareizū religiju, vajaga īvārōt divaidu religijas pareizumu: subjektivū un objektivū. Subjektivajš religijas pareizums ir atkarīgs nu kotra atseviška cylvāka, t. i. nu viņa styngras pōrlīcības. Jo cylvāks ir stingri pōrlīcynōts, ka tei religija, kaidu viņš sevi izkūp, ir pilnīgi pareiza, jo viņš ni par kaidu cytu religiju nav pat nikō dzierdējis, jo viņš ir tamā pōrlīcībā, ka jō religija cālusēs nu paša Dīva un ka viņš grib Dīvu mīļot un gūdynōt tai, kai tō nu viņa pats Dīvs grib, jo viņš byutu pīkritīgs mainīt sovu religiju tūlaik, kad viņu kas pōrlī-

cynōtu, ka jō leidzšinejō religija ir maļdīga, bet pareizō religija ir cyta, taidā gadījumā šimā cylvākā ir eistyn pareiza subjektivō religija. Bet na vysod myusu religija pareizō subjektivi, byus ari objektivi pareiza. Ļūti biži godās, ka subjektivi cylvāks ir stingri pōrliecinōts par sovas religijas pareizibu, bet jamūt objektivi, atrūnam viņu napareizu. Un mums jōsapylej atrast taidu religiju, kurō, objektivi jamūt, byutu pilniģi pareiza. Laī šaidu religiju atrast, jōatrūn pyrmōk uzrāugs, t.i. pamatus, pēc kurim varātu sprīst, vai šej religija ir pareiza, vai maļdīga. Paši Dīva sludynōjumi, sarakstīti svātūs Rokstūs, vēļ nav pīteikūši, lai izzynōt, vai šej religija ir pareiza vai maļdīga, tōpēc ka šūs sludynōjumus dažōs vitōs var dažaidi tulkōt. Un tōpēc, ka šūs sludynōjumus dažaidi tulkoj, jōatrūn rōdītōju, kai eistyn viņus jōsaprūt. Par taidu rōdītōju, kas mums drūši rōdītu, kai eistyn jōizprūt tū vai cytu Dīva sludynōjumu gobolu, var byut tikaī taidas lītas, kas navar byut izsauktas ni ar cylvāka, ni ar dobas vīn spēku paleidzību, bet kaidas byutu izdarījis pats Dīvs, lai liecynōt ļaudim, ka šej mōcība ir pareiza. Taidas parōdības, kas navar byut izsauktas ni ar cylvāka, ni ar tehnikas, ni ar dobas spēkim, bet kuras ir viers vysim šim mynātīm spēkim, mes saucam par viersdabiskom parōdībom. Pi šaidom viersdabiskom parōdībom, ar kuru paleidzība vyslobōk spējam atrast, objektivi jamūt, pareizū religiju, pīdar breinumi un profetijas. Ni breinumu, ni profetiju eistā vōrda nūzeimē naspēj izsaukt ni tehnika, ni dobas spēki, bet viņus var izsaukt tikaī Dīvs, un tōpēc, tū religiju, kurōs mōcība byus pastyprinōta ar breinumim un profetijom, jōatzeist par vīniģi pareizū. Nu vysom religijom, kaidas pamatojās uz Dīva sludynōjumim, vīniģi Kristus religija ir pastyprinōta ar profetijom un breinumim, un tōpēc nu vysom religijom vīniģi Kristus religiju jōatzeist par vīniģū objektivi pareizū.

Laī sprīst, kōpēc tikaī Kristus religija ir objektivi pareizō, nōkušā vēstulē caurskatisim, kas ir breinumi un profetijas un kaidā veidā viņi liecynoj religijas pareizumu.

VI. vēstule.

Dōrgū Tomas!

Pagōjušā vēstulē caurskatījam jautōjumu, kas ir reliģija un kā atrast objektīvi pareizū reliģiju, un pīgōjam pi slēdzīna, ka objektīvi pareiza var byut tikai tej reliģija, kurō byus pastyprinōta ar breinūmim un profetijom. Lai šū jautōjumu tyvōk apskatīt, vyspyrms, pasavērsim, kū mes saucam par breinūmim un profetijom, vai viņi ir varami un kaidā veidā breinūmi un profetijas rōda mums reliģijas pareizumu.

Vyspyrms, kū mes saucam par breinūmu? Par breinūmu mes saucam taidas parōdības dobā, kuras mes spējam pazeit ar sovom mīsas jyutom un kuras ir izdarījis pats Dīvs, bet kaidu naspātu izdarīt ni cylvāks, ni tehnika, ni doba. Nu šitō redzim, ka lai kū varātu nūsaukt par breinūmu, napīcīšami vajadzīgi trejs nūteikumi: a) lai tej parōdība byutu mums pazeistama ar mīsas jyutom, t. i. taida, kurū var redzēt vai dzierdēt, vai saūst, vai pazeit ar mēli, vai aptaustīt, b) lai viņu byutu izdarījis teiši pats Dīvs, t. i. ka na vysas parōdības, kaidu mes naspējam iztulkōt ar dobas spēku paleidzību, mes atzeistam par breinūmim, bet tikai taidas, kad mums ir skaidri pīrōdijumi, ka viņas ir izdarījis pats Dīvs un c) tom parōdibom jōbyun taīdom, lai eistyn mums byutu zynams, ka šīmā gadījumā viņas natyka izdaritas ni ar cylvāka spēkim, ni ar tehnikas spēkim, ni ar dobas spēkim, bet viņīgi ar Dīva vysvarību.

Celās jautōjums, vai breinūmi ir varami? Jo Dīvs spēja radīt vysu pasauli un ikōrtōt viņā vysu apbreinojūšū mērkību, tad, bez šaubom, Dīvam ir spējams atseviškūs gadījumūs izdarīt vēj taidas parōdības pasaulī, kaidu naspēj ni cylvāks, ni doba. Šaidas parōdības nīmoz nav pretim Dīva gudribai, jo viņas nav pretejas pastōvūšim dobas lykumim, bet viņas ir izdarītas viers nūdybynōtim dobā myužīgajim lykumim. Lai pōrsaliecnōt par breinūma asamību, jōivāroj dīvejas litas: ka taida parōdība ir eistyn bejuse un, pa ūtram, jōpōrsaliecnoj, ka šū parōdību ir izdarījis pats Dīvs. Lai pōrsaliecnōt par zynamas parōdības nūtikšonu, vajaga savōkt vysus vēsturiskūs materiālus un kritiski viņus pōrbaudīt. Jo vēsturiskūs materiālu pīteik, lai pōrsaliecnōt, ka šis fakts ir eistyn nūticis un jo pēc vysim kritikas pōrbaudījūmim nīkō pretim navarim ībilst, jōatzeist, ka šaidis fakts ir eistyn nūticis. Pēc pōrsaliecnōšonōs par taidas parōdības eistynū

nūtikšonu napīcīšami jōpōrsaliecyno, kaidā veidā šis fakts ir nūticis: vai nav viņa izsaukušī dobas, tehnikas vai cylvāka spāki. Jo byus mums skaidri pīrōdījumi, ka šō fakta navarēja izsaukt ni dobas, ni tehnikas, ni cylvāka spāki, tad byus jōatzeist, ka viņš ir paša Dīva izdarīts, vai breinums. Te dažū reizi dzierdim pōrmatumus, itkaī breinumu asamības mes nabyutu spējīgi pīrōdit, jo soka, mes nazynūt, cik tōļi dobas spāki spējūt kū izdarīt. Jā, taigon ir, ka mes vēļ nazynam, cik tōļi dobas spāki ir spējīgi tū vai cytu panōkt, tūmār mes zynam, kō dobas spāki nav spējīgi izdarīt; mes zynam, ka radīt, t. i. izsaukt kaut kaidu litu nu nikō, nikaidi dobas spāki naspēj. Un tōpēc, jo mums ir skaidri radzams, ka te ir nūtykuse radišona, kai tys nūteik pi dažū slimību izzōlēšonas, kod teik viņā breidī raditas jaunās šyuniņas, lai aizdzidēt īvaiņōjumu, tad bez kaidom šaubom jōatzeist šū par Dīva dorbu, vai breinumu.

Navarim nūlīgt breinumu ari ar tū, itkaī og-rōk byutu bejuši sovaidōki dobas lykumi, kai tagad, vai, itkaī tymā atseviškā gadījumā, kod ir nūticis breinums, byutu jāmuši dalību kaut—kaidi mums nazynami dobas spāki, jo dobas lykumi ir vysod viņi un tī pat, kuri nikod navā mainami un kuri navar byut taīdi, ka viņā gadījumā viņi darītu sovu īspaidu, bet ūtrā nā. Lai konstatēt, vai tys fakts ir bejis breinums vai nā, jōivāroj ari hipnotisma, spiritisma un haļucinācijas parōdības; jōpīrōda, ka šej parōdība nav bejuse izsaukta ni ar hipnotisma, ni ar spiritisma, ni ar haļucinācijas pajēmīnim. Jo vyss mynātais teik īvārōts, un tūmār atrūnam, ka šej parōdība navarēja byut izsaukta ar augšōkmynātūs spāku paleidzību, tad jōatzeist, ka viņa ir vysaidā ziņā breinums.

Bet ceļās tagad jautōjums, kaidā veidā breinums liecyno religijas pareizumu? Laigon, vyspōri jamūt, breinumi teik darīti tamdēļ, lai ar viņu paleidzību liecynōt religijas pareizumu, tūmār var byut atseviški gadījumi, kod breinumi ir izdarīti tamdēļ, lai ar viņim pastyprinōtu kaidā augstas tykumības cylvāka varūnīgus dorbus, un tōpēc jōsaver, vai šis breinums ir darīts tamdēļ, lai pastyprinōtu religijas pareizumu vai, laikam, tamdēļ, lai pagrīztu vēribu uz cylvāka augstim, tykumīgim dorbiem.

Religijas pareizību breinums var pastyprinōt divaidi: a) kad sludynōtōjs nūteikti aizrōda, ka viņa mōcības pareizumu pastyprinōs Dīvs ar taidu un taidu breinumu, kai pīmaram Eliass, kas teic'a, ka viņa mōcības pareizumu pastyprinōšūt Dīvs, nūlaisdams nu dabasim guni, kas aprejšūt Eliasa upuru. Ari tad breinums liecyno par šōs religijas pareizību, kod šōs religijas sludynōtōjs dora vysaidus breinumus šōs religijas vōrdā, pīmāram apostoli, misionari, praviši un cyti eistōs religijas sludynōtōji, jo viņi ir daijuši breinumus tōs religijas vōrdā, kaidu viņi sludynōja, tad ar šitū jau liecynōja par šōs religijas pareizību.

Bet var byut vēl taidi gadījumi, kod breinumi nūteik na sakarā ar sludynōtōja vōrdim, bet sakarā ar reizi pasludynōtū religijas patīsību; pīmāram: 1854. godā teik pasludynōta par dogmatu patīsiba vai mōcība par Vys-svātōkas Jumpravas Marijas bezvainīgu ījimšonu, un nu 1858. goda leidz myusu dīnom Ļurdā Vyssvātōka Jumprava Marija dora vysaidus breinumus, nūsaukdama sevi par bezvainīgi ījimtū.

Laī pamatiģi un kritiski pōrsalīcynōt par breinumim Ļurdā, ir nūdybynōta doktoru komisija, kurā jam dalību slovonī doktori nu da-žaidom tautībom un tīcībom. Ikvīnu slymū, kas grib Ļurdā īgiut sev veselību, apskota šej doktoru komisija, pamatiģi izmaklādama viņa slimību un konstatēdama viņas stōvūkli, vysu pamatiģi protokolej. Un kad slymajs Ļurdā palik vasals, tad viņu otkon vad pi šōs doktoru komisijas, kurō ūtrkōrt viņu pamatiģi pōrbauda un dora sovu slēdzīni, vai šis slymajs ir sasnēdzis sev veselību dabīskā kōrtā, vai breinuma ceļā. Leidz 1912. g. šej doktoru komisija ir konstatējuse leidz 4.000 taidu slimību izzōlēšonu Ļurdā, kaidas varēja byut izzōlētas tikaī breinīgā kōrtā. 1871. godā kaidis francuzs, vōrdā Arturs, ir pīsprīdis 10.000 zalta franku tam, kas pīrōdītu, ka kaut vīns breinums, kaidus Ļurdas doktoru komisija ir atzynuse par breinumim, byutu napareizs. Par tīsas veirim šimā jautōjumā tyka īaicynōtas 2 golvonōs medicinas fakultates Francijā, un tūmār leidz myusu dīnom nav nīkas pīrōdījis, ka Ļurdas doktoru komisija byutu maļdijusēs kaut vīnā gadījumā.

Ivārojūt tū, ka breinumi Ļurdā pastyprinoj Kristus religijas pareizumu, rūnās ļūti daudzi kristticības īnaidnīku, kas pyulejās par Ļurdu izplatīt vysaidas napareizas ziņas. Tai 1906. godā, pazeistamajš franču rakstnīks, Jan de Bennefon, izlaid'a brošuru 140.000 eksemplārūs, kurajā cyldynōj īdzeivōtōjus pret Ļurdas breinumim un aicynōj, ka Ļurdu vajagūt slēgt eiti. Pēc taidas viņa brošuras at-sasauč'a 11. 221 lāsītōjs, nu kurim tikaī 184 beja pa Bennefon'a pusei, bet pōreji 11.037 beja viņam pretim. Pēc šaidas Bennefon'a reicības medicinas profesors Lionā, Dr. Vincent, izsyutija sovu anketu uz vysim slovonajim doktorim Francijā, Belgijā, Italijā, Hispanijā, Anglijā, Vōcijā, Holandijā, Austrijā, Ungarijā, Amerikā un Šveicē, lyugdams, laī viņi dūtu sovu atsauksmi par Ļurdu. Panōkumi beja nagaidami. Vasalas 3.000 slovonu doktoru, kurūs uzvōrdes Dr. Vincent aizrōda sovā grōmotā, izdūtā 1903. g., dev'a leidzīgu atsauksmi: „Nu medicinas redzes stōvūkļa Ļurdu atzeistam par labdarījumu vysai ciļvēcei, bet nīkaidā ziņā par kaidu ļaunumu“. Klōt pi šō 346 doktori, storp kurim 16 profesoru, īsnēdz'a pīprasījumu, laī vysim Ļurda byutu pītama, un sova pīprasījuma beigōs izteic'a: „Apakšpasarakstījušis atzeist, ka lels izzōlēšonu daudzums, kaidis ir izdarīts Ļurdā, nav iztulkojams ar zynōtnes paleidzību“. Par breinumim Ļurdā varātu daudzi kū rakstīt, bet pagaidam laī pītīks. Gribu atminēt Tev vēl tū, ka breinumi dorās na tik Ļurdā, bet arī cytur. Ir ļūti daudzi

nūticis breinumu, kurī ir pēc vysim kritikas pīprasījūm izdibinēti un atzeiti pār eistyn nūtykušim. Un ari myusu molā nareizi nūteik breinumi, bet mes viņu nanūvērtejam, naizpētejam, mes paejam garum, napīgrīzdami viņim vajadzīgas vēribas. Nareizi godās ari pi mums tāidi izzōlejumi, kod zynōtne beja piļņīgi aplaiduse rūkas un teikuse, ka nu šō nikaidā ziņā dzeivōtōja jau nabyus, bet, raug', cylvāks palik vasals un dažureiz dzeivoj ilgas godus.

Beidzūt par breinumim, jōsoka tū, ka tymūs gadījūmūs, kod ir skaidri zynōtniški pīrōdīts, ka ir nūticis breinums, tad jo šis breinums ir bejis izdarīts sakarā ar religijū, lai liecynōtu par viņas pareizumu, tū religijū jōatzeist par eistyn pareizu.

Nu vysom kristticīgom religijom, golvonā kōrtā, divejas pamatojās uz breinumim—katōļū un pravoslavūs, un tūmār storp šom religijom ir zynama nasaskaņa. Kaī iztulkōt tū, ka dīvejōs, napavysam sadarīgōs, religijōs varātu byut breinumi? Šītyš ir iztulkojams šaidā veidā: vyspyrms, leidz 1054. godam beja tikai vīna Kristus Baznīca, un tōpēc leidz 1054. g. vysi breinumi ir kūpeji i katōļim, i pravoslavajim. Kas atteicās uz breinumim pravoslavajā religijā pēc 1054. g., tad, jo tāidi eistyn byutu nūtykuši, varātu nūtikť diveju īmesļu dēļ: a) lai aizrōdīt uz dažu svātūs augstim tykumim, b) lai liecynōt, ka gūds, kaidu atdūd pravoslavī Vyssv. Jumpravas Marijas vai cytu Svātūs bīldem, nav pogōnība—eļķu gūdynōšona, bet Dīvam pateikamajs darījums. Natrassim tūmār pi pravoslavajim nīvīna breinuma, ar kurū jī liecynōtu, ka tymūs jautōjūmūs, kaidūs viņi škirās nu katōļim, pareizība byutu viņu pusē, turpretim pi mums, katōļim, tāidi breinumi ir, kas liecyno, ka tymūs jautōjūmūs, kaidūs mes škiramīs nu pravoslavajim, pareizība ir myusu pusē. Šī breinumi, golvonā kōrtā, ir tī, kaidi ir dorami Ļurdā. Ar breinumim Ļurdā teik liecynōts, ka Vyssv. Jumprava Marija ir bezvainīgi ījīmta, ka Romas Tāvs ticības un tykumības ziņā ir namaļdīgs un, ka Romas Tāvs ir vysaugstōkajs Ganītōjs Kristus Baznīcā. Šī ir tī trejs golvonī jautōjumi, ar kaidim atsašķir katōļticība nu pravoslavijas, un šīmūs dogmatūs, kaī redzim, pareizība ir myusu pusē, jo viņi ir pastyprinōti ar breinumim Ļurdā.

Blokum breinumim, kaidi ceļās pateicūt Dīva vysvarībai, ir ūtra veida breinumi, kaidi nūteik pateicūt Dīva vyszinībai. Breinumus, kaīdi nūteik pateicūt Dīva vyszinībai, saucam par profetijom. Profetija ir tāids nūteikts īprikšsludynōjums par taidom parōdībom, kaidas nūtikš nōkūtnē, bet par kurom sludynōtōjs navarēja zynōt ni pateicūt sovam prōtam, ni dobas zinībom (pīmāram astronomijai), ni pateicūt chiromantijai, ni pateicūt vēstures filozofijai vai kaīdom cytom zinībom. Lai sludynōjumu par nōkūtnī varātu nūsaukt par profetijū, napīcīšami šaidi nūteikumi: a) lai šis sludynōjums byutu drūsš un saprūtams tikai vīnā nūzeimē, bet na divejaidā, b) lai par viņa nūtik-

šonu navarātu paredzēt pateicūt prōtam vai zinībom, c) lai viņa nūtikšona byutu atkarīga tikai nu Dīva vai nu paša cylvāka breivas gribas un d) lai šis sludynōjums byutu par taidom parōdibom, kurom jōnūteik nōkūtnē, un galiģi, lai šis ipriķšsludynōjums faktysķi izapiļditu. Kas atteicās uz profetiju varamību, tad jōsoka tū pati, kū par breinumu varamību: Dīvs ir na tikai vysvarīgs, bet un vyszinīgs, un tōpēc, Viņš, zynōdams par vysu, kas nūtikš nōkūtnē, var par šitū paziņot ari sovim prōtigajim radijumim — ļaudim. Šū Dīva vyszinību nav jōsaprūt, kai tūs parōdību nūteikšonu (praedestiniaciju), bet tikai zynōšonu, ka viņas eistyn tai nūtikš.

Lai sprist, vai zynams sludynōjums ir profetija vai nā, jōkonstatej trejs lītas: a) laiku, kod šis sludynōjums tyka dūts, b) viņa faktysķū izapiļdišonu un c) navaramību izzynot par šitū nūtykumu cytaidi, kai viņīgi pateicūt Dīva vyszinībai, kurō varēja par šitū nūtykumu pasludynot tam profetijas sludynōtōjam — pravišam.

Celās jautōjums, ka idā veidā profetijas līcynoimums religijas pareizību?

Profetijas sludynoimums tū, ka eistajā Dīva religijā tys un tys nūtikš. Un, jomes atrūnam taidu religiju, kurōs golvonī nūtykumi ir bejuši vairōki godu simtiņi, pat vairōkas godu tyukstūšas pyrms viņas nūdybynōšonas pasludynōti, tad vysaidā ziņā šaidureligiju jōatzeist par viersdabisku un eistū Dīva religiju. Un storp vysom cilvēces religijom ir vīna, par kuras nūdybynōšonu ļūti daudzi tyka ipriķš pasludynōts, tai saucamā Vacajā Derībā. Vyspyrms, tyka pasludynōts, ka atnōks uz šū pasauli sīvite, nu kurōs dzims Tys, Kas uzvarēs ļaunū goru. (Gen. 3. 15.). Ar šū sludynōjumu Dīvs dvēša cilvēcei cerību, lai viņa gaiditu lobōku laiku: tūs laiku, kad atnōks uz šū zemi Dīva syutamajs Syutnis, kaidu žeiidi sauc'a par Mesiju, kurs otkon savinōs cilvēcei ar Dīvu un nūdybynōs viers zemes sovu vyspasauļa valsti. Kū tyvōk tecēja laiks Mesijas atnōkšonai, tū vairōk Dīvs par Viņu ļaudim sludynōja, lai ļaudis, Viņu sagaidiņūši, pazeitu Viņu un piļimtu Jū, kai eistū sovu Atpestitōju. Bet, Dīvam beja zynams, ka ļaudis, kaidi Mesijas sagaidis, nabyts Viņam uzticīgi, turpretim sacelš brismīgu pret Jū karu. Un tōpēc Dīvs car sovim izvalātajim ļaužu mōcītōjim — pravišim sludynōja ļaudim vysu par Mesijasa dzeivi, par Jō dorbim, cīsšonom, nōvi un augšancelšonūs. Lai tyvōk ipasazeit ar profetijom par Mesijasa dzeivi, dažas nu viņom klōt ivitoju.

1). Pravits Izajass (700 g. pyrms Kristus dzimšonas) pasludynōja, ka Tys Dīva Syutnis dzimšūt nu šķeistas jaunovas: Raug, jaunova iļims un dzemdēs dālu, un Viņu sauks Emanuels, (kas zeimoj: Dīvs ar mums). (Iz. 7, 14.).

2). Pravits Malachiass (600 godu pyrms Kristus dzimšonas) sludynoj, ka Mesijaš dzimšūt Betleemā (Mlch. 5, 2.).

3). Pravīts Izajass (35, 6.) sludynoj, ka Mesijas darišūt vysaidus breinumus: Pats Dīvs uz mums nōks un atpestīs myusus. Tod tiks atdarītas oklajim acis un kūrlajim ausis... Tod lakstīs klybajs, kai brīds, un māmim byus izraisītas lyupas.

4). Davids (109. psalmē) soka, ka Mesija byus uparātōjs leidzyn Melchisedecha paraugam, tys ir, ka Viņš uperēs na vēršus, jārūs vai bolūžus, bet maizi un veinu, prūti, te ir runa par Pādejom Vakariņom un Sv. Misi.

5). Tys pat Davids (1.000 g. pyrms Kristus) 21. psalmē iprikšsludynoj Mesijasa cīsšonas: Dīvs, muns Dīvs, kōpēc mani esi pametis? Es palyku tōrps, na cylvāks, ļaužu izzūbōjums un pyuļa nīvōjums. Vysi, kas mani redzēja, izzūbōja mani; runōja ar lyupom un kratija golvom: lyka cerību Kungā, lai (Tys) viņu izraun. Pōrdyuņa munas rūkas un kōjas, saskaitija vysus munus kaulus. Barībai maņ dev'a žuļti, un munā slōpšonā dzirdīja mani ar etiki; padalīja munas drēbes, bet par munu svōrku met'a kauliņus.

6). Vēļ nūteiktōk Mesijasa cīsšonas iprikšsludynoj pravīts Izajass: Ir ciertumūs par myusu nataisnībom... Mes vysi kai vuškas nūsamaļdījam, kotrs sovu ceļu nūejūt: bet Kungs ir uzlicis Viņam vysas myusu nataisnības... Ir uparāts, jo Pats tai gribēja, un naatvēra sovu lyupu; kai vuška byus vasts uz nūkaušonn, un kai jēriņš uz cierpēju klusēs... Storp ļaundarim tops iskaitīts... Sovu mīsu devu sitējim, un sova vaiga nagrižu nūstyn nu lomojūšim un splaunūšim uz manis. (Iz. 50, 6...).

7). Pravīts Zacharijass (500 g. pyrms Kristus) iprikšsludynoj, ka Mesijasu uz nōvi nūdūs Viņa paša mōceklis: Un nūsprid'a 30 sudabraiņu moksai par mani. Un teic'a maņ Kungs: met' tū pūdņikam... Un pajēmu 30 sudabraiņu un nūmešu viņus Kunga nomā pūdņikam. (Zach. 11.12.13.).

8). Izajass sludynoj, ka Mesijasam kopu dūs bogotajs (53, 9.), un, ka Viņa kops byus slovons (Iz. 11, 10.).

Ši ir golvonī iprikšsludynōjumi par Mesiju, vai Tū Diva Syutni, Kurs atnōks un nūdybynōs viers zemes Diva Valstību—pareizū Diva religiju.

Jo pajemsim vysus leidzšinejūs religiju dybynōtōjus un tyvōk pasavērsim viņu dzeivei, tod redzēsīm, ka tikai Kristus religijas Dybynōtōja dzeivē, tys ir Jezus nu Nazaretēs personā, vysi ši iprikšsludynōjumi ir pilnīgi izapildījuši, turpretim cytu religiju dybynōtōjim itnikō kūpeja ar šim iprikšsludynōjumim nav bejis. Un nivina cyta religija sovam dybynōtōjam šūs iprikšsludynōjumu nimos napīšķir, jo viņu dzeivei nikō kūpeja ar šim pravītejumim nav bejis.

Turpretim Jezus Kristus dzeivē vysi šī pravītōjumi ir piļņīgi izapiļdījuši: Kristus ir dzimis nu bezvainīgas jaunovas Marijas, ir dzimis na cytā, bet Betleema mīstiņā, ir darijis daždažaidus breinumus, ir īstōdījis Uperu leidzyn Melchisedecha paraugam, t. i. sv. Misi, ir brīsmīgi daudzi cītis un miris pōrdūrtom rūkom un kōjom, pi Jō nōves Viņu ir vysaidi izzūbōjuši Jō nairadzātōji, ir padalījuši Jō drēbes, bet par svōrku matuši kauliņus; storp ļaundarim teik īskātīts un blokum beņdem kristā pikolts, uz nōvi pōrdūd Jō paša mōceklis Judass par 30 sudabraiņim, bet Judasam šej nauda nanas loba—viņš nūmat jū pigorīdznīku kōjom, bet pats pasakar, un nauda galiģi teik pi pūdnīka, jo nu viņa žēidi par šū naudu nūpierk zemes gobolu nūlōdātas—pogōnu tautas ceļōtōju kopsātai; pēc nōves Kristus mīsa teik paglobōta bogota žēida—Jezupa nu Arimatijas kopā, un Kristus kops palik slōvons, jo trešā dīnā Kristus augšancelās.

Ivārojūt vysu šitū, ka ir tikai vīna vīnīga religija pasaulī, par kuras nūdybynōšonu un viņas Nūdybynōtōja dzeivi tik daudzi vairōki godu simtiņi un godu tyukstūšas tyka ļaudim Dīvs īpriķšsludynōjis, jōatzeist, ka Kristus religija ir vīnīgō storp vysom ciļvēces religijom pareizō, jo vysi pravītējumi—īpriķšsludynōjumi ir piļņīgi izapiļdījuši Jezus Kristus dzeivē, Jam mierstūt un ari pēc Jō nōves.

Un tai, Dōrgū Draudziņ, ir Dīvs radījis cylvāku sevis dēļ, ilējis cylvākā religiozū instinktu, lai namīrīga byutu myusu dvēsele, koleidz viņa nasasavinōs ar sovu Radītōju—Dīvu, un Dīvs, ivārōdams tū, ka cylvāks ar sovom vīn spējom, t. i. prōtu un religiozū instinktu naspēs pareizi izprast, kaīdim jōbyun jō sakarim ar Dīvu, Radītōjs ir gōjis cylvākam paleigā, sludynōdams Sevi, kas Viņš ir un kai Viņš gūdyņojams. Tōļōk Dīvs ir īpriķš pasludynōjis, ka Jis uz šū pasauli syntis sovu Syutni, Kurō dzeivē tys un tys izapiļdis. Lai lieynōt ļaudim, ka šitū sludynoj pats Dīvs ear ļaužu lyupom, Dīvs ir darijis vysaidus breinumus, lai ar viņu paleidzību skaidri lieynōt ļaudim, kur meklejama pareizō Dīva religija. Un galiģi ir nōcis uz mums Tys Dīva Syutnis—Jezus Kristus, Kas ir atnesis pasaulam eistōs brōlibas un taisnības mōcību. Par sovu mōcību Jezus Kristus ir miris pi krista, bet Viņa mōcība nav uzvarāta. Klōtu divi tyukstūšas godu, kai Kristus valdej tieģūs dvēselēs un valdēs myužam.

Jā, Kristus uzvarēja ļaunu, dev'a ciļvēcei vysidealōkū mōcību, un tōpēc nōkūšōs vēstulēs apskatīsim tyvōk Jezus Kristus dzeivi, Jō dorbus, atpestišōnas ideju un Kristus cisšōnas, Jō mōcību un Baznīcu.

P. S. Šū burtnīcu beidzūt, nūvēleju Tev, Dōrgū Draudziņ, lobus panōkumus vysōs zynōtnes nūzarēs un religiozūs jautōjumu izraisīšōnā.

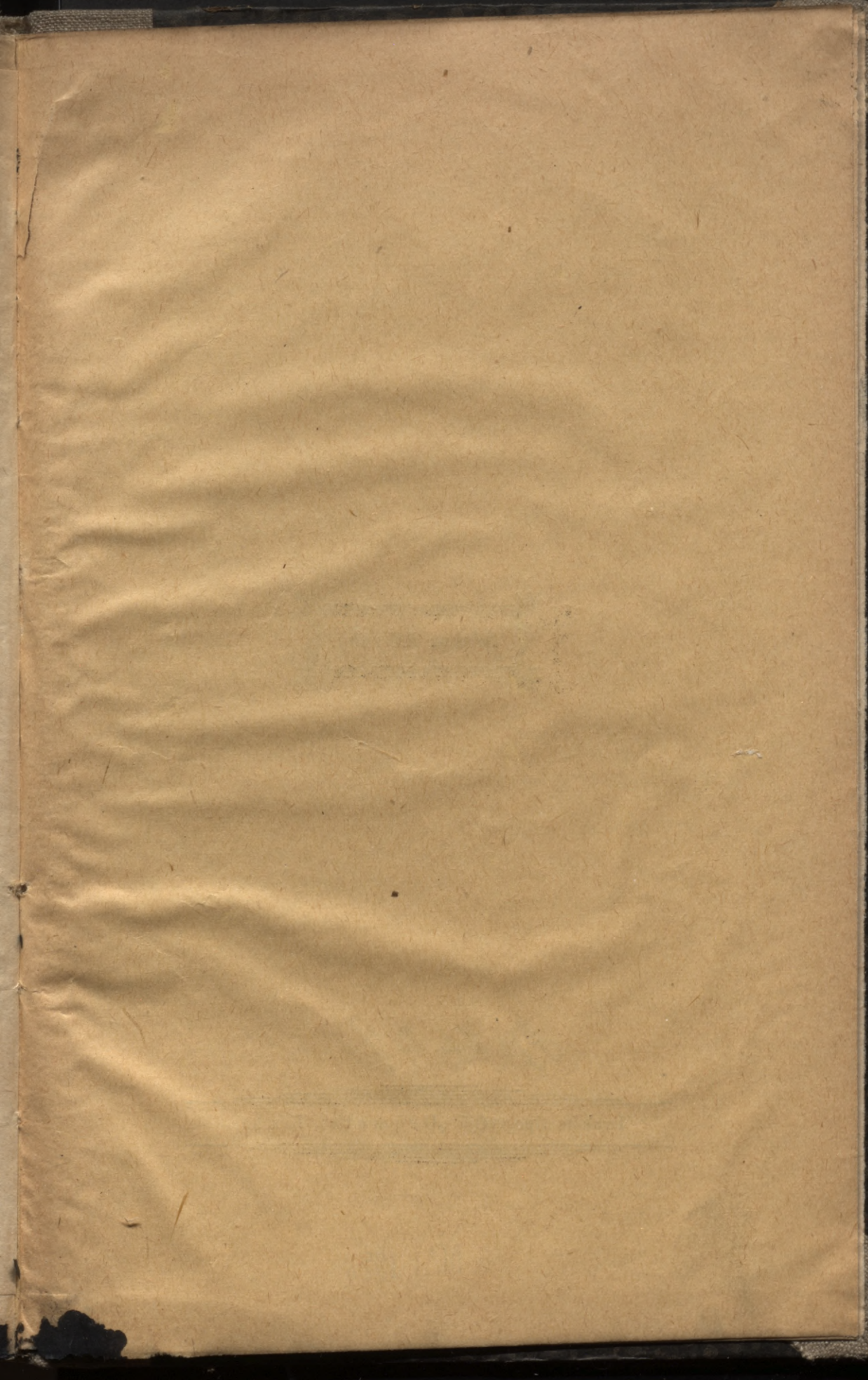
Vale! Esto prudens!

ŠŌS BURTNĪCAS SATURA RŌDĪTŌJS.

- I. *vēstulē ir runa par Dīva asamību un ticīgajim zynōtnes veirim.*
- II. *vēstulē ir caurskatīti ībyldumi pret Dīva asamību.*
- III. *vēstulē ir runa par evolūciju, darvinismu un cylvāku.*
- IV. *vēstulē ir runa par tyvōkū un galīgū myusu dzeives mēŗki.*
- V. *vēstulē ir runa par subjektivū un objektivū religiju.*
- VI. *vēstulē ir runa par objektivōs religijas uzraugim, t. i. breinumim un pravītējumim.*

20 2698.

Moksa 25 rubļi.

№ 4698.

Drukots tipogrāfijā „G r ō m o t a“, Rēzeknē.

8. MAI 1923